

RAZ, DWA, TRZY I PO POLSKU MÓWISZ TY! TOM

MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE DO PODRĘCZNIKA

REDAKCJA
PIOTR
KAJAK

AGNIESZKA
JASTRZĘBSKA

KATARZYNA
KOŁAK-DANYI

MAŁGORZATA
MALINOWSKA

DOROTA
ZACKIEWICZ

ILUSTRACJE
MARTA
ZABŁOCKA



MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE DO PODRĘCZNIKA

RAZ, DWA, TRZY I PO POLSKU MÓWISZ TY!

Podręcznik do nauki języka polskiego dla dzieci i młodzieży na Ukrainie

Tom V

(Poziom B2+/C1)

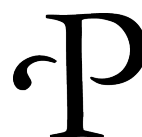
Agnieszka Jastrzębska, Katarzyna Kołak-Danyi, Małgorzata Malinowska, Dorota Zackiewicz

Redakcja metodyczna i programowa

Piotr Kajak

Ilustracje i okładka

Marta Zabłocka



Lwów 2018

Tytuł oryginału: *MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE DO PODRĘCZNIKA Raz, dwa, trzy i po polsku mówisz Ty! Tom V*

Redakcja językowa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego
Oprawa graficzna i skład: Marta Zabłocka

Recenzenci:

dr hab. Iwona Janowska, Uniwersytet Jagielloński
dr hab. Grażyna Zarzycka, prof. UŁ, Uniwersytet Łódzki

Copyright © by Fundacja „Wolność i Demokracja”, Warszawa 2018
Copyright © by Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2018

ISBN 978-83-235-3797-7 (WUW)
ISBN 978-83-947079-5-8 („Polonicum”)
ISBN 978-83-947122-0-4 (Fundacja „Wolność i Demokracja”)

Fundacja „Wolność i Demokracja”: wid.org.pl
Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum”,
Uniwersytet Warszawski: polonicum.uw.edu.pl
Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego: wuw.pl
Marta Zabłocka / życie-na-kreskę



SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Podręcznik „Raz, dwa, trzy i po polsku mówisz ty!” jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0. Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji „Wolność i Demokracja” i Uniwersytetu Warszawskiego.

Podręcznik powstał w ramach zlecenia przez Kancelarię Senatu zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2018 r. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaniu praw oraz o zleceniu zadania publicznego przez Kancelarię Senatu oraz o przyznaniu dotacji na jego wykonanie w 2018 r.

Otrzymują Państwo ostatni tom z serii podręczników do nauki języka polskiego dla dzieci i młodzieży na *Ukrainie Raz, dwa, trzy i po polsku mówisz Ty!* Na prośbę Fundacji „Wolność i Demokracja”, wspierającej oświatę polonijną na Ukrainie, przygotowaliśmy w sumie pięć podręczników do nauki polszczyzny. Towarzyszy im pięć tomów *Materiałów uzupełniających*. Mamy nadzieję, że te materiały pozwolą Państwu na efektywną, satysfakcjonującą pracę.

Postawione przed nami zadanie nie było łatwe. Zgodnie z przyjętym założeniem, pragniemy dotrzeć do dzieci w przedziale wiekowym 10–14 lat. Nie możemy jednak zapominać o innych, trochę starszych odbiorcach. Mało tego, staramy się tak przygotować treści dydaktyczne, by można było uczyć z ich pomocą dzieci pochodzenia polskiego oraz te niemające polskich korzeni. Wierzymy, że uda się Państwu skutecznie pracować z naszymi materiałami.

10–14-latkowie to grupa trudnych, ale wyjątkowo wdzięcznych odbiorców. Także niezwykle licznych, na co wskazują badania przeprowadzone kilka lat temu przez Studium Europy Wschodniej UW. Intencją grupy autorów było stworzenie takich podręczników, które uwypuklą prymarną funkcję komunikacyjną języka, dopasowaną do świata dziecka, a raczej światów, w których się porusza: rodziny znajdującej się w centrum, potem szkoły, środowiska kolegów etc. Dzięki uczynieniu zbiorowym bohaterem serii całej rodziny, uzyskaliśmy możliwość pokazania nie tylko wielu sytuacji i momentów w życiu, lecz także wprowadzania różnych stylistycznie odmian polszczyzny, żeby uniknąć błędnego przekonania, że Polacy i Polonia w XXI wieku korzystają tylko z języka literackiego. Staramy się udowodnić, stosując w praktyce dorobek intelektualny światowej glottodydaktyki, że to nasza codzienność i rzeczy przyziemne kładą fundamenty naszej tożsamości i prowadzą także do poznawania spraw wzniosłych.

Za podstawę prac przyjęliśmy *Programy nauczania języka polskiego na poziomach 1-5 w kulturalno-oświatowych centrach polskiej mniejszości narodowej na Ukrainie (polskie sobotnie szkoły)*, przygotowane przez Ogólnoukraińskie Metodyczne Centrum Nauczania Języka i Kultury Polskiej przy Zjednoczeniu Nauczycieli Polskich na Ukrainie (Drohobycz 2013). Zgodnie z programem dla każdego poziomu w poszczególnych latach nauki ma się odbyć po 68 lekcji, po dwa spotkania w tygodniu. Ramy określone programem wypełniamy treścią zgodnie z wytycznymi programowymi, budując kompetencję językową i wprowadzając struktury leksykalne i komunikacyjne według katalogu tematycznego szczegółowo opisanego w dokumencie Centrum Metodycznego.

Zdajemy sobie sprawę, że program przedstawia rzeczywistość idealną (choć samemu daleko mu do ideału), a w pracy codziennej doświadczony pedagog musi reagować na szybko zmieniający się otaczający nas świat. Wierzymy, że dopasują Państwo tempo zaproponowane przez autorów do potrzeb swoich podopiecznych.

Zgodnie z naszymi założeniami jednostkę lekcyjną (rozdział) z podręcznika można zrealizować na dwóch lub trzech spotkaniach. Oczywiście, staraliśmy się nasze propozycje uczynić na tyle elastycznymi, by, w miarę potrzeb, mieli Państwo pole do manewru.

Zdajemy sobie również sprawę z tego, że w niektórych jednostkach lekcyjnych wychodzimy poza założone ramy B2+/C1. Nauczający języków pokrewnych mogą sobie na to od czasu do

czasu pozwolić, bo dzięki temu wzbogacają zasób leksykalny i wiedzę ogólną uczących się.

Życzymy Państwu owocnej pracy, wielu sukcesów. Zapraszamy także do merytorycznej dyskusji, jeśli wyrażą Państwo takie pragnienie.

W imieniu zespołu autorów z Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców
POLONICUM Uniwersytetu Warszawskiego

dr Piotr Kajak

Lekcja	Tytuł	Gramatyka	Umiejętności / działania językowe	Strona
0	Znamy się (nie)tylko z widzenia		Opowiadanie.	9
1	Sprawy sąsiedzkie	Przyimki.	Ogłoszenie.	10
2	Domowa Wieża Babel	Zapóżyczenia i internacjonalizmy.	Szukanie polskich odpowiedników dla zapóżyczeń i internacjonalizmów.	12
3	Zanotuj, bo zapomnisz!	Skróty i skrótowce – ortografia i zasady użycia.	Techniki sporządzania notatek.	15
4	Zdobywanie wiedzy	Zasady pisowni partykuły <i>nie</i> z liczebnikami, zaimkami i przymiotnikami.	Wypowiedź argumentacyjna, projektowanie idealnej biblioteki.	21
5	Śladami Polaków	Nazwy mieszkańców.	Znani Polacy i miejsca związane z Polakami.	26
6	Ilu Polaków mieszka na Ukrainie?	Pisownia cząstek <i>-by, bym, -byś</i> .	Metoda projektu, Polacy na Ukrainie.	29
7	Nie tylko Warszawa i Kraków...	Przymiotniki odczasownikowe.	Mniej popularne turystyczne miasta w Polsce.	33
8	„Niepodległość jest dobrem nie tylko cennym, ale i kosztownym” – Józef Piłsudski	Odmiana liczebników, powtórzenie przyimków.	Święto Odzyskania Niepodległości.	36
9	Naprzód, naprzód, lwowska drużyno!!!	Rzeczowniki odliczebnikowe.	Polscy sportowcy w okresie międzywojennym.	38
10	Wielka gra	Imiesłów przymiotnikowy bierny.	Przeprowadzanie ankiety i konkursu. Pisemne wyrażanie poglądów.	41
11	Polscy himalaści	Nazwy wykonawców czynności.	Wyrażanie przypuszczeń nt. przyszłości. Tworzenie i wygłaszanie prezentacji.	48
12	Śpiewać każdy może...	Tryb rozkazujący – powtórzenie. Imiesłów przysłówkowy współczesny.	Wyrażanie pozytywnej opinii, komplementowanie.	51
13	Jak Polacy zachwycali się Ukrainą	Imiesłów przysłówkowy uprzedni.	Szkoła ukraińska polskiego romantyzmu, literatura polska.	53

14	Olga w „Warszawiance” tańczy polkę i krakowiaka	Homonimy.	Homonimy.	56
15	Zapamiętaj, nie zapomnij!	Powtórzenie odmiany rzeczowników.	Powtórzenie odmiany rzeczowników.	60
16	Wszystkiego najlepszego z okazji urodzin! Powtarzamy	Powtórzenie materiału.	Powtórzenie materiału.	62
17	Aerobilem w cyberprzestrzeń	Neologizmy.	Neologizmy.	66
18	Ciepło – zimno	Przymiotnik i przysłówki.	Przymiotnik i przysłówki.	69
19	Lepiej zapobiegać niż leczyć	Konstrukcja <i>[lek] na coś / od czegoś / przeciw czemuś.</i>	Konstrukcja <i>[lek] na coś / od czegoś / przeciw czemuś.</i>	73
20	U rehabilitanta	Odmiana nietypowych rzeczowników, typu <i>mięsień, kość.</i>	Odmiana nietypowych rzeczowników, typu <i>mięsień, kość.</i>	80
21	Nie duś tego w sobie!	Odmiana zaimków osobowych.	Odmiana zaimków osobowych.	85
22	Nie czynь drugiemu, co tobie niemiłe	Nazwy cech abstrakcyjnych.	Nazwy cech abstrakcyjnych.	92
23	Co piszczy w puszczy	Przymiotniki określające intensywność cechy.	Przymiotniki określające intensywność cechy.	96
24	Cukiernia „Pod Różą”	Odmiana rzeczowników i przymiotników niemęskoosobowych – powtórzenie.	Odmiana rzeczowników i przymiotników niemęskoosobowych – powtórzenie.	101
25	Imię po dziadku, a charakter po...?	Czasowniki z przedrostkiem <i>o-</i> i <i>ob-</i> .	Czasowniki z przedrostkiem <i>o-</i> i <i>ob-</i> .	106
26	„Ręka, noga, mózg na ścianie”, czyli kilka słów o miejskiej gwarze	Gwara miejska.	Gwara miejska.	110
27	Cudze chwalicie, swego nie znacie...	Złożenia, zestawienia, zrosty.	Złożenia, zestawienia, zrosty.	115
28	Blog czy vlog – oto jest pytanie!	Użycie wyrazu „procent”.	Użycie wyrazu „procent”.	119
29	Nieszczęśliwy wypadek czy szczęśliwy przypadek?	Użycie stałych związków wyrazowych.	Użycie stałych związków wyrazowych.	124
30	Polski teatr narodowy	Czasowniki z przedrostkiem <i>prze-</i> .	Czasowniki z przedrostkiem <i>prze-</i> .	128

31	Co robimy naszej Planecie?	Użycie złożeń i zrostów.	Użycie złożeń i zrostów.	132
32	Polska wielowyznaniowa	Nazwy religii i wyznawców.	Nazwy religii i wyznawców.	135
33	Nie takie muzeum straszne, jak je malują	Przymiotniki utworzone od wyrażen przyimkowych z rzeczownikiem.	Przymiotniki utworzone od wyrażen przyimkowych z rzeczownikiem.	140
34	Wspomnień czar			147

Rozwiązania ćwiczeń, materiały dodatkowe, test końcowy oraz rady dla nauczycieli znajdą Państwo w książce elektronicznej pt. „Materiały uzupełniające do podręcznika”. Dołożyliśmy wszelkich starań, by podać źródła i autorów / autorki wykorzystanych w projekcie utworów. Odnośniki do nich znajdują się w podręczniku i / lub w materiałach uzupełniających, które można pobrać ze strony internetowej Fundacji „Wolność i Demokracja” <http://wid.org.pl/>.

LEKCJA 0

Znamy się (nie tylko) z widzenia!

Lekcja 0 pełni funkcję rozgrzewki, ma pomóc we wprowadzeniu w rytm szkolny po przerwie wakacyjnej.

Propozycje realizacji:

1. Praca w parach – opisać jednego z bohaterów i jego przygodę (przygody).
2. Napisać charakterystykę ulubionego bohatera.
3. Praca w parach – wymyślić i przedstawić w klasie dalsze losy jednej z postaci.
4. Kalambury: przedstawić bez słów, za pomocą rysunku lub pantomimy, wybranych bohaterów.
 - a) Najbardziej rozgadana i kolorowa postać w rodzinie Marczenków. (Wanda)
 - b) Osoba, która piecze najlepszą szarlotkę na świecie. (Babcia Ołena)
 - c) Ma siostrę i brata, chciałby zrzucić zbędne kilogramy. (Tata)
 - d) Uwielbia literaturę, malarstwo i historię. (Babcia Maria)
 - e) Ma dużą kolekcję map. (Dziadek Wiktor)
 - f) Bardzo lubi zwierzęta, jest złotą rączką. (Dziadek Taras)
 - g) Osoba, która zaczęła samodzielne życie w nowym mieście. (Olga)
 - h) Ma młodszą siostrę, która mieszka w innym kraju. (Ciocia Ania)
 - i) Rodzice tej osoby to polsko-ukraińskie małżeństwo, mieszkała w Polsce, ma szczura. (Tonia)
 - j) Pochodzi z łemkowskiej rodziny. (Sławko)

LEKCJA 1

Sprawy sąsiedzkie



I. Przeczytaj dialog i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

	P	F	BI
0. <i>Na klatce wisi ogłoszenie.</i>	✓		
1. Sąsiadka ma problemy z chodzeniem.	✓		
2. W piwnicy była zepsuta żarówka.		✓	
3. Sąsiadka zgubiła klucz w piwnicy.			✓
4. Maksym sam zaproponował pomoc sąsiadce.		✓	
5. Maksym chce zorganizować spotkanie w sprawie wykręconej żarówki.		✓	
6. W bloku Marczenków mieszkają lokatorzy w podeszłym wieku.	✓		
7. Mama chce zaprosić sąsiadki do współorganizowania spotkania.	✓		



II. Uzupełnij ogłoszenie.

1. podwórku
2. spotkanie / zebranie
3. budynku / bloku
4. pomagać / pomóc
5. lepiej
6. krzesła
7. przekąski



IV. Posłuchaj, a następnie odpowiedz na pytania.

O spotkaniu lokatorów budynku, w którym mieszka rodzina Marczenków, była krótka informacja w miejscowym radiu.

Drodzy słuchacze, w naszym mieście podejmowane są ostatnio bardzo ciekawe inicjatywy. 19 września 2018 roku lokatorzy budynku przy ulicy Łyczakowskiej 125 zorganizowali sąsiedzkie spotkanie. Dyskutowano między innymi o tym, co zrobić, by mieszkańcom żyło się lepiej. Zaproponowano, by przed budynkiem stanęły kosze na śmieci oraz by w śmietniku pojawiły się kontenery ułatwiające ich segregację. Poproszono, by osoby palące nie wyrzucały niedopałków na chodnik a do specjalnych popielniczek. Uzgodniono, że raz na tydzień na korytarzu będzie wywieszana kart-

ka, na której znajdują się miłe słowa dla lokatorów. Pan Marczenko zobowiązał się do wkręcenia wszystkich żarówek zarówno na korytarzu, jak i w piwnicy. Dzieci obiecały przynajmniej raz w tygodniu odwiedzać osoby starsze i pomóc im w sprzątanii i robieniu zakupów. Na wiosnę ma zostać założony przed budynkiem mały skwerek, na którym lokatorzy posadzą kwiaty. Może w przyszłości znajdą się tam również ławki. W organizację spotkania zaangażowali się wszyscy mieszkańcy budynku. Przy-niesiono ciasta, soki i wodę. Mężczyźni pomogli poustawiać stoły i krzesła. W przy-szłości lokatorzy planują, że w jednej z piwnic powstanie klub osiedlowy, w którym mieszkańcy będą mogli spotykać się również zimą.



V. Uzupełnij tekst odpowiednimi przyimkami.

- | | | |
|-----------|---------|------------|
| 1. przy | 7. o | 13. w |
| 2. do | 8. dla | 14. na |
| 3. do | 9. mimo | 15. wbrew |
| 4. w celu | 10. do | 16. dzięki |
| 5. o | 11. ku | 17. spod |
| 6. w | 12. z | 18. na |



VI. Wybierz odpowiedni przyimek, a następnie wstaw rzeczownik w odpowiedniej formie.

- | | |
|--------------------------------|----------------|
| 1. przy stole | 6. o świcie |
| 2. pod nieobecność / na śmieci | 7. po godzinie |
| 3. na urlop | 8. pod numer |
| 4. na basen | 9. w dotyku |
| 5. przez okna | 10. do stołu |



VII. Uzupełnij luki poprawnym przyimkiem tam, gdzie jest to konieczne.

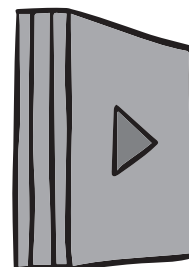
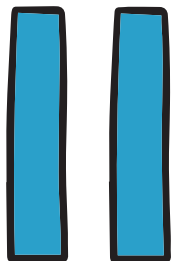
- | | |
|------|-------|
| 1. w | 5. w |
| 2. – | 6. na |
| 3. – | 7. na |
| 4. w | 8. na |

LEKCJA 2

Domowa Wieża Babel



I. Przeczytaj dialog i na jego podstawie podpisz obrazki.

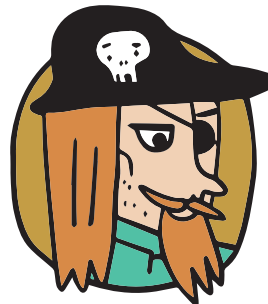
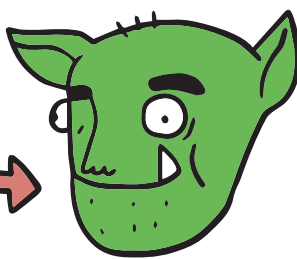
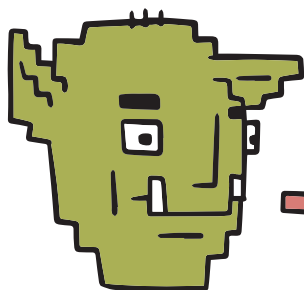


*zapauzować*⁰

blokować¹

pad²

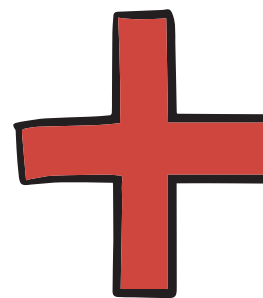
konsola³



upgrade'ować⁴

awatar⁵

cool⁶



online⁷

offline⁸

hermetyczny⁹

plus¹⁰

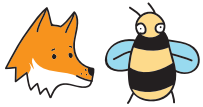


III. Przeczytaj dialog z ćwiczenia I jeszcze raz i podaj polskie odpowiedniki poniższych wyrazów.

Przykładowe odpowiedzi. Czasami podanie polskiego synonimu jest niemożliwe, co daje nauczycielowi szansę na to, żeby uczniowie spróbowali wymyślić polskie wyrazy.

0. zapauzować – zatrzymać

1. blokować – **utrudniać**
2. pad – **sterownik, urządzenie do sterowania**
3. konsola – **urządzenie elektroniczne do grania w gry**
4. upgrade'ować – **uaktualniać**
5. cool – **godny aprobaty, naśladownictwa, mający klasę**
6. awatar – **tożsamość internetowa**
7. hermetyczny – **szczelnie zamknięty, niedostępny**



V. Uzupełnij tabelę odpowiednią częścią mowy.

	RZECZOWNIK	RZECZOWNIK (OSOBA)	PRZYMIOTNIK
0.	humanizm	humanista	humanistyczny
1.	optymizm	optymista	optymistyczny
2.	pesymizm	pesymista	pesymistyczny
3.	artyzm	artysta	artystyczny
4.	muzyka	muzyk	muzyczny
5.	informatyka	informatyk	informatyczny
6.	specjalizacja	specjalista	specjalistyczny
7.	arystokracja	arystokrata	arystokratyczny
8.	studia	student	studencki
9.	akademia	akademik	akademicki
10.	architektura	architekt	architektoniczny



VI. Przeczytaj fragment wywiadu z językoznawcą, profesorem Janem Miodkiem, i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

	P	F	BI
0. <i>Młodzi ludzie często używają wtrętów z języka rosyjskiego lub niemieckiego.</i>		✓	
1. Zapożyczone z języka niemieckiego słowo „szlus” oznacza początek.		✓	
2. Wyraz „pardon” jest odpowiednikiem polskiego czasownika „przepraszam”.	✓		
3. Wyraz „wow” rzadko pojawia się w wypowiedziach młodzieży.		✓	
4. Stosowanie zapożyczeń sprawia, że język polski jest nowoczesny.			✓
5. Język polski nie ma dobrych odpowiedników dla wyrazu „super”.		✓	

LEKCJA 3

Zanotuj, bo zapomnisz!



I. Posłuchaj dialogu i wybierz prawidłową odpowiedź.

0. Pan Paweł pyta o to,
- a) czy ktoś z klasy ma kartę biblioteczną?
 - b) czy ktoś kiedykolwiek był w bibliotece?**
 - c) czy ktoś ma bibliotekę w domu?
1. Maksym
- a) często chodzi do biblioteki osiedlowej.
 - b) mieszka w bibliotece.
 - c) nigdy nie był w bibliotece, o którą pyta nauczyciel.**
2. Staszek
- a) jest zły na Maksyma.
 - b) żartuje z Maksyma.**
 - c) przedrzeźnia Maksyma.
3. W przyszłym tygodniu klasa Maksyma
- a) założy karty biblioteczne.
 - b) zwiedzi bibliotekę.**
 - c) będzie robiła notatki z wykładu.
4. Staszek
- a) nie umie robić notatek.**
 - b) szybko się uczy.
 - c) ma krótką pamięć.



III. Maksym wraz z koleżankami i kolegami z klasy długo dyskutowali nad tym, w jaki sposób sporządzać notatki. Dopasuj tytuły do odpowiednich wskazówek.

Dla nauczyciela: ważne jest, żeby uczniom dokładniej wyjaśnić metodę tworzenia mapy myśli.

Pomocne mogą być filmy:

- https://www.youtube.com/watch?v=kECHj8g6_fU,
- <https://www.youtube.com/watch?v=7axJLV3m7KM>,
- <https://www.youtube.com/watch?v=fYNTaKyaGHc>

- | | | | | |
|--------|--------|--------|--------|--------|
| 0. - G | 2. - I | 4. - F | 6. - E | 8. - D |
| 1. - C | 3. - A | 5. - B | 7. - H | 9. - K |



V. Dopasuj wyrazy lub wyrażenia z ramki do odpowiedniego skrótu.

0. itd. – i tak dalej

1. cdn. – **ciąg dalszy nastąpi**
2. np. – **na przykład**
3. por. – **porównaj**
4. zob. – **zobacz**
5. dr – **doktor**
6. p. – **pan**
7. kg – **kilogram**
8. t. – **tom**



VI. Zapisz nazwę poprawnym skrótcem.

0. Uniwersytet Warszawski – UW

1. Akademia Sztuk Pięknych – **ASP**
2. Unia Europejska – **UE**
3. Rzeczpospolita Polska – **RP**
4. Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego – **BUW**
5. Organizacja Narodów Zjednoczonych – **ONZ**
6. Zarząd Transportu Miejskiego – **ZTM**
7. Uniwersytet Jagielloński – **UJ**
8. Biuro Współpracy z Zagranicą – **BWZ**



* Ćwiczenie dodatkowe. Odmień skróty i skrótcem.

0. Ten profesor pracuje na UJ-ocie. [UJ]

1. Dzisiaj rozmawiałam z **drem** Stanisławem Makowskim. [dr]
2. Ten plik jest w **PDF-ie**. [PDF]
3. Część koncertów będzie zorganizowana na terenie **WAT-u**. [WAT].
4. Te piękne ceramiczne kubki kupiliśmy w **Cepelii**. [Cepelia]
5. On od zawsze lubił uprawiać sport, dlatego teraz studiuje na **AWF-ie**. [AWF]
6. Dzisiaj cały dzień spędzę w **BUW-ie**. [BUW]
7. W styczniu odbędzie się kolejny finał **WOŚP-u**. [WOŚP]
8. W czasach **PRL-u** bardzo trudno było wyjechać za granicę. [PRL]

**I. Posłuchaj dialogu i wybierz prawidłową odpowiedź.**

Pan Paweł: Dzień dobry!

Klasa: Dzień dobry!

Pan Paweł: Kto z was był już we Lwowskiej Narodowej Naukowej Bibliotece Ukrainy imienia Wasyla Stefanyka?

Maksym: Moja siostra!

Pan Paweł: A ty, Maksymie?

Maksym: Byłem w bibliotece u babci. Teraz mamy też całkiem dużą w domu, więc nie muszę chodzić do innych bibliotek.

Staszek: Ale chwalipięta!

Maksym: No co?

Pan Paweł: Drodzy, przyjemnie jest mieć duży księgozbiór w domu. Jednak do biblioteki zawsze warto zajrzeć. Dlatego w przyszłym tygodniu wybierzemy się wszyscy na lekcję biblioteczną. Naszym przewodnikiem będzie pan Leon. Posłuchamy też małego wykładu o instytucji, jaką jest biblioteka. Chciałbym, żeby każde z was zrobiło z tego spotkania notatki.

Mariola: Super!

Staszek: Ja niczego nie muszę notować. Mam świetną pamięć!

Tonia: Staszku, jakoś tego nie zauważyłam, jak się ostatnio uczyliście do testu. Może dlatego, że twoje notatki są chaotyczne, bez ładu i składu.

Pan Paweł: Dobra pamięć to dar! Warto go jednak wspomóc dobrze sporządzonymi notatkami, tak, by móc bez problemu odświeżyć informacje. Dlatego dzisiaj poznamy kilka sprawdzonych technik notowania.



Skróty:

- Jeżeli skrót kończy się na inną literę niż skracany wyraz lub skracana forma gramatyczna wyrazu, piszemy kropkę, np. *s.* = *strona*, *ul.* = *ulica*, *św.* = *święty*, *dr Kajaka* = *dokto**ra** Kajaka*, *pod nr. 5* = *pod numer**em** 5*. Po skrótach tego rodzaju odnoszących się do kobiet kropki nie stawiamy, np. *Nie zdałem egzaminu u **dr** Kołak*.
- Kropkę **tylko na końcu skrótu** nazwy wielowyrazowej stawiamy w wyrażeniach polskich: jeśli drugi człon (i następne) zaczyna się od spółgłoski, np. *cdn.*, *itd.*, *itp.*, jw. albo w skrótach podwojonych oznaczających liczbę mnogą, a składających się z dwóch liter, np. *oo.* = *ojcowie*, *pp.* = *państwo*.

Skrótowce:

- Grupowce (składające się z początkowych grup liter wyrazów skracanych) i skrótowce mieszane piszemy w mianowniku albo w całości dużymi literami, albo tylko pierwszą literę wielką, a pozostałe małe, jak w normalnym wyrazie, np. *DALMOR*, ale *Mostostal*, często obocznie: *PAGART* albo *Pagart*. Ortografia zależy w tym wypadku także od tego, w jakiej postaci nazwa została zarejestrowana. **W żadnym wypadku nie stosujemy w tych skrótowcach kropek.**
- Kilka skrótowców ma pisownię mieszaną, np. *MKOl* (*Międzynarodowy Komitet Olimpijski*). Na końcu takich skrótowców nie stawia się kropki.

Odmiana skrótowców

- Pisownia z łącznikiem, np. *PSL-u*, *PSL-owi*, *PSL-em*; Pisownia po łączniku – z literą „i” przed końcówką, która powoduje zmiękczenie ostatniej głoski tematu skrótowca, np. w *PAN-ie*, na *AWF-ie*.
- Piszemy po łączniku drugą część dwuznaku „rz”, czyli literę „z”, np. *KOR-ze*, w *GOPR-ze*.
- Skrótowce zakończone na T zmieniamy w miejscowniku (tylko pierwszą literę skrótowca piszemy wtedy dużą literą, pozostałe małe), np. *WAT*, *WAT-u*, *WAT-owi*, *WAT-em*, o *Wacie*.
- Skrótowce zakończone na Z i J zapisujemy w przypadkach innych niż mianownik, dodając zakończenia *-etu*, *-etowi*, *-ecie* i *-otu*, *-otowi*, *-otem*, *-ocie*, np. *ONZ*, do *ONZ-etu*, w *ONZ-ecie*.
- Skrótowce zapisywane dużymi literami i kończące się na A można zapisywać dwojako – dużymi literami (*IKEA*, do *IKE-i*) lub jak nazwy własne, z dużą tylko pierwszą literą (*IKEA*, do *Ikei*).
- Skrótowce pisane jak nazwy własne, typu *Cepelia*, *Mostostal*, zapisuje się w przypadkach innych niż mianownik bez łącznika: *Cepelii*, *Cepelię*, *Cepelią*; *Mostostalu*, *Mostostalowi*, *Mostostalem*, o *Mostostalu*.
- Skrótowce, które kończą się w mianowniku na X albo x, np. *ANIMEX* (a. *Animex*), zapisujemy z literami *ks*, np. *Animeksu*, *Animeksowi*.



* Ćwiczenie dodatkowe. Odmień skróty i skrótowce.

0. Ten profesor pracuje na UJ-ocie. [UJ]

1. Dzisiaj rozmawiałam z Stanisławem Makowskim. [dr]
2. Ten plik jest w [PDF]
3. Część koncertów będzie zorganizowana na terenie [WAT]
4. Te piękne ceramiczne kubki kupiliśmy w [Cepelia]
5. On od zawsze lubił uprawiać sport, dlatego teraz studiuje na [AWF]
6. Dzisiaj cały dzień spędzę w [BUW]
7. W styczniu odbędzie się kolejny finał [WOŚP]
8. W czasach bardzo trudno było wyjechać za granicę. [PRL]



IV. Podzielcie się na trzyosobowe grupy. Każda grupa losuje kartkę z inną techniką sporządzania notatek. Posłuchajcie nauczycielki / nauczyciela i zróbcie notatkę. Następnie spróbujcie odtworzyć informację.

MAPA MYŚLI

ZAPIS W PUNKTACH

OBRAZKI

TEKST CIĄGŁY

SŁOWA KLUCZE

Tekst¹ dla nauczyciela do zadania IV:

Wasył Stefanyk urodził się 14 maja 1871 roku we wsi Rusów w powiecie śniatyńskim, zmarł 7 grudnia 1936 tamże. Pochodził z bogatej rodziny chłopskiej. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Śniatyniu w 1883 r. wstąpił do polskiego gimnazjum w Kołomyi, gdzie, ze względu na pochodzenie społeczne, był dyskryminowany przez nauczycieli i uczniów. W okresie gimnazjalnym Stefanyk zaprzyjaźnił się z Łesiem Martowyczem. Obaj byli członkami tajnego koła uczniowskiego, którego celem było między innymi krzewienie oświaty wśród ludu. Za oświatową propagandę członków koła, a wśród nich Stefanyka i Martowicza, usunięto z kołomyjskiego gimnazjum. Obaj dostali się do siódmej klasy gimnazjum w Drohobyczu. Tu Stefanyk po raz pierwszy spotkał Iwana Frankę, z którym potem utrzymywał przyjacielskie stosunki i którego najbardziej cenił spośród pisarzy ukraińskich.

Po ukończeniu gimnazjum Stefanyk wstąpił na krakowskie Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, aby w przyszłości zostać lekarzem.

W latach 1896–1897 Stefanyk zaczynał tworzyć swoje „obrazki” liryczne, nie drukował ich jednak, chcąc – jak stwierdzał w swych listach – *wydstać się z lasu różnych literackich kierunków, które teraz opadły mię na rozdrożu i ciągną każdy w swoją stronę*. Od białych wierszy młody pisarz przechodził stopniowo do realistycznych szkiców z życia chłopskiego, które prezentowały nędzę, trudną sytuację ekonomiczną, polityczny stan chłopów wschodniej Galicji. Pierwsze nowele opublikował w 1897 roku, w bukowińskiej gazecie „Pracia” wydawanej w Czerniowcach, a pierwszy zbiór jego nowel pt. *Synia knyżeczka* ukazał się w roku 1899. Następnie wyszły drukiem zbiory opowiadań: *Kaminnyj chrest* (1900), *Doroħa* (1901) oraz wybór nowel *Moje słowo* (1905). Pozycje te prawie wyczerpują twórczość pisarza z okresu 1897–1902. Kiedy jego utwory zaczęły zyskiwać rozgłos i wychodzić w przekładach na język rosyjski, czeski i polski, ten artysta pióra zamilkł do roku 1916.

W roku 1903 Stefanyk po raz pierwszy wyjechał na Wielką Ukrainę na uroczystość odsłonięcia pomnika Iwana Kotlewskiego. W czasie pobytu w Kijowie i Połtawie poznał najwybitniejszych ukraińskich pisarzy: Mychajła Kociubyńskiego, Łesie Ukrainkę, Mychajła Staryckiego i innych. W latach 1908–1918 był Stefanyk posłem do parlamentu austriackiego. I wojna światowa zastała pisarza w rodzinnym Rusowie. Pod wrażeniem przeżyć wojennych Stefanyk znowu zaczął pisać – w roku 1916 powstawała nowela *Ditocza pryħoda*. Odtąd, aż do śmierci, artysta nie porzucił pracy literackiej. W 1926 ukazał się zbiór nowel powojennych – *Zemla*. Nazwisko Stefanyka zdobywało popularność w ukraińskim społeczeństwie.

Powstałe w znacznej mierze w Krakowie nowele Wasyla Stefanyka, które tłumaczyli na język polski, analizowali i popularyzowali krakowscy pisarze, krytycy, badacze i wydawcy, np. w „Życiu”, „Czasie Krakowskim” czy „Świecie Słowiańskim”, zajmują centralne miejsce w dziejach polsko-ukraińskich stosunków literackich końca XIX i początku XX wieku. Liczba tłumaczeń utworów Wasyla Stefanyka na język polski w latach 1899–1951 przekracza sto pozycji.

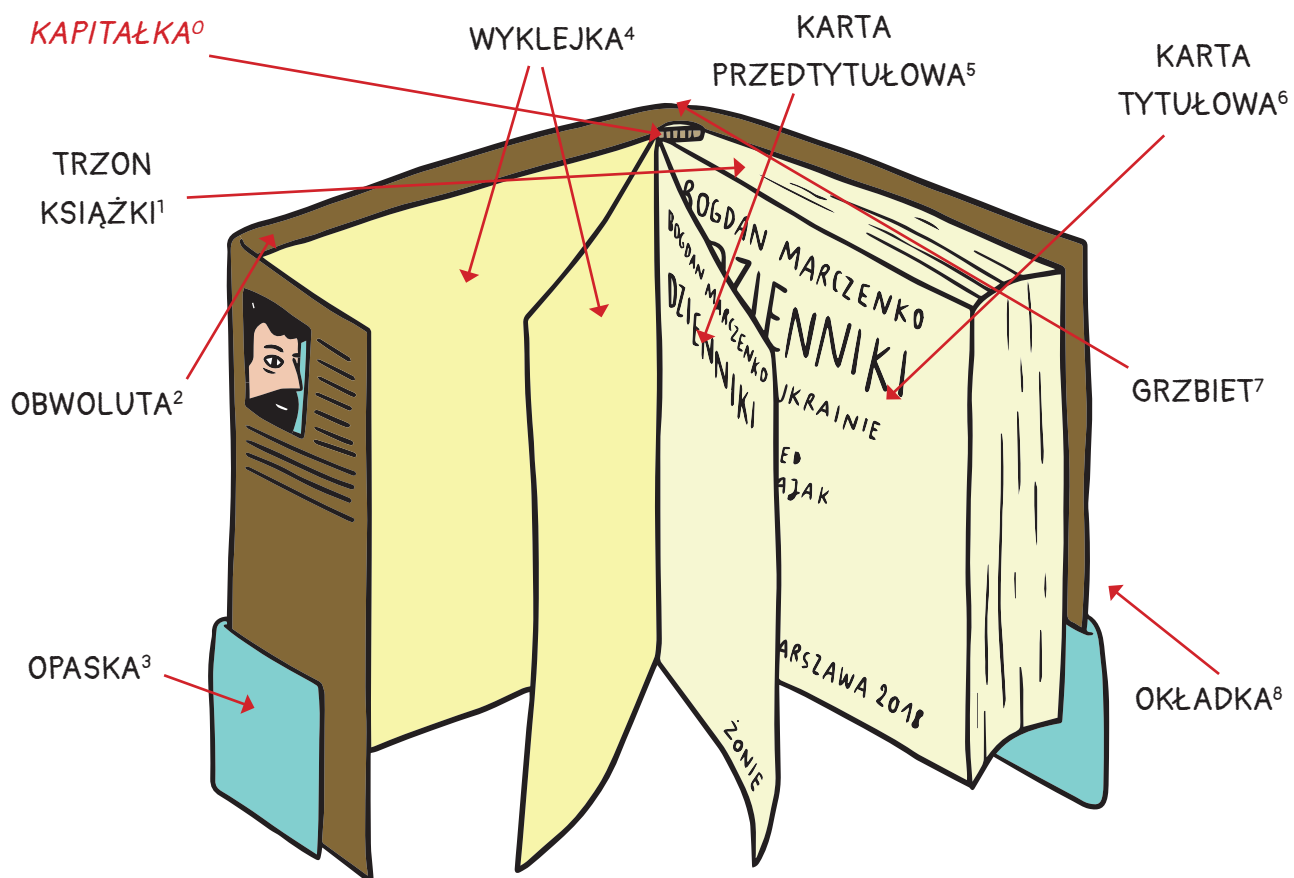
¹Na podstawie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wasył_Stefanyk

LEKCJA 4

Zdobywanie wiedzy



I. Podpisz obrazki wyrazami z ramki.





II. Maksym wrócił z lekcji bibliotecznej, którą poprowadził bibliotekarz, pan Leon. Zadaniem uczniów było sporządzenie notatki o Lwowskiej Narodowej Naukowej Bibliotece Ukrainy im. Wasyla Stefanyka. Posłuchaj Maksyma i uzupełnij jego notatkę.

Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. W. Stefanyka:

- biblioteka utworzona w **1940⁰**;
- jedne z największych **zbiorów¹** bibliotecznych na Ukrainie → ponad 8 mln woluminów;
- bardzo ważne centrum nauki i **informacji²**;
- pierwsze zbiory **pochodzą³** z publicznych i prywatnych kolekcji bibliotecznych;
- księgozbiory zawierają manuskrypty i **publikacje⁴** nawet z XI wieku;
- biblioteka jako jedyna na Ukrainie ma **własną⁵** kolekcję dzieł sztuki (rysunki, akwarele i drzeworyty) i rękopisów **kompozycji⁶** muzycznych oraz kolekcję kartograficzną,
- od 1989 roku biblioteka ma **status⁷** instytutu badawczego (można tu studiować np. bibliotekarstwo).



III. Uzupełnij definicje odpowiednim wyrazem z ramki.

- 0. manuskrypt** – tekst maszynowy lub odręczny przygotowany do druku
1. **drzeworyt** – technika graficzna polegająca na wycięciu rysunku w drewnianym klocku, pokryciu farbą i odbiciu na papierze
 2. **akwarela** – obraz namalowany farbą rozpuszczalną w wodzie
 3. **rękopis** – tekst pisany ręcznie
 4. **księgozbiór** – zbiór książek, rękopisów, druków
 5. **wolumin** – zszyty i oprawiony tom obejmujący całość dzieła, jego część lub kilka różnych dzieł



IV. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

	P	F	BI
0. <i>Maks jest zaskoczony wielkością biblioteki.</i>	✓		
1. Pan Leon wzbudził sympatię uczniów.	✓		
2. Mama jest zadowolona, że lekcja odbyła się w bibliotece.			✓
3. Uczniowie dowiedzieli się tylko o historii powstania biblioteki.		✓	
4. Maks założył kartę biblioteczną.		✓	
5. Maks na razie nie będzie korzystał ze zbiorów biblioteki narodowej.	✓		
6. Maksym w przyszłości chciałby być żakiem.	✓		
7. Plac zabaw jest częścią biblioteki w szkole Maksyma.		✓	



VI. Popraw zdania, jeśli to konieczne. Swoją odpowiedź uzasadnij.

0. Staszku, twój pomysł jest *nie-zły*!

Staszku, twój pomysł jest *niezły*!

1. Bynajmniej nienajgorzej poszło mu na teście z języka polskiego.

Bynajmniej *nie najgorzej* poszło mu na teście z języka polskiego

2. Ten kompot jest niesmaczny!

3. Są takie dni, kiedy czuję się nie najlepiej.

4. O rety! Kupiłeś niedwie, ale pięć nowych książek?!

O rety! Kupiłeś *nie dwie*, ale pięć nowych książek?!

5. Gdyby nienatychmiastowa reakcja nauczyciela, Tonia musiałaby jechać do szpitala.

Gdyby *nie natychmiastowa* reakcja nauczyciela, Tonia musiałaby jechać do szpitala

6. To miejsce jest takie nie przytulne, nie lubię tu być.

To miejsce jest takie *nieprzytulne*, nie lubię tu być.

7. Ta herbata jest letnia – nie zimna, nie gorąca.

8. To nieja zbiłem wazon! To Bruno!

To *nie ja* zbiłem wazon! To Bruno!

9. Znam niewiele osób, które znają język łaciński.

10. Niewielu, a mnóstwo ludzi przyszło na dzisiejszy koncert.

Nie wielu, a mnóstwo ludzi przyszło na dzisiejszy koncert.

11. Niepierwszy raz wygraliśmy w tej grze.

Nie pierwszy raz wygraliśmy w tej grze.

12. Ona jest wysoka, ale nienajwyższa z całej klasy.

Ona jest wysoka, ale *nie najwyższa* z całej klasy.



VII. Przeczytaj fragment tekstu *Czego jeszcze nie robięś w bibliotece, a możesz?* i uzupełnij luki poprawnym wyrazem (a, b lub c).

- | | | |
|---------------------------|-----------------------|----------------------|
| 0. a) korzystać | b) używać | c) rozmawiać |
| 1. a) kupić | b) wynająć | c) wypożyczyć |
| 2. a) zagrać | b) posłuchać | c) pobrać |
| 3. a) tylko | b) nawet | c) aż |
| 4. a) garderobę | b) szatnię | c) czytelnię |
| 5. a) lokalizacja | b) centrum | c) źródło |
| 6. a) roli | b) funkcji | c) pozycji |
| 7. a) można | b) wolno | c) należy |
| 8. a) dobrą | b) idealną | c) starą |
| 9. a) styl | b) rozwiązanie | c) sposób |
| 10. a) zaprosić | b) przyciągnąć | c) odstraszyć |
| 11. a) zza | b) obok | c) nad |
| 12. a) spędzić | b) zmarnować | c) zainwestować |
| 13. a) okoliczności | b) miejsca | c) sposób |
| 14. a) oferty | b) interesu | c) klimatu |
| 15. a) przeciwstawiającym | b) łączącym | c) manifestującym |



IV. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

Mama: Maksiu, jak było w bibliotece?

Maksym: Z jednej strony fajnie, z drugiej strasznie nudno.

Mama: Najpierw powiedz, czego się dowiedziałeś i co ci się podobało.

Maksym: Nie wiedziałem, że we Lwowie mamy taką dużą bibliotekę. Trochę się zdziwiłem, że w zbiorach są manuskrypty nawet z XI wieku. Księgozbiór też jest imponujący. Liczy nie sto, nie milion, ale aż osiem milionów różnych woluminów. Niezła kolekcja. Tak naprawdę, nigdy nie patrzyłem na bibliotekę jak na ważną instytucję kultury. Pan Leon był bardzo sympatyczny, opowiedział nam o historii tego miejsca i jak ono funkcjonuje. Gdzieś sobie zanotowałem, co trzeba zrobić, żeby się tam zapisać. Dowiedzieliśmy się też, jak szukać konkretnych książek i czasopism – możemy to robić na przykład albo po tytułach, albo po nazwisku autora, albo po słowach kluczowych, jak nie pamiętamy bardziej szczegółowych informacji bibliograficznych.

Mama: Chcesz założyć kartę czytelnika?

Maksym: Myślę, że dopiero na studiach. W czytelni widziałem wielu żaków.

Mama: Żaków?! Ha, ha, ha!

Maksym: Tak nazywał ich pan Leon, to błąd?

Mama: Skądże! Po prostu dawno nie określałam studentów tym słowem.

Maksym: Wiesz, mamo, mam takie wrażenie, że to biblioteka dla dorosłych. Trzeba tylko siedzieć na krześle, nic nie mówić, tylko czytać i się uczyć. Strasznie dętwie miejsce.

Mama: Kochanie, nauka wymaga skupienia. Wyobrażasz sobie pracę w hałasie? Trwałaby w nieskończoność!

Maksym: Nasza szkolna biblioteka jest dużo przyjemniejsza. Są tam nie tylko książki, ale też gry! Ostatnio bawiliśmy się tam ze Staszkiem po lekcjach.

Mama: No ładnie, biblioteka miejscem zabaw. Kto by pomyślał!

Maksym: To chyba dobrze.

Mama: Bardzo dobrze! Czytałam ostatnio artykuł o najlepszej bibliotece świata. Wspomniała miejsce. Mam nadzieję, że za jakiś czas takie nowoczesne miejsca będą też i u nas.

LEKCJA 5

Śladami Polaków



I. Posłuchaj dialogu, a następnie wybierz poprawną odpowiedź.

1. b. 3. b.
2. a. 4. c.



III. Maksym wrócił do domu i postanowił poszukać wiadomości o śladach polskości na Ukrainie. Zaczął od nazwisk znanych osób. Połącz podane imię i nazwisko z krótkim biogramem. Sprawdź w internecie, jeśli masz problem.

O.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
C.	G.	J.	F.	E.	I.	A.	D.	B.	H.



IV. Staszek postanowił zrobić mapę znanych miejsc historycznych i pomników związanych z Polską. Połącz ilustracje z opisem, a następnie umieść te miejsca na mapie Ukrainy. Sprawdź w internecie, jeśli masz problem.

1. d; 2. i; 3.f; 4.e; 5.a; 6g; 7.h; 8.b; 9c

Źródła fotografii:

Liceum Krzemienieckie

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Kremenets_lyceum.JPG

Opis: English: Photos of the building Kremenets Gymnasium (Volyn Lyceum)

Русский: Фото здания Кременецкой гимназии (Волинского лицея)

Data: 7 kwietnia 2012

Źródło: Praca własna

Autor: Cambronn

Kamieniec Podolski

<https://pixabay.com/pl/kamieniec-podolski-zamek-3411207/>

Na licencji CC0 Creative Commons

Park Zofiówka

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sofievka_ionicheskoe_more.JPG

Pomnik Mickiewicz w Odessie

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:OdessaMickiewicz.JPG>

Cmentarz Orłąt Lwowskich

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lw%C3%B3w_-_Cmentarz_Orl%C4%85t_Lwowskich_02.JPG

Twierdza w Chocimiu

https://en.wikipedia.org/wiki/Khotyn_Fortress#/media/File:Chocim_stronghold_front.jpg

Zamek w Zbarażu

<https://pixabay.com/pl/zbara%C5%BC-twierdza-ukraina-2873208/>

Zamek w Olesku

https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Olesko_Castle.jpg

Pałac w Żółkwi

https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Pa%C5%82ac_w_%C5%BB%C3%B3%C5%82kwi,_2008.jpg



V. Utwórz nazwy mieszkańców od podanej miejscowości zgodnie z podanym przykładem.

- | | |
|-----------------|-----------------|
| 1. Warszawianie | 6. Łotysze |
| 2. Szwajcarzy | 7. Krakowianie |
| 3. Gdańszczanie | 8. Nigeryjczycy |
| 4. Lwowianie | 9. Brytyjczycy |
| 5. Szkoci | 10. Podolanie |



VI. Małą czy wielką literą?

- | | |
|------|------|
| 1. Z | 5. k |
| 2. b | 6. F |
| 3. k | 7. P |
| 4. M | |



I. Posłuchaj dialogu, a następnie wybierz poprawną odpowiedź.

Tonia: Cześć, chłopaki. Dlaczego was wczoraj nie było?

Maksym: Zasnęłam. Wszystko przez ten koncert.

Sławko: Ja także. Robiliście coś ciekawego na polskim?

Tonia: Pan Paweł podzielił nas na grupy. Mamy opracować projekt „Śladami Polaków na Ukrainie”.

Staszek: I mamy tę przyjemność być razem w grupie.

Maksym: To znaczy: Tonia, Sławko, ty i ja? Superzespół. Dobrze, że mamy Tonię.

Tonia: Mamy też w grupie Mariolę.

Maksym: To Staszek jest szczęśliwy.

Staszek: No pewnie.

Sławko: No dobrze, a o co chodzi z tym projektem?

Tonia: Jeszcze nie mam pomysłu, ale może wy macie jakieś ciekawe propozycje?

Staszek: Myślałem, że moglibyśmy przygotować mapę Ukrainy i zaznaczyć na niej miejsca związane z Polakami oraz je opisać.

Sławko: Można też przygotować jakąś prezentację.

Tonia: Warto zrobić też taką szkolną gazetkę.

Maksym: A na koniec możemy przygotować quiz, który będzie dotyczył wszystkich zaprezentowanych w naszym projekcie zagadnień.

Staszek: Super. Może Mariola będzie miała jeszcze jakiś ciekawy pomysł.

LEKCJA 6

Ilu Polaków mieszka na Ukrainie?



I. Uzupełnij tekst poprawnymi formami wyrazów w nawiasach.

1. gazetce
2. Polonii
3. kraju
4. całej
5. klasy
6. Oleha
7. inscenizację
8. ciekawych
9. historii



III. Posłuchaj nagrania, a następnie dokończ zdania.

1. mieszka od 144 tysięcy do 900 tysięcy Polaków
2. Łędzianie
3. na terenach Podola, Rusi Czerwonej, Wołynia
4. ponad trzy czwarte terytorium obecnej Ukrainy wchodził w skład Rzeczypospolitej Obojga Narodów
5. poddani zostali masowej represji
6. 21 kwietnia 1920 r.
7. kilkaset tysięcy Polaków



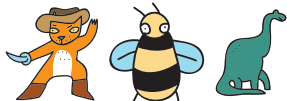
V. Wstaw cząstkę *-by* łącznie lub rozdzielnie.

1. przygotowałyby, jakby
2. Gdyby, zjadłaby
3. Czyżby
4. Trzeba by
5. Żeby, toby
6. Powinna by
7. Gdzieby, gdyby
8. poszłaby, gdyby
9. Można by
10. Dokąd by, gdyby



VI. Wstaw cząstkę *-by* łącznie lub rozdzielnie.

1. udałoby
2. Można by
3. byłoby
4. chociażby
5. by
6. by



VII. Rozwiąż quiz. Sprawdź, czy pamiętasz informacje znajdujące się w lekcji VI i lekcji V.

1. a.
2. b.
3. c.
4. b.
5. c.

6. a.
7. c.
8. c.
9. a.



III. Posłuchaj nagrania, a następnie dokończ zdania.

Polacy na Ukrainie

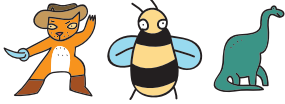
Na terenie Ukrainy mieszka od 144 tysięcy do 900 tysięcy Polaków. Niektóre źródła podają liczbę nawet 2 milionów.

Zanim powstało Państwo Polskie, na terenach obecnego pogranicza polsko-ukraińskiego mieszkali Lędzianie. Plemię to ma swoje istotne miejsce w polskiej historii. W następnych stuleciach Polacy osiedlali się na terenach Podola, Rusi Czerwonej, Wołynia. W latach 1569–1648 ponad trzy czwarte terytorium obecnej Ukrainy wchodziło w skład Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Po rozbiorach Polski, zwłaszcza zaś po powstaniu listopadowym i styczniowym, ludność i kultura polska poddane zostały masowym represjom. Likwidowano instytucje społeczne i kulturalne, jak np. Liceum Krzemienieckie. Ludność polską poddano dyskryminacji ekonomicznej.

Niedługo po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, 21 kwietnia 1920 r., pomiędzy rządem Polski a rządem Ukraińskiej Republiki Ludowej podpisana została umowa, która gwarantowała prawa ukraińskiej ludności w Polsce i polskiej na Ukrainie. Po traktacie ryskim, który kończył wojnę polsko-bolszewicką, na wschód od granicy polsko-sowieckiej znalazło się w Ukraińskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej kilkaset tysięcy Polaków. Władze sowieckie po próbach tworzenia w latach 20. XX w. tzw. polskich regionów autonomicznych, np. tzw. Marchlewszczyzny, w latach 30. dokonały eksterminacji i masowych wywózek Polaków w głąb ZSRR.

Obecnie na Ukrainie działa wiele organizacji, stowarzyszeń i innych związków polonijnych, skupiających w swoich szeregach ludzi podtrzymujących kulturę polską i język polski.¹

¹Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Polacy_na_Ukrainie



VII. Rozwiąż quiz. Sprawdź, czy pamiętasz informacje znajdujące się w lekcji VI i lekcji V.

1. Ernest Malinowski był
 - a. budowniczym kolei transandyjskiej;
 - b. malarzem z epoki renesansu;
 - c. pisarzem romantycznym.
2. Liceum Krzemienieckie zostało wybudowane w
 - a. XVIII wieku;
 - b. XIX wieku;
 - c. XX wieku.
3. W Liceum Krzemienieckim uczył się
 - a. Fryderyk Chopin;
 - b. Adam Mickiewicz;
 - c. Juliusz Słowacki.
4. Adam Mickiewicz przebywał
 - a. we Lwowie;
 - b. w Odessie;
 - c. w Kijowie.
5. Park Zofiówka mieści się w
 - a. Kijowie;
 - b. Odessie;
 - c. Humaniu.
6. Na Ukrainie mieszka
 - a. od 144 tysięcy do 900 tysięcy Polaków;
 - b. ok. 3 milionów Polaków;
 - c. od 50 tysięcy do 100 tysięcy Polaków.
7. Najwięcej Polaków mieszka w obwodzie
 - a. chmielnickim;
 - b. lwowskim;
 - c. żytomierskim.
8. „Kurier Galicyjski” jest wydawany w
 - a. Równem;
 - b. Lwowie;
 - c. Iwano-Frankiwsku.
9. Laureaci Olimpiady z Historii Polski na Ukrainie
 - a. dostają indeks polskiej uczelni;
 - b. dostają nagrody książkowe;
 - c. dostają nagrodę w postaci wycieczki po Polsce.

LEKCJA 7

Nie tylko Warszawa i Kraków...



I. Przeczytaj tekst i wybierz poprawną odpowiedź.

1. c 2. b 3. b 4. a



II. Co można znaleźć w mieście? Dopisz jak najwięcej synonimów i wyrazów związanych z podanymi wyrażeniami.

budynek: dom, gmach, kamienica, blok, wieżowiec, obiekt, lokal, willa, biurowiec

teren zielony: park, skwer, las miejski, ogród botaniczny

instytucja kultury: muzeum, teatr, centrum / dom kultury, kino, galeria

obiekt sportowy: stadion, boisko, hala sportowa, pływalnia / basen, kort, tor wyścigów,

transport: przystanek, stacja, dworzec, pętla, zajezdnia

obiekt religijny: świątynia, kaplica, kościół, katedra, bazylika, zbór, cerkiew, sobór, synagoga, bożnica, meczet



III. Dopasuj określenia do podanych wyrazów. Uwaga! Niektóre z nich mogą być użyte kilka razy.

1. miejscowość przemysłowa, uzdrowiskowa, turystyczna, wypoczynkowa

2. centrum przemysłowe, transportowe, usługowe

3. region przemysłowy, uzdrowiskowy, górniczy, wypoczynkowy

4. zagłębienie przemysłowe, usługowe, górnicze, hutnicze

5. punkt usługowy, turystyczny

6. ośrodek kultu religijnego



IV. Przeczytaj tekst i wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca.

1. przyjezdni

5. stolica

9. bliskość

13. mikroklimat

2. przeświadczenia

6. zaniedbany

10. wizerunku

14. śladami

3. ranking

7. zagospodarowane

11. Wyremontowany

15. oblicze

4. zyskały

8. różnorodnością

12. inwestycje

16. architektury



V. Uzupełnij tekst odpowiednimi formami wyrazów w trybie rozkazującym.

- | | | |
|----------------|--------------|------------|
| 1. przejdź się | 5. zjedz | 9. zajrzyj |
| 2. posiedź | 6. obejrzyj | 10. spójrz |
| 3. odetchnij | 7. uważaj | 11. wejdź |
| 4. wypij | 8. pogłaszcz | |



VII. Utwórzcie kilka grup i odpowiedzcie na pytania zamieszczone poniżej. Grupa, która to zrobi najszybciej, wygra. Odpowiedzcie na pytania poniżej.

W dalszej części lekcji warto także wykorzystać tekst do rozmowy na temat najpopularniejszych turystycznych miejsc, np. w formie debaty pomiędzy mieszkańcami takiego miejsca a turystami (można zaproponować stolice europejskich krajów, jak Rzym, Paryż albo miasta ze światowej listy UNESCO, jak Wenecja, Kraków). Zadaniem członków każdej z grup będzie przedstawienie własnych argumentów: mieszkańcy - jak duża liczba turystów wpływa na jakość ich życia i stan zabytków miasta, turyści - dlaczego poznawanie zabytków architektury, sztuki i kultury w bezpośredni sposób poszerza ich wiedzę i ich wzbogaca. Konkluzją debaty powinno być zaproponowanie kompromisowych rozwiązań.

Częścią lekcji może być praca w grupach, wprowadzająca informacje na temat różnych polskich miast.

3-osobowe grupy wyszukują informacje i konstruują krótkie notatki o następujących miastach Polski: *Szczecin, Poznań, Toruń, Częstochowa, Gdańsk, Gdynia i Sopot, Zamość, Białystok, Białowieża, Bydgoszcz, Świnoujście*, a następnie prezentują je na forum całej klasy. Dodatkowo sytuują na mapie omawiane miasto. Nauczyciel powinien wspomóc uczniów tak, żeby podczas tych krótkich prezentacji pojawiły się też ilustracje i symbole.

Zadanie stanowi wprowadzenie do lekcji, w której jest mowa o polskich miastach, a której zakończeniem jest quiz wiadomości.

1. Gniezno
2. Krasnal – Wrocław
Matka Boska – Częstochowa
Syrenka – Warszawa
Smok wawelski – Kraków
pierniki – Toruń
Neptun – Gdańsk
koziołki – Poznań
zubr – Białowieża
3. Zamość

4. Wrocław (i Bydgoszcz)
5. Gdynia
6. Gdańsk: Żuraw
Katowice: Spodek
Szczecin: Filharmonia
Toruń: Ratusz Staromiejski (z widoczną wieżą z zegarem)
Białystok: Cerkiew św. Marii Magdaleny
Zamość: Ratusz
Bydgoszcz: Spichrze nad Brdą
7. W Sopocie
8. Świnoujście
9. Suwałki
10. np. Zielona Góra
Białystok
Bielsko-Biała
Biała Podlaska
ewen. Czarny Dunajec
Czarna Góra

Fotografie wykorzystane ćwiczeniu pochodzą z następujących źródeł:

Gdańsk:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Żuraw_w_Gdańsku.jpg

Katowice:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Katowice_05.15_Spodek.JPG

Szczecin:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Filharmonia_im._Mieczysława_Karłowicza_w_Szczecinie#/media/File:Szczecin_Philharmonic_Hall_dk3455.jpg

Toruń:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Ratusz_Staromiejski_w_Toruniu#/media/File:Torun_Ratusz_Staromiejski_widok_od_ul_Szewskiej.jpg

Białystok:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Cerkiew_św._Marii_Magdaleny_w_Białymstoku#/media/File:Magdalenka2.jpg

Zamość:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Zamosc_rynek_ratusz.jpg

Bydgoszcz:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Spichrze_w_Bydgoszczy#/media/File:Bdg_Spichrze_7_07-2013.jpg

LEKCJA 8

„Niepodległość jest dobrem nie tylko cennym, ale i kosztownym” – Józef Piłsudski



I. Uzupełnij zdania zgodnie z podanym przykładem.

1. dwa
2. tysiące
3. osiemnastego
4. dziesięciomiesięczny
5. osiemnastu
6. stulecia
7. czterystu
8. trzech
9. osiemnastolatki, osiemnastoletni
10. trzy



II. Uzupełnij tekst odpowiednimi przyimkami zgodnie z podanym przykładem.

- | | |
|-------|--------|
| 1. na | 5. do |
| 1. w | 6. 0 |
| 2. w | 7. z |
| 3. do | 8. z |
| 4. q | 9. bez |



III. W puste miejsca wstaw wyrazy z ramki.

- | | |
|------------------|-----------------|
| 1. uczestników | 5. licea |
| 2. kwietnia | 6. wsi |
| 3. lasu | 7. przyjaciółmi |
| 4. nadleśnictwem | 8. lat |



IV. W puste miejsca wstaw odpowiednie frazeologizmy.

1. stanęło na wysokości zadania
2. Bez dwóch zdań
3. podniesie poprzeczkę
4. spali na panewce



V. Przeczytaj jeszcze raz powyższe teksty i zdecyduj, czy zdania są prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
0. „Dar Młodzieży” posiada trzy maszty.	✓	
1. Młodzież, która wzięła udział w konkursie, to studenci Akademii Morskiej w Gdyni.		✓
2. Warunkiem wygrania konkursu na „Ciastko Niepodległości” był nieskomplikowany sposób przygotowania wypieku.	✓	
3. Efektem akcji „Las dla Niepodległej” będzie posadzenie lasu iglastego.	✓	
4. Organizatorem akcji „Las dla Niepodległej” jest stowarzyszenie „Bądźmy przyjaciółmi lasu”.		✓
5. Muzeum Narodowe w Krakowie ma przygotowanych 1918 tematów lekcji muzealnych.		✓
6. Kanwą lekcji muzealnych będzie twórczość polskich malarzy.	✓	



VI. Porozmawiaj z koleżankami i kolegami w klasie, jakie projekty mogliście przygotować i zrealizować z okazji Święta Niepodległości. Pomysły wpisz do tabeli.

Pomysły sportowe	Pomysły ekologiczne	Pomysły kulinarne	Pomysły kulturalne	Inne pomysły



VII. Maksym przygotował dla klasy quiz związany z odzyskaniem przez Polskę niepodległości. Wybierz poprawną odpowiedź.

- | | |
|-------|-------|
| 1. a. | 4. a. |
| 2. b. | 5. c. |
| 3. b. | 6. c. |

LEKCJA 9

Naprzód, naprzód, lwowska drużyno!!!



I. Wpisz w luki odpowiednie fragmenty znajdujące się pod tekstem.

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
F.	A.	D.	B.	H.	C.	E.	G.



II. Posłuchaj dialogu, a następnie odpowiedz na pytania.

Maksym: Chłopaki, dowiedzieliście się jeszcze czegoś ciekawego?

Staszek: Tak. Czy wiesz, że Polacy pierwszy raz wzięli udział w Igrzyskach Olimpijskich w 1924 roku w Paryżu? Przywieźli stamtąd swoje pierwsze medale. Srebrne krążki zdobyli kolarze: Jan Łazarski, Franciszek Szymczyk, Tomasz Stankiewicz i Józef Lange, a Adam Królikiewicz wywalczył brąz w jeździectwie. Jeździectwo było wśród Polaków bardzo popularne, bo podczas wojny kawaleria była istotną częścią sił zbrojnych Polski, dlatego Polacy osiągnęli w tym sporcie bardzo wysokie noty.

Sławko: Ciekawe jest to, że pierwszy złoty medal dla Polski na Igrzyskach Olimpijskich zdobyła kobieta, Halina Konopacka, wygrywając konkurs rzutu dyskiem.

Maksym: Ja z kolei przeczytałem, że w okresie międzywojennym powstało kilka drużyn piłkarskich, które istnieją do dziś, jak Cracovia Kraków, Resovia Rzeszów, oraz że w 1938 r. Polacy wystąpili na swoim pierwszym mundialu, przegrywając niestety z Brazylią 5:6.

Staszek: Znalazłem też ciekawą informację, że duże osiągnięcia mieli Polacy również w dziedzinie lotnictwa. Najbardziej zasłużonymi lotnikami byli Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura, którzy zwyciężyli w międzynarodowych zawodach samolotów turystycznych Challenge, co uważano za największy sukces polskiego lotnictwa tamtego okresu.

Maksym: No, i trzeba też wspomnieć o czterokrotnym medalistce w skokach narciarskich i niezwykłym narciarzu – Stanisławie Marusarzu.

Sławko: Słuchajcie, a może przygotujemy jakieś plakaty i pokażemy w klasie, co znaleźliśmy?

Staszek: Świetny pomysł!

¹Na podstawie: <http://dzieje.pl/content/wprowadzenie-2>



III. Połącz nazwę dyscypliny sportowej z obrazkami oraz nazwiskami sportowców, którzy zdobyli medale na Igrzyskach Olimpijskich w okresie międzywojennym. Jeśli masz problemy z odpowiedzią, skorzystaj z internetu.

- | | |
|-----------|----------|
| I. 3. a | IV. 5 b |
| II. 2. d | V. 1. e |
| III. 4. c | VI. 6. f |



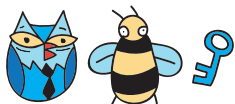
IV. Uzupełnij zdania poprawną formą rzeczowników odliczebnikowych.

- | | |
|--------------------|---------------------|
| 1. Piętnastka | 6. dwusetkę |
| 2. dwójka, czwórka | 7. jedynek |
| 3. Setka | 8. czwórkę |
| 4. pięćdziesiątka | 9. ósemkę |
| 5. dziesiątka | 10. piątki, szóstki |



V. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności, a następnie uzupełnij zdania poprawną formą rzeczowników odliczebnikowych.

- 1., 3., 5., 2., 4.
- | | |
|---------------|----------------|
| 1. dziesiątce | 7. Dwudziestka |
| 2. piątce | 8. dwójka |
| 3. jedyneką | 9. dwusetki |
| 4. Trójka | 10. piętnastką |
| 5. setkę | 11. dziesiątkę |
| 6. Szóstka | 12. jedenastki |



VI. Przeczytaj jeszcze raz tekst i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy brakuje informacji na dany temat (BI).

		P	F	BI
0.	<i>Stanisław Marusarz zaczął uprawiać sport w wieku 13 lat.</i>	✓		
1.	Skoki narciarskie były dla Marusarza najważniejszą dyscypliną sportową.	✓		
2.	Na Igrzyskach Olimpijskich w Lake Placid Marusarz znalazł się w pierwszej piątce.			✓
3.	Stanisław Marusarz uprawiał wyłącznie skoki narciarskie.		✓	
4.	W 1938 roku Marusarz zajął II miejsce w skokach.	✓		
5.	Podczas kampanii wrześniowej rodzeństwo Marusarza prowadziło działalność podziemną.	✓		
6.	Marusewicz podczas wojny pracował na poczcie.		✓	
7.	Po ucieczce słowackim żandarmom Marusarz był już spalony jako kurier.	✓		
8.	Małżeństwo zostało aresztowane i osadzone w więzieniu przy ulicy Montelupich.		✓	
9.	Stanisław Marusewicz przeżył dlatego, że pracował w więzieniu kopiąc doły.		✓	
10.	Kiedy dotarł do Zakopanego, okazało się, że miasto jest spalone.			✓

LEKCJA 10

Wielka gra

Dobrze by było, gdyby mogli Państwo z uczniami obejrzeć fragmenty wymienionych w lekcji teleturniejów – łatwiej będzie rozegrać klasowe turnieje. Mogą się Państwo na nich wzorować albo ustalić z uczniami własne zasady gry.

Są dostępne aplikacje na telefony komórkowe lub strony WWW związane z popularnymi polskimi turniejami, np. „Koło fortuny”, „Milionerzy”, „Jaka to melodia”, „1 z 10”, aplikacja „Fortuniada” (wzorowana na „Familiadzie”) i „Familiada online” – można wykorzystać je do celów dydaktycznych.

Godne uwagi są gry planszowe: „Kocham cię, Polsko” i „Taboo” (również w aplikacji i na stronie internetowej).



I. Posłuchaj dialogu, a następnie odpowiedz na pytania.

1. Zobaczył babcię przypadkiem w telewizji.
2. Babcia została finalistką programu „Jeden z dziesięciu”.
3. Babcia wzięła udział w teleturniejach: „Jeden z dziesięciu”, „Jaka to melodia”, „Milionerzy”, „Koło fortuny”.
4. Dziadkowie lubią rozwiązywać krzyżówki i wysyłać ich rozwiązania, a także brać udział w konkursach radiowych.
5. Na niedzielnym obiedzie babcia pokaże nagrania programów, w których wzięła udział.



I. Posłuchaj dialogu, a następnie odpowiedz na pytania.

Babcia Maria: Halo?

Maksym: Dzień dobry babciu, tu Maksym. Babciu, widzieliśmy cię w niedzielę w telewizji! W powtórce programu „Jeden z dziesięciu"! Doszłaś do finału! Wyszło szydło z worka! Dlaczego nam nic o tym nie powiedziałaś?

Babcia Maria: Cześć Maksiu! Ojej, wydało się... To było kilka lat temu, nie chciałam się chwalić, bo dziadek się ze mnie trochę wyśmiewał, że „mam parcie na szkło”, że chce być celebrytką... No i nie wygrałam...

Maksym: Babciu, byłaś świetna! Wspaniale wypadłaś! Gdyby nie ten pan Roman, twój rywal, wygrałabyś w cuglach! Zakasowałaś pozostałych zawodników! Powinnaś częściej występować w telewizji.

Babcia Maria: A wiesz, jeszcze mi się zdarzyło.

Maksym: Naprawdę???

Babcia Maria: Tak, w programie muzycznym „Jaka to melodia”, „Milionerach”, „Koleo Fortuny”.

Maksym: Babciu!!! Jak mogłaś nie pisać o tym ani słówka?

Babcia Maria: To takie moje niegroźne hobby, no i nie chciałam „gwiazdorzyć”. Wiesz, że od dawna lubimy z dziadkiem rozwiązywać krzyżówki i wysyłać rozwiązania do gazet, jesteśmy maniakami konkursów radiowych w „Trójce”.

Maksym: Oczywiście, że wiem, ale występ w polskiej telewizji???

I to nie jeden raz? Jestem w szoku!

Babcia Maria: A wiesz, miałam taką fanaberię. To był pretekst do spotkania się z przyjaciółmi z Warszawy, do odwiedzenia cioci Ani.

Maksym: Opowiesz mi babciu o tych turniejach?

Babcia Maria: No, skoro już się dowiedzieliście, to zapraszam was wszystkich w niedzielę na obiad, to wam poopowiadam i pokażę nagrania.

Maksym: Już się nie mogę doczekać!



II. Odszukaj po trzy zwroty lub wyrażenia synonimiczne.

wyszło szydło z worka → wydało się → wyszło na jaw

mieć parcie na szkło → chcieć być rozpoznawanym → chcieć występować w telewizji

nie pisać słówka → milczeć → nabrać wody w usta

wygrać w cuglach → bezdyskusyjnie zwyciężyć → zakasować kogoś

maniak → fanatyk → pies na coś

pretekst → wymówka → powód

fanaberia → widzimi się → chrapka

gwiazdorzyć → lansować się → szpanować



III. Przeczytaj dialog. Zamień wyrazy w nawiasach na imiesłowy przymiotnikowe bierne w odpowiedniej formie.

Babcia: Chodźcie, chodźcie, **wystygnięte**⁰ (wystygnąć) ziemniaki są niejadalne!

Anastazja: Dzień dobry, mamó! Ale nam wykręciłaś numer!

Babcia: Hi, hi! To najbardziej szalona rzecz, jaką zrobiłam w życiu, ale absolutnie nie żałuję.

Maksym: Jestem dumny z ciebie, babciu!

Babcia: Bardzo dziękuję. Chcecie obejrzeć programy? Wszystkie są **nagrane**¹ (nagrać) na płytach.

Bogdan: Oczywiście, jesteśmy bardzo **zaciekawieni**² (zaciekawić)!

Babcia: No to zaczniemy od „Milionerów”. Niestety, za bardzo zaryzykowałam i mimo tego, że miałam jeszcze 2 koła ratunkowe – odpadłam. To było podstępnie **skonstruowane**³ (skonstruować) pytanie dotyczące zabytków języka polskiego: o pierwszego autora najstarszych **spisanych**⁴ (spisać) polskich legend. Myślałam, że chodzi o Galla Anonima, a okazało się, że to Wincenty Kadłubek.

Anastazja: No tak, to trudne pytanie. Mamó, prezentujesz się za to znakomicie!

Babcia: Dziękuję ci, kochanie, to zasługa charakteryzacji. O, to teraz pokażę wam moją wielką porażkę w teleturnieju muzycznym „Jaka to melodia”.

Maksym: Babciu, dla mnie wszystkie konkursy zostały przez ciebie **wygrane**⁵ (wygrać)!



IV. Uzupełnij zdania zgodnie z podanym przykładem.

1. Pytania do quizu zostały **napisane** przez uczniów.
2. Wszyscy finaliści konkursu zostali hojnie **nagrodzeni**.
3. Ten pejzaż wiszący na ścianie został **namalowany** przez babcię Marię.
4. Film „Zimna wojna” został **wyreżyserowany** przez Pawła Pawlikowskiego.
5. Wszystkie zagadki zostały **odgadnięte** przez Maksyma.
6. „Trylogia” Sienkiewicza została wielokrotnie **przeczytana** przez dziadka.
7. Cały obiad został **zjedzony** przez rodzinę Marczenków.
8. Wszystkie napoje zostały **wypite**.
9. Internet został wreszcie **naprawiony**.
10. Nie mogę ściągnąć nowych aplikacji na telefon, chyba jest już **zepsuty**.



V. Zagrajcie w prostą wersję „Koła Fortuny”. Wymyślcie wspólnie kilka kategorii haseł, np. „bohater literacki lub filmowy”, „przysłowie”, „muzyka”, „film”, „polskie seriale”. Niech każdy z was wymyśli jedno hasło.

Po kolei podchodźcie do tablicy i zapisujcie je w takiej formie, np. kategoria „bohater literacki”: _ _ _ _ _

Niech wasi koledzy zgadują litery, które mogą się pojawić w hasle – każdą odgadniętą literkę dopiszcie we właściwym miejscu, np.:

„A”

_ A _ - _ _ _ A _ _

„H”

_ A _ - H _ _ A _ _

„P”

P A _ - H _ _ A _ _

Niech mają np. maksymalnie 10 strzałów, po których muszą podać hasło (mogą oczywiście wcześniej).

PAN HILARY



VI. Zagrajcie w „Familiadę”.

Przeprowadźcie w szkole / w klasie ankietę, w której poprosicie jak największą liczbę ankietowanych o podanie pierwszego skojarzenia do poniższych haseł:

Król Polski

Polska wokalistka

Największe polskie miasta

Potrawa wigilijna

Polskie jezioro

Nazwa dzikiego ptaka

Pasma górskie w Polsce

Nazwa kwiatu

Polski pisarz

Metoda na pozbycie się czkawki

Możecie też wymyślić własne hasła, mogą być śmieszne. Podliczcie odpowiedzi, ułóżcie je w kolejności od najczęściej powtarzających się (wybierzcie nie więcej niż 3 – 6 najczęściej udzielanych odpowiedzi). Podzielcie klasę na dwie drużyny i rozegrajcie teleturniej! Prowadzącym może być nauczyciel albo ktoś z was, kto będzie prowadzić zapis na tablicy, np.:

Kategoria: polskie góry

1. 23 (osoby udzieliły tej odpowiedzi)
2. 15
3. 10
4. 9
5. 7

Każda drużyna wysyła swojego przedstawiciela, który po odczytaniu kategorii musi szybko dać znać, jeśli odgadł odpowiedź (np. zadzwonić dzwoneczkiem). Kto pierwszy, ten może udzielić odpowiedzi na pytanie. Np. Wiktoria i Diana obie zadzwoniły, ale Diana była trochę szybsza, więc pierwsza odpowiada: Beskidy!

1. 23
2. 15
3. BESKIDY 10
4. 9
5. 7

Nazwa „Beskidy” pojawiła się na trzecim miejscu wśród ankietowanych. Wiktoria też udzieliła odpowiedzi: Tatry!

1. TATRY 23
2.15
3. BESKIDY 10
4.9
5.7

Ta odpowiedź znajduje się na pierwszym miejscu, więc kolejni zawodnicy z drużyny Wiktorii mają prawo do strzałów. Po trzech nietrafionych odpowiedziach pytanie przechodzi do drużyny przeciwnej, która ma jedną szansę: jeśli udzieli odpowiedzi, która znajduje się na tablicy, przejmuje sumę punktów za wszystkie odgadnięte od-

KARTA PRACY - LEKCJA 10

powiedzi (liczba osób, które udzieliły odpowiedzi = punkty).

Np. drużyna Wiktorii nie udzieliła żadnej odpowiedzi, która znajduje się na tablicy, i po trzech nieudanych strzałach pytanie przechodzi na drużynę Wiktorii. Tu wszyscy decydują postawić na Bieszczady:

1. TATRY 23
2. 15
3. BESKIDY 10
4. 9
5. BIESZCZADY 7

Zdobywają więc: $23 + 10 + 7 = 40$ punktów.

Podzielcie się na dwie drużyny i rozegrajcie turniej!

Familiada

Kategoria:	Pierwsze skojarzenie:
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.

LEKCJA 11

Polscy himalaiści



I. Przeczytaj poniższy tekst, uzupełnij luki wyrazami z ramki.

Ośmiotysięcznik – popularne określenie **szczytu**⁰, którego **wierzchołek**¹ wznosi się na 8000 (ośmiu tysiącach) lub więcej metrów nad **poziom / poziomem**² morza. Przyjmuje się, że na Ziemi znajduje się czternaście głównych ośmiotysięczników – 10 w Himalajach i 4 w Karakorum. Wśród nich wyróżnia się pięć tak zwanych wysokich ośmiotysięczników, czyli Mount Everest (8850), K2 (8611), Kanczendzonga (8586), Lhotse (8516) i Makalu (8463), mających ponad lub prawie 8500 metrów. Pozostałe to: Czo Oju (8201), Dhaulagiri (8167), Manaslu (8156), Nanga Parbat (8126), Annapurna I (8091), Gaszerbrum I (8068), Broad Peak (8047), Gaszerbrum II (8035), Sziszapangma (8013).

Czternastkę ośmiotysięczników nazywa się **Koroną**³ Himalajów i Karakorum. Zdobywanie ośmiotysięczników jest trudne, ryzykowne i długotrwałe ze względu na panujące tam warunki i konieczność **aklimatyzacji**⁴. Na wysokości 8000 metrów **ciśnienie**⁵ atmosferyczne, i tym samym ciśnienie tlenu, jest znacznie niższe niż na poziomie morza. Obszary leżące powyżej 8000 m n.p.m. nazywane są strefą **śmierci**⁶, gdyż człowiek nie jest w stanie przeżyć na tej **wysokości**⁷ dłużej niż kilka dni. Nawet wyrównywanie niedoboru tlenu w **organizmie**⁸ przez korzystanie z **butli**⁹ tlenowej nie pozwala na dłuższe przebywanie w strefie śmierci. Bardzo niskie ciśnienie powoduje obrzęk płuc, a nawet mózgu. Dodatkowo powyżej 8000 metrów organizm nie potrafi przyswajać **pożywienia**¹⁰ i jego bilans energetyczny jest ujemny. To wszystko spowodowało, że pierwsze wejście człowieka na wierzchołek szczytu ośmiotysięcznego miało miejsce dopiero w 1950 roku (Annapurna).



III. Przeczytaj biografię Jerzego Kukuczki i zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

	P	F
0. <i>Kukuczka urodził się w Nepalu.</i>		✓
1. Kukuczka zdobywał Koronę Himalajów i Karakorum przez ponad 16 lat.		✓
2. Kukuczka wytyczył w Himalajach wiele nowych szlaków.	✓	
3. Kukuczka wszystkie szczyty Korony zdobył zimą.		✓
4. Kukuczka słynął z niezwyklej odporności i szybkiego tempa w zdobywaniu szczytów.	✓	
5. Kukuczka startował na olimpiadzie w Calgary.		✓
6. Messner uważał alpinizm za sport.		✓
7. Sensem wypraw Kukuczki było zdobywanie szczytów.	✓	
8. Kukuczka zginął jesienią.	✓	
9. Kukuczka zginął tragicznie podczas zdobywania kolejnego szczytu.	✓	
10. Kukuczkę pochowano w Himalajach.		✓



IV. Wstaw do tekstu – biografii Wandy Rutkiewicz – brakujące fragmenty zgodnie z podanym przykładem.

Wanda Halina Rutkiewicz-Błaszkiwicz (ur. 4 lutego 1943 w Płużnianach, zm. 13 maja 1992 na stokach Kanczendzongi w Himalajach) – **polska alpinistka i himalaistka**, z zawodu elektronik, jedna z najwybitniejszych Polek światowego himalaizmu. Jako **trzecia kobieta na świecie, pierwszy Polak, stanęła na** Mount Evereście, najwyższym szczycie Ziemi, jako pierwsza kobieta zaś na świecie i pierwszy Polak na K2. Osiągnięcia Wandy Rutkiewicz **stawiają ją w gronie** najlepszych himalaistek w historii. Była zdecydowaną rzeczniczką i **zdeteminowaną realizatorką wspinaczkowej samodzielności kobiet**. Zaginęła w maju 1992 podczas ataku szczytowego na Kanczendzongę. Wraz z Carlosem Carsolio 12 maja o godz. 3:30 **wyruszyli w górę z obozu IV** na 7950 m. Po 12-godzinnej wspinaczkę w głębokim śniegu Carsolio stanął na wierzchołku. Schodząc, napotkał Wandę **na wysokości ponad** 8200 metrów. Mimo braku sprzętu biwakowego **zdecydowała się przeczekać noc** i kontynuować wejście następnego dnia. Według ówczesnego komunikatu Ministerstwo Turystyki Nepalu uznało prowadzenie akcji ratunkowej **za praktycznie niemożliwe**, a informacja o zaginięciu Polki dotarła do Polski **po prawie dwóch tygodniach**, 25 maja 1992. Jej ciała nie odnaleziono.



VI. Uzupełnij tabelę. Ułóż 5 zdań z nazwami wykonawców czynności.

Alpy	alpinista	alpinistka
Himalaje	<i>himalaista</i>	<i>himalaistka</i>
rekord	<i>rekordzista</i>	<i>rekordzistka</i>
medal	<i>medalista</i>	<i>medalistka</i>
reportaż	<i>reportażysta</i>	reportażystka
Tatry	taternik	<i>taterniczka</i>
Biegun Polarny	<i>polarnik</i>	polarniczka
<i>uczestniczyć</i>	uczestnik	<i>uczestniczka</i>
zdobywać	zdobywca	zdobywczyni
odkrywać	odkrywca	<i>odkrywczyni</i>
<i>wspinać się</i>	wspinacz	wspinaczka

LEKCJA 12

Śpiewać każdy może...



I. Wstawcie brakujące przymiotniki zgodnie z podanym przykładem. Następnie odczytajcie je głośno na forum klasy wraz z rzeczownikami, do których odnoszą się te przymiotniki.

Tysiące **uzdolnionych**⁰ muzycznie ludzi, z których każdy marzy o tym, aby zostać polskim idolem, **charyzmatyczni**¹ jurorzy i kilka milionów widzów śledzących co tydzień zmagania młodych artystów w ich drodze do sławy. Pierwszy **prawdziwy**² talent show w polskiej telewizji, **kultowy**³ program „Idol” powraca, a wraz z nim szansa na odkrycie osobowości. Komu uda się skutecznie uwieść widzów i jurorów? Kto zostanie nowym idolem i otrzyma szansę na nagranie **debiutanckiej**⁴ płyty? Do rywalizacji staną młodzi ludzie w wieku od 16 do 28 lat. Od kandydatów wymagany jest nie tylko **ponadprzeciętny**⁵ talent wokalny i sceniczna charyzma, ale też **niebanalna**⁶ osobowość i umiejętność współpracy w grupie. Szczęśliwców, którzy wykażą się tymi zdolnościami, czeka udział w koncercie z zespołem muzycznym. A potem? Wszystko w rękach widzów, którzy w kilku koncertach na żywo zagłosują na swoich faworytów. Udział w „Idolu” to nie tylko pokaz **muzycznego**⁷ talentu. To także **ciężka**⁸ praca z trenerami **wokalnymi**⁸ i choreografami. Uczestnicy pod okiem stylistów, makijażystów i fryzjerów ukształtują swój całkowicie nowy **sceniczny**¹⁰ wizerunek. Splendor i sława, która otaczać będzie wszystkich finalistów, zrekompensuje z pewnością trudy przygotowań.



II. Wstaw brakujące wyrazy. Użyj trybu rozkazującego.

Już 2 i 3 czerwca zapraszamy na pierwszy casting do kolejnej edycji „The Voice of Poland”! **Przyjdź**⁰ i **zaczaruj**¹ nas swoim głosem!

Warszawa, budynek TVP, Woronicza 17, blok F.

Rejestracja jest czynna w godzinach 11.00–20.00.

Przygotuj² dwie piosenki covery: jeden w języku angielskim i jeden w języku polskim. **Zaspiewaj**³ a capella (bez muzyki) do własnego akompaniamentu na gitarze lub pianinie (klawiszowe będą na miejscu), albo do przyniesionego podkładu (pendrive / CD).



III. Przeczytaj ogłoszenie o castingu. Dopisz brakujące wyrazy.

„X Factor” – popularne muzyczne show wraca na **antenie**⁰!

Sława, pieniądze i własna płyta to gra warta **świeczki**¹!

Jak co roku zapraszamy do udziału **wokalistów**² – solistów, duety oraz grupy wokalne. Prosimy o przygotowanie dwóch **utworów**³ (jeden po polsku, drugi w języku obcym), które można wykonać a capella lub z własnym **akompaniamentem**⁴ – najlepiej gitary, bądź innych małych **instrumentów**⁵.

Aby wziąć udział w show, trzeba mieć skończone 16 lat. Osoby niepełnoletnie muszą przyjść na casting z **rodzicem**⁶ albo przynieść pisemną zgodę na **udział**⁰ w castingu.

Zwycięzcy konkursu nagrają swoje **płyty**⁷ i zyskają ogromną **popularność**⁸!

Poszukiwania **artysty**⁹ zaczynamy 1 sierpnia w Warszawie.

Serdecznie zapraszamy!



V. Uzupełnij poniższe zdania imiesłowami przysłówkowymi. Wstaw brakujące przecinki.

1. **Przedstawiając się**, bądź naturalny.
2. **Występując** na scenie, nie trać kontaktu z widzami.
3. **Robiąc** pokaz zręcznościowy lub akrobatyczny, nigdy nie zapominaj o bezpieczeństwie.
4. **Śpiewając**, myśl o sensie słów piosenki.
5. **Tańcząc**, nie podchodź do brzegu sceny.
6. **Grając** na gitarze, przyjmij wygodną pozycję.
7. **Recytując**, pamiętaj o właściwym oddychaniu.
8. **Kończąc** występ, nie zapomnij o podziękowaniu widzom za uwagę.
9. **Słuchając** uwag jury, bądź skromny.
10. **Dziękując**, uśmiechnij się szeroko i pomachaj publiczności.

LEKCJA 13

Jak Polacy zachwycali się Ukrainą



I. Uzupełnij tekst fragmentami z ramki.

1. nie tylko piękno przyrody
2. na poły dzikim
3. albo przynajmniej podmiotu lirycznego
4. z kolei w utworach
5. przez nich
6. z nieodmiennym motywem



II. Przeczytaj jeszcze raz tekst i odpowiedz na pytania.

1. W XIX wieku.
2. Nawiązywali do tematu Ukrainy, jej historii, folkloru, kultury ludowej i mitów ukraińskich.
3. Obraz był różnorodny. Była to Ukraina idylliczna, rycersko-polska bądź hajdamacka.
4. To określenie grupy polskich poetów i pisarzy żyjących w epoce romantyzmu, którzy w swoich utworach nawiązywali do tematu Ukrainy, jej historii, folkloru, kultury ludowej i mitów ukraińskich.



III. Przyporządkuj autorów Szkoły ukraińskiej polskiego romantyzmu do ich utworów. Jeśli masz problemy, skorzystaj z internetu.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.
<i>E.</i>	B.	A.	F.	C.	D.



IV. Uzupełnij tabelkę.

Epoka	Daty
ŚREDNIOWIECZE	X-XV wiek
RENEANS	XVI/XVII wiek
BAROK	XVII wiek
OŚWIECENIE	XVIII wiek
ROMANTYZM	1822-1863
POZYTYWIZM	druga połowa XIX wieku
MŁODA POLSKA	1890-1918
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE	1918-1939
LITERATURA OKRESU II WOJNY ŚWIATOWEJ	1939-1945
LITERATURA WSPÓŁCZESNA	1945 - do teraz



VI. Wyrazy w nawiasach wstaw w odpowiedniej formie.

- | | |
|-----------------|------------------|
| 1. Zrobiwszy | 6. Skończywszy |
| 2. Przybiegłszy | 7. Upiekłszy |
| 3. Wziąwszy | 8. Znalazłszy |
| 4. Przekonawszy | 9. Przeczytawszy |
| 5. Spojrzawszy | 10. Zamknąwszy |



VII. Wyrazy w nawiasach wstaw w odpowiedniej formie.

- | | |
|-----------------|---------------|
| 1. Wyszukawszy | 5. utarłszy |
| 2. Pozbierawszy | 6. Wyciąwszy |
| 3. Wziąwszy | 7. Napisawszy |
| 4. Zgniótłszy | |



IV. Uzupełnij tabelkę

X-XV wiek; dwudziestolecie międzywojenne, literatura współczesna; 1939-1945; oświecenie, XVII wiek; romantyzm; druga połowa XIX wieku; 1890-1918; renesans

Epoka	Daty
ŚREDNIOWIECZE	
	XVI/XVII wiek;
BAROK	
	XVIII wiek
	1822-1863
POZYTYWIZM	
MŁODA POLSKA	
	1918-1939
LITERATURA OKRESU II WOJNY ŚWIATOWEJ	
	1945 - do teraz

LEKCJA 14

Olga w „Warszawiance” tańczy polkę i krakowiaka



I. Olga zauważyła na uniwersyteckiej tablicy ogłoszenie o naborze do zespołu. Przeczytaj teksty, a następnie wybierz poprawną odpowiedź.

1. a 2. b 3. c 4. b 5. c 6. c 7. a



II. Połącz synonimy.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
<i>A.</i>	I.	J.	E.	C.	D.	G.	B.	H.	K.	F.



III. Uzupełnij tekst odpowiednimi formami wyrazów.

- | | |
|-------------------|---------------------|
| 1. przytupywanie | 8. chodzenie |
| 2. podskakiwanie | 9. gestykulowanie |
| 3. dostawianie | 10. przyśpiewywanie |
| 4. uciekanie | 11. naśladowanie |
| 5. gonienie | 12. kłanianie się |
| 6. wirowanie | 13. klepanie |
| 7. pokrzykiwaniem | 14. całowanie |



IV. Uzupełnij tabelę, wpisując homonim.

nazwa narodowości		nazwa pospolita	
Amerykanka	obywatelka Stanów Zjednoczonych Ameryki Płn.	amerykanka	duży rozkładany fotel do siedzenia i spania
		wolna amerykanka	brak zasad, reguł czy norm w jakiejś sytuacji
Węgierka	obywatelka Węgier	węgierka	odmiana śliwki
Hiszpanka	obywatelka Hiszpanii	hiszpanka	groźna odmiana grypy
Kanadyjka	obywatelka Kanady	kanadyjka	1. kurtka marszczona w pasie 2. lekka łódź bezsterowa jedno-, dwu- lub trzyosobowa
Finka	obywatelka Finlandii	finka	krótki nóż
Szwedka	obywatelka Szwecji	szwedka	kula inwalidzka z podparciem na łokieć
Arab	członek narodu arabskiego	arab	rasa koni
Kozak	członek wieloetnicznej grupy ludności na terenach Ukrainy i południowo-wschodniej Rosji	kozak	1. potocznie o osobie przesadnie odważnej, niepotrzebnie ryzykującej 2. ciepłe damskie buty o wysokiej cholewie 3. potocznie o koźlarzu – jadalny grzyb z rodziny borowik-owatych;
Tatar	mężczyzna narodowości tatarskiej	tatar	danie z surowego mielonego mięsa wołowego z przyprawami
Holender	obywatel Holandii	holender	wykrzyknienie wyrażające irytację i złość
Japonka	obywatelka Japonii	japonka	1. plastikowy lub gumowy sandał, trzymający się na dwóch paskach przechodzących między palcami 2. ręczny wózek dwukołowy z przechylną skrzynią, przeznaczony do przewozu ciekłego betonu, piasku itp.



V. Uzupełnij zdania odpowiednimi wyrazami z ćw. III. Pamiętaj o poprawnej formie i pisowni!

- | | |
|----------------|-----------------|
| 1. amerykanki | 6. Kozak |
| 2. araba, Arab | 7. kanadyjkę |
| 3. szwedki | 8. Finka, finkę |
| 4. węgierek | 9. hiszpanki |
| 5. Tatara | 10. amerykanka |



VI. Przeczytaj teksty i dopasuj do nich ilustracje, a następnie oznacz cyfrą na mapie region, z którego pochodzi dany strój ludowy.

- | | |
|---|-----------------------|
| 1. Mazowsze - Warszawa (strój wilanowski) | 5. Kurpie - Ostrołęka |
| 2. Podhale - Zakopane | 6. Mazowsze - Łowicz |
| 3. Małopolska - Kraków | 7. Kujawy - Bydgoszcz |
| 4. Śląsk - Cieszyn | |

Dla sprawnego wykonania tego ćwiczenia, warto podzielić klasę na grupy, a każdej grupie przydzielić jeden fragment tekstu. Zadaniem grupy jest: przeczytanie i zrozumienie tekstu, wyjaśnienie nieznanych słów, pokolorowanie odpowiedniego obrazka, a następnie zaprezentowanie wszystkim treści fragmentu i odpowiadającego mu obrazka, a także wskazanie na mapie regionu, z którego pochodzi strój ludowy.

Pomocne w kolorowaniu i wyjaśnianiu wyrazów dotyczących elementów stroju będą także poniższe fotografie, które należy udostępnić uczniom.

Uwagi do lekcji

Przy okazji rozmowy na temat znaczenia kultury ludowej warto pokazać inspiracje, jakich dostarcza, jak jest używana i przeformowywana.

Można zaprezentować twórczość zespołu muzycznego Kapela ze wsi Warszawa, Dagadana

https://www.youtube.com/watch?v=hulzNW_2iwc

Doskonałym uzupełnieniem tej lekcji jest publikacja Magdaleny Szalc-Mays *Tańce malowane. Podręcznik dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym* + CD, Kraków 2012.

Na książkę składają się:

- teksty piosenek z nutami;
- nagrania na CD muzyki klasycznych tańców polskich z tekstami: polonez, mazur, oberek, kujawiak, krakowiak, śląski trojak (walczyk), taniec góralski, lubelska poleczka;
- wskazówki metodyczne: opis tańca i uwagi choreograficzne (podstawowe figury, kroki);

- teksty do muzyki;
- kolorowa wyklejka z autentycznymi strojami oraz malowanki do kolorowania dla dzieci;
- słowniczek podstawowych słów z ilustracjami.

Warto zaprezentować uczniom tańce oraz oryginalne melodie i piosenki ludowe w wykonaniu zespołów tanecznych, jednocześnie prosząc o zaobserwowanie różnic między nimi dotyczących tempa, kroków, figur tanecznych, itd. np.:

- krakowiak: <https://www.youtube.com/watch?v=Rg1MMZwgqYs>
- mazur: <https://www.youtube.com/watch?v=PRo0xXWlPps>
- oberek: <https://www.youtube.com/watch?v=W2yv16FzS3Q>
- kujawiak: <https://www.youtube.com/watch?v=BFG7BVEevSg>
- chodzony: <https://www.youtube.com/watch?v=nhVbiD3kwXQ>
- polka: <https://www.youtube.com/watch?v=3jzKwU9AGZU>

Pomocne w kolorowaniu i wyjaśnianiu wyrazów dotyczących elementów stroju będą poniższe strony internetowe:

- <https://culture.pl/pl/artykul/polska-moda-ludowa-idzie-o-radosc>
- <http://strojeludowe.net/#/bilgorajski/1/0>

LEKCJA 15

Zapamiętaj, nie zapomnij!



I. Przyjrzyj się obrazkom i odgadnij, z którym przypadkiem się wiążą. Swoją odpowiedź uzasadnij.

	<p>Nazwy przypadków: mianownik, celownik, narzędnik, biernik, miejscownik, dopełniacz, wołacz.</p>



II. Przeczytaj dialog, a potem zaznacz te zdania, które są prawdziwe.

- Maksym ma największe problemy z odmianą czasowników.
- Staszek ma problemy z koncentracją.
- Maks staje w obronie przyjaciela.
- Tonia żałuje, że uczy się z chłopcami.
- Staszek nie lubi dopełniacza.
- Maksym jest chaotyczny w sporządzaniu notatek.
- Staszek ma słaby pomysł na to, jak podejść do nauki przed egzaminem.
- Tonia, Maksym i Staszek wdrożyli już kilka technik uczenia się zaproponowanych przez pana Pawła.
- Tonia opowie chłopcom historię pełną optymizmu.



IV. Przeczytaj fragmenty tekstu i dopasuj do nich odpowiedni tytuł.

1. – F. 2. – E. 3. – B. 4 – D. 5. – C.



V. Korzystając z encyklopedii lub internetu, znajdź definicje następujących wyrazów: neuron, powierzchnia, manipulowanie, koordynacja, mózg, nerw, endorfiny, kolektywny. Jeżeli chcesz, możesz pracować w parze z koleżanką / kolegą.

Dla nauczyciela: definicje znajdują się w ćwiczeniu VI.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
<i>B.</i>	D.	C.	A.	H.	G.	F.	E.

LEKCJA 16

Wszystkiego najlepszego z okazji urodzin! Powtarzamy.



I. Posłuchaj dialogu i odpowiedz na pytania.

1. W jakim celu Tonia dzwoni do mamy Maksyma?
Z prośbą o pomoc w zorganizowaniu dla Maksyma urodzinowego przyjęcia-niespodzianki.
2. O jakiej przeszkodzie organizacyjnej wspomina mama?
Zmiana wcześniejszych planów i pogoda.
3. Ile osób z klasy Maksyma chce zaprosić Tonia?
10 osób. Pojadą na wieś bussem.
4. Czym jeszcze martwi się Tonia?
Tonia martwi się, czy dla wszystkich znajdzie się miejsce.
5. Których gości z rodziny Maksym się nie spodziewa?
Rodziny z Warszawy.



II. Posłuchaj nagrania, a następnie zdecyduj, czy zdania są prawdziwe (P), fałszywe (F), czy brak informacji na dany temat (BI).

		P	F	BI
0.	<i>Oba prezenty są nietypowe.</i>	✓		
1.	Na spacer po drapaczu chmur mogą się udać jedynie osoby, które są bardzo sprawne fizycznie.			✓
2.	Osoba będzie chodziła po przeszklonej ścianie budynku.			✓
3.	„Walk in the Sky” rozpoczyna się u podnóża wieżowca.		✓	
4.	Osoba odbywająca spacer będzie się poruszała w towarzystwie instruktora.	✓		
5.	Za wyposażenie w sprzęt trzeba będzie dodatkowo zapłacić.		✓	
6.	Podczas kolacji goście będą wykorzystywali jedynie zmysł węchu i smaku.	✓		
7.	Obiad będzie składał się z trzech przystawek.		✓	
8.	Goście mogą zamówić dowolne danie z karty.			✓
9.	Jedzenie w ciemności wyostrza zmysł smaku i węchu.	✓		
10.	Kucharze zmieniają strukturę podawanych potraw.	✓		



III. Uzupełnij opowieść babci czasownikami dokonanymi w odpowiedniej formie.

- | | | |
|----------------------|-------------------|------------|
| 1. pojechali | 5. uprać / wyprać | 9. Wziąłeś |
| 2. wypalił | 6. odkurzyć | 10. biegł |
| 3. pędził / popędził | 7. przepłynąłeś | 11. zgubił |
| 4. posprzątać | 8. dostałeś | |



IV. Uzupełnij tekst odpowiednimi wyrazami.

- | | | | | | |
|--------|-------|--------|--------|--------|-------|
| 1. do | 5. za | 9. z | 13. do | 17. na | 21. z |
| 2. na | 6. na | 10. po | 14. u | 18. po | 22. w |
| 3. Od | 7. w | 11. po | 15. na | 19. z | |
| 4. niż | 8. od | 12. w | 16. na | 20. na | |



V. Uzupełnij tekst poprawną formą wyrazów podanych w nawiasach.

- | | | | | |
|-----------|------------------|-------------|------------------|--------------|
| 1. jednej | 5. która | 9. znamy | 13. historię | 17. byłby |
| 2. niej | 6. werdykt | 10. swoim | 14. kolei | 18. nagrania |
| 3. tej | 7. solenizantowi | 11. temu | 15. popularności | |
| 4. niego | 8. jubilatowi | 12. żadnych | 16. przekonuje | |



VI. Przeczytaj teksty i dopasuj do nich tytuły. Uwaga, jeden tytuł jest niepotrzebny!

1. D. 2. I. 3. B. 4. F. 5. E. 6. G. 7. C.
niepotrzebny tytuł: H.



I. Posłuchaj dialogu i odpowiedz na pytania.

Mama: Słucham?

Tonia: Dzień dobry, z tej strony Tonia, koleżanka Maksa ze szkoły.

Mama: O! Dzień dobry, Toni!u!

Tonia: Proszę pani, dzwonię w sprawie urodzin Maksa.

Mama: Czy Maks jeszcze cię nie zaprosił do nas na przyjęcie?

Tonia: Tak, tak, zaprosił. Chodzi o to, że chcielibyśmy ze Staszkiem zrobić mu przyjęcie niespodziankę.

Mama: Toni!u, nie wiem, czy to się uda. Już umówiliśmy się z dziadkami. A jaki mieliście pomysł?

Tonia: Chcieliśmy zorganizować piknik w parku.

Mama: Nie wiem, czy pogoda nam dopisze. Mam inny pomysł! Rodzice taty Maksa mają piękne gospodarstwo na wsi. Myślę, że zgodziliby się na to, żeby niespodzianka odbyła się tam.

Tonia: Byłoby super, ale nie wiem, czy nasi rodzice będą mieli czas, żeby nas zawieźć.

Mama: Transport nie będzie żadnym problemem, bo zamówimy busik. Możemy się umówić tak, że pojedziecie w piątek, a tata z Maksem i dziadkami przyjadą w sobotę. Mam nadzieję, że pomożecie mi w przygotowaniach.

Tonia: Oczywiście! Jestem urodzoną organizatorką! A ile osób będzie mogło pojechać? Bo chcieliśmy ze Staszkiem zaprosić około 10 koleżanek i kolegów z klasy. Czy wszyscy się zmieścimy?

Mama: Toni!u, jasne! Moi rodzice przygotowali ostatnio kilka pomieszczeń z myślą o turystach, więc bez problemu znajdziemy miejsce. Przy okazji każde z was spędzi weekend na świeżym powietrzu.

Tonia: O rety! Pani jest super!

Mama: Ha, ha, ha! Dziękuję! Wasz pomysł jest świetny. Maks bardzo się ucieszy. Nawet Olga przyjeżdża z Warszawy razem z kuzynami, co trzymamy przed Maksem w tajemnicy.

Tonia: W takim razie przekażę kolegom informację. Bardzo pani dziękuję. Do widzenia!

Mama: Do widzenia, Toni!u!



II. Posłuchaj nagrania¹, a następnie zdecyduj, czy zdania są prawdziwe (P), fałszywe (F), czy brak informacji na dany temat (BI).

Oto dwa nietypowe rodzaje prezentów, które na pewno zaskoczą osobę obdarowywaną. Jeżeli jesteś zwolennikiem mocnych wrażeń i adrenaliny, to jest to prezent dla Ciebie. Podczas „Walk in the Sky” czeka Cię spacer po ścianie budynku jednego z najwyższych drapaczy chmur w Warszawie. Zmierzysz się nie tylko z siłą grawitacji, ale też z samym sobą! Takie zejście po ścianie budynku wymaga odwagi i z pewnością dostarczy niezapomnianych doświadczeń. Osoba obdarowana ma możliwość odbycia spaceru po fasadzie budynku. Uczestnik będący w pozycji poziomej do ziemi zmierza od dachu aż na sam dół. Wysokość budynku to ok. 37 metrów, co sprawia, że obdarowany musi wykazać się nie lada odwagą i determinacją, by śmiało ruszyć ku przepaści!

Prezent obejmuje przede wszystkim pomoc, obsługę oraz towarzyszenie podczas wykonywania spaceru. Najpierw przeprowadzone będzie szkolenie dotyczące zasad bezpiecznego poruszania się po ścianie. W cenie organizatorzy zapewniają cały potrzebny ekwipunek. Osoba otrzyma specjalny kombinezon, rękawice, uprząż oraz, co najważniejsze, kask z zamontowaną na nim kamerą, dzięki której cały spacer zostanie zarejestrowany na filmie.

Jeżeli przerażają Cię tak ekstremalne prezenty, proponujemy spokojną, ale jednocześnie pełną niespodzianek kolację, podczas której twoje zmysły węchu i smaku obudzą się na nowe wyzwania. „Kolacja w Ciemności” to gra z własnymi zmysłami. Wejdźcie do wyciemnionej sali, do której wprowadzą Was wyposażeni w noktowizory kelnerzy. Zostaniecie poczęstowani trzydaniowym obiadem owianym tajemnicą... Waszym zadaniem będzie odgadnięcie, co znajduje się na Waszych talerzach. Nie będzie to łatwe zadanie. W ciemności Wasze zmysły się wyostrożą i pozwolą Wam uchwycić najdrobniejsze niuanse dobrze Wam znanych składników. Kucharze nie ułatwią Wam zadania – ich zabawy z fakturą, aromatem i konsystencją dań zwiodły już wielu.

¹Źródło: <https://www.wyjatkowyprezent.pl/>

LEKCJA 17

Aerobilem w cyberprzestrzeń



I. Posłuchaj dialogu, a następnie zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
0. <i>Maksym czyta książkę.</i>	✓	
1. „Opowieści o pilocie Pirxie” to cykl opowiadań.	✓	
2. Futurystyczny to znaczy opisujący Układ Słoneczny.		✓
3. „Kosmolocja” oznacza podróżowanie po kosmosie.	✓	
4. Lem jest pierwszym człowiekiem, który opisał drugą stronę Księżyca.		✓
5. Solaris, to według Lema, jedna z planet we Wszechświecie.	✓	
6. Krater na księżycu Plutona nazywa się Pirx.	✓	



II. Wyjaśnij pojęcia, posługując się słownikiem języka polskiego.

neologizm to nowo utworzony wyraz

cywilizacja to poziom rozwoju społeczeństwa w danym okresie historycznym

orbita to tor ciała niebieskiego poruszającego się pod wpływem sił grawitacji.

krater to zagłębienie na szczycie stożka wulkanicznego.

satelita to każde ciało o względnie małej masie, obiegające inne ciało, o większej masie.

wszechświat to wszystko, co fizycznie istnieje: cała przestrzeń, czas.

Księżyc to jedyny naturalny satelita Ziemi.

wizjoner to człowiek, który ma wizję.



IV. Odpowiedz na pytania. Jeśli masz problem, skorzystaj z internetu.

- słoneczna
- atmosfera
- Droga Mleczna
- planety
- Księżyc
- gwiazdy
- pełnia
- Słońce
- Jowisz
- Saturn



VI. Połącz neologizmy stworzone przez Lema z ich definicją. Jeżeli nie czytałeś / nie czytałaś książek Lema, co pozwoliło Ci wykonać to zadanie?

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
<i>E.</i>	K.	A.	H.	G.	J.	B.	C.	I.	D.	F.



I. Posłuchaj dialogu, a następnie zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Mama: Maaaks, obiad!

Maksym: Dobrze mamu, już idę, tylko dokończę czytać.

Mama: Widzę, że „Opowieści o Pilotach Prixi” bardzo cię pochłonęły?

Maksym: Wciągnęły mnie te opowiadania.

Mama: A co cię w nich tak zainteresowało?

Maksym: Chyba to, w jaki sposób pokazuje kosmos i przyszłość, w której człowiek spotyka się z maszyną.

Mama: Na taką wizję świata przyszłości mamy określenie „futurystyczna”. Lem miał niezwykłą wyobraźnię.

Maksym: Ciekawe jest też to, że po całym Układzie Słonecznym u Lema tak łatwo się podróżuje, jak dziś po Ziemi. Takie podróże nazywa pisarz „kosmolocją”. To bardzo ciekawe słowo.

Mama: Tak, Lem był znany z tworzenia neologizmów.

Maksym: Co to są neologizmy, mamu?

Mama: To nowe wyrazy.

Maksym: Dziękuję. A wracając do Lema. Lem tworzy niesamowity świat. Buduje się w nim stacje orbitalne, przeprowadza ekspedycje badawcze na inne gwiazdy. Wyobraź sobie, mamu, że Lem opisał nawet niewidoczną stronę Księżyca.

Mama: Twórczość Lema jest niezwykle ciekawa. Jest nazywany wizjonerem; tworzy w swoich książkach wyobrażenia kosmosu, nowe cywilizacje, nazywa nowe planety, jak Solaris, ale także opisuje świat robotów i maszyn. Czy wiesz synku, że na cześć Lema nazwano jedną z planetoid oraz pierwszego polskiego sztucznego satelitę?

Maksym: Oczywiście, przeczytałem to we wstępie do książki. Tam też dowiedziałem się, że krater na powierzchni jednego z księżyców Plutona nazwano imieniem głównego bohatera książki, którą teraz czytam. Ta książka jest tak ciekawa, że po jej przeczytaniu chcę się dowiedzieć więcej o kosmosie!

Mama: Maksiu, a wiesz, że Lem urodził się we Lwowie?

LEKCJA 18

Ciepło - zimno



I Posłuchaj prognozy pogody w radiu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Na lekcji można wykorzystać do zadań na rozumienie ze słuchu piosenki o pogodzie:

1. Anna Jurkaszewicz „Stan pogody”.

Można wykreślić słowa: barometr, mgłą, prognozę, mapę, sputnik, stan, Słońce, chmury, sztormy, burze, wyżej, niżej, deszcz, ulewa, Słońce, chmury, sztormy, mgły, mżawka, grad, mróz, zachmurzeń, kalosze, chmurki, niebie, światło, słońce.

2. Czerwone gitary „Ciągłe pada”.

Można zamienić niektóre wyrazy w tekście piosenki na podobnie brzmiące, rozdać uczniom „poprawiony” tekst i poprosić, żeby zaznaczyli, które wyrazy są niewłaściwe oraz poprosić, żeby wpisali poprawne, np.:

śliski – bliski, niżej – wyżej, marszczonęj – marszowej, rozplaszczonę – rozmarzonę, mieszczać – pieścić, kałuże – kangurze, spiesząc – pieszko, peleryną – margaryną, mokną – modną, strugach – smugach, zwiastun – z miasta, ogniem – pod nim, ulewny – królewny, wichura – fryzura.

3. Czerwone gitary „10 w skali Beauforta”.

Można usunąć z tekstu wyrazy oraz zwroty i wyrażenia związane ze stanem pogody: zachodni wiatr, sztorm, płaszcz, ołowianych chmur, ulewa spadła, fala zmyła, zasnuły mgły, uderzył deszcz.

	P	F
0. <i>Drogowcy pierwszy raz zostali zaskoczeni pogodą.</i>		✓
1. W Warszawie spadł grad.		✓
2. Na drogach lokalnych Mazowsza jest bardzo ślisko.		✓
3. Na Śląsku są powodzie.	✓	
4. W górach spadnie śnieg.	✓	
5. Nad morzem będą burze.	✓	
6. W Jastrzębiej Górze będzie dodatnia temperatura.		✓
7. Najcieplej jest w Trójmieście.		✓
8. Najzimniej jest na północnym wschodzie Polski.	✓	
9. Zawartość smogu przekroczyła dopuszczalne normy.		✓
10. Trzeba uważać na szkło na ulicach.		✓



III. Uzupełnij tekst wyrazami z ramki.

Znowu zima zaskoczyła **drogowców**⁰ w stolicy: **zasypało**¹ główne arterie komunikacyjne, na drogach szybkiego ruchu w województwie mazowieckim **gołoledź**². Na Śląsku słońce przygrzewa, stan **wód**³ wysoki, występują małe lokalne **podtopienia**⁴ z dopływów Odry. Na Podhalu za to ostro sypie, w nocy **zawieje**⁵ i zamiecie, temperatura **ujemna**⁶, narciarze mogą liczyć rano na 20 cm białego **puchu**⁷. W Trójmieście miejscami zagrzmie i może spaść **grad**⁸. Temperatura: od sześciu na plusie we Wrocławiu, Jeleniej Górze i Kłodzku, Gdańsk 4, Warszawa -1, Zakopane -3, do -8 w Suwałkach. Ze względu na wiatr, **smog**⁹ dziś mniejszy, w dopuszczalnych granicach. Kierowcy w centrum kraju, uważajcie na **szklankę**¹⁰!



IV. Uzupełnij tabelę.

	dzień (jaki?)	jest (jak?)
	pochmurny	pochmurnie / pochmurno
	deszczowy	deszczowo
	śnieżny	śnieżnie
	wietrzny	wietrznie
	mglisty	mglisto
	mroźny	mroźnie
	burzowy	burzowo



VI. Uzupełnij tekst zwrotami i wyrażeniami: jak dziecko we mgle, z deszczu pod rynnę, ciemne chmury, piorunujące spojrzenie, we mgle, jak kania dżdzu.

Myśli Makska: Tata wyciągnął nas na ten wyjazd, bo pragnie tych nart jak **kania dżdzu**⁰, a mama co chwilę posyła mu **piorunujące spojrzenia**¹. Mama martwi się, że tata jeszcze nie jest zbyt zdrowy i bez jej opieki pobłądzi jak **dziecko we mgle**². Martwi się, bo tata długo chorował i to wszystko przez tego fatalnego lekarza, który dawał tacie kolejne antybiotyki, i już naprawdę **ciemne chmury**³ się nad zbierały, czuł się gorzej i gorzej, a potem następny lekarz nie rozpoznał na rentgenie zapalenia płuc – tata po prostu wpadł z **deszczu pod rynnę**⁴. Ale już nie myślę o tym! Niech te złe wspomnienia **rozplyną się we mgle**⁵! Tata jest wesoły i zdrowy, i trochę sportu na pewno poprawi mu samopoczucie.



VII. Który wyraz nie pasuje do pozostałych?

siąpi, **prószy**, kapie, leje

grzmot, **tornado**, błyskawica, grom

gradobicia, zamiecie, zawieje, zadymka

tęcza, trąba powietrzna, zorza polarna, **rosa** (zjawiska na niebie, rosa – na ziemi)

szadź, **sztorm**, szron, szklanka

termometr, barometr, **metr**, stacja pogodowa



I Posłuchaj prognozy pogody i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Znowu zima zaskoczyła drogowców w stolicy: zasypało główne arterie komunikacyjne, na drogach szybkiego ruchu w województwie mazowieckim gołoledź. Na Śląsku słońce przygrzewa, stan wód wysoki, występują małe lokalne podtopienia z dopływów Odry. Na Podhalu za to ostro sypie, w nocy zawieje i zamiecie, temperatura ujemna, narciarze mogą liczyć rano na 20 cm białego puchu. W Trójmieście miejscami zagrzmie i może spaść grad. Temperatura: od sześciu na plusie we Wrocławiu, Jeleniej Górze i Kłodzku, Gdańsk 4, Warszawa -1, Zakopane -3, do -8 w Suwałkach. Ze względu na wiatr, smog dziś mniejszy, w dopuszczalnych granicach. Kierowcy w centrum kraju, uważajcie na szklankę!

LEKCJA 19

Lepiej zapobiegać niż leczyć



I. Posłuchaj rozmowy i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
<i>0. Wszystkie zioła są smaczne.</i>		✓
1. Używanie roślin w celach leczniczych jest bardzo starą metodą.	✓	
2. Wszystkie domowe sposoby leczenia są skuteczne.		✓
3. Preparaty ziołowe działają tak samo szybko jak leki.		✓
4. Zioła mają wiele zastosowań: leczą, zapobiegają chorobom, wspomagają pracę narządów.	✓	
5. W przyrodzie występują zarówno leki, jak i trucizny.	✓	



II. Połącz definicję z wyrazem.

<i>0.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
<i>A.</i>	Ł.	J.	K.	B.	F.	D.	E.	C.	I.	H.	G.	L.

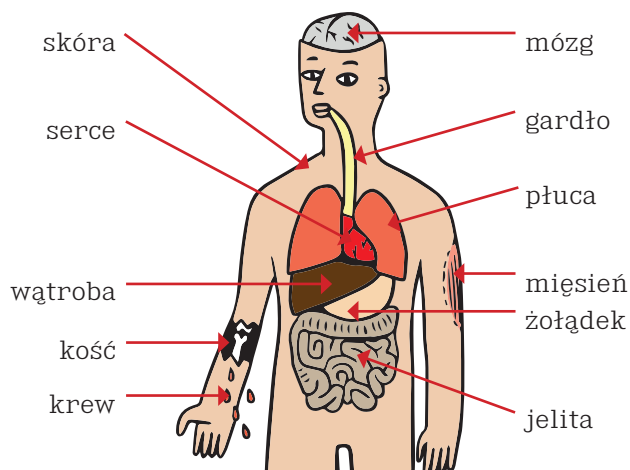
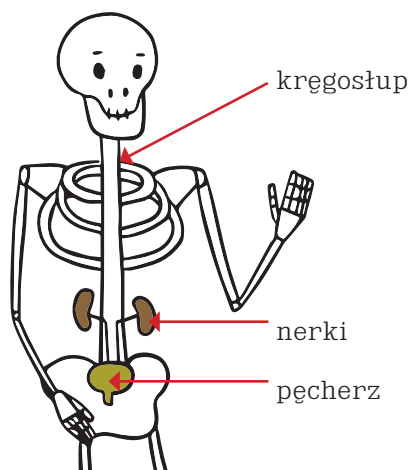


III. Wykreśl niepasujący wyraz.

- | | |
|------------------|----------------|
| 1. zioło smakowe | 6. warzywo |
| 2. smak | 7. dosięgać |
| 3. tabletkę | 8. przygotować |
| 4. powieść | 9. trener |
| 5. smażyć | 10. aerobik |



IV. Podpisz ilustracje wyrazami z ramki.



V. Wybierz dobrą formę czasownika.

- | | |
|--------------|---------------|
| 1. spryskać | 6. stosować |
| 2. posmaruję | 7. wklepała |
| 3. nałożyłam | 8. stosowanie |
| 4. smaruj | 9. zażywał |
| 5. natrzeć | 10. wypicie |



VI. Wstaw do tekstu wyrazy w odpowiedniej formie.

- | | |
|----------------|------------------|
| 1. koszyka | 6. trawienie |
| 2. popękaną | 7. cebulki |
| 3. wspomagania | 8. zimno |
| 4. masażu | 9. rozgrzewająca |
| 5. regulujące | 10. naturalny |



VII. Z koleżankami i kolegami zastanówcie się, czy znacie jakieś niekonwencjonalne metody leczenia. Co wykorzystuje się podczas takich terapii, jaki jest ich cel i w przypadku jakich chorób mogą być stosowane? Jaka jest opinia lekarzy o takich formach terapii?

Rozmowę z uczniami warto ukierunkować i wspomóc, prezentując ilustracje i wyrazy, od których utworzono nazwy terapii oraz wyjaśniając leczniczy wpływ poszczególnych elementów.

fizjoterapia, hipoterapia, kynoterapia (dogoterapia), helioterapia (leczenie słońcem), homeopatia, bioenergoterapia, delfinoterapia, aromaterapia



VIII. Zamień w zdaniach tryb rozkazujący na warunkowy.

1. Bardzo kaszlesz, wypijbyś / wypijałabyś syrop.
2. Nie wyglądasz za dobrze, lepiej zmierzbyś / zmierziałabyś temperaturę.
3. (Może) założyłabyś tę nową bluzkę? To taka wyjątkowa okazja.
4. Kupiłbyś / kupiłabyś babci kwiaty, na pewno się ucieszysz.
5. Dziadek dzisiaj o ciebie pytał, (może) zadzwoniłbyś / zadzwoniłabyś do niego?
6. Poprosiłbyś / poprosiłabyś o pomoc tatę, jeśli nie umiesz zrobić tego zadania.
7. Ten artykuł może cię zainteresować, przeczytałbyś / przeczytałabyś go?
8. Pomógłbyś / pomógłabyś mi przenieść te pudła do piwnicy, jest ich tyle, że sama nie dam rady?
9. Poszedłbyś / poszłabyś na spacer, przerwa w nauce dobrze ci zrobi.
10. Wyprowadziłbyś / wyprowadziłabyś psa, proszę? Muszę szybko skończyć ten tekst.



IX. Poza lekarzami i różnego rodzaju terapeutami leczeniem ludzi od dawna zajmowali się także zakonnicy i mnisi. Przeczytaj tekst o zakonie ojców Bonifratrów, który w Polsce do dziś prowadzi działalność ziołoleczniczą. Uzupełnij tekst fragmentami zdań.

1. H. 2. C. 3. K. 4. D. 5. I. 6. B. 7. E. 8. F. 9. J. 10. G.



X. Przeczytaj tekst rozmowy i dopasuj pytania do odpowiedzi.

1. D. 2. F. 3. E. 4. B. 5. C.



I. Posłuchaj rozmowy i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Maksym: Babciu, co gotujesz? Co to za dziwny zapach?

Babcia Maria: To zioła, właśnie je zaparzyłam. Rumianek, mięta, pokrzywa...

Maksym: Oj, to chyba nie smakuje zbyt dobrze...

Babcia Maria: Kwestia przyzwyczajenia. Niektórzy nie lubią ziół, a inni smaku kawy czy czekolady. Poza tym lekarstwa rzadko bywają smaczne.

Maksym: Racja, syrop cebulowy babci Ołeny jest paskudny w smaku, ale zawsze mi pomaga, kiedy mam kaszel.

Babcia Maria: A widzisz, w taki banalny sposób możesz uniknąć wizyty u lekarza.

Maksym: W książce, którą ostatnio czytałem, jeden bohater obwiązał sobie skaleczony palec liśćmi jakiejś babki, a drugi na ranę w nodze stosował kawałki chleba wymieszane ze śliną i pajęczyną.

Babcia Maria: Oczywiście, dawniej używano tylko leczniczych roślin i różnych domowych metod, chociaż nie wszystkie te sposoby faktycznie pomagały. Jednak w przeciwieństwie do nich, lecznicze działanie roślin zostało udowodnione, chociaż na pewno trzeba być bardziej cierpliwym, kiedy stosuje się zioła, niż kiedy zażywa się leki.

Maksym: Więc kiedy boli głowa czy ząb, lepiej wziąć tabletkę?

Babcia Maria: Jasne, że lepiej. Działanie jest szybsze, efekty odczuwalne od razu. Chociaż bywają sytuacje, kiedy nie musimy leczyć konkretnego schorzenia, ale chcemy zapobiegać jakimś problemom, na przykład bólowi żołądka, gardła albo wspomagamy dobre funkcjonowanie jakiegoś organu, oczyszczamy organizm.

Maksym: A gdzieś indziej czytałem o tym, że jad węża może być lekarstwem, to prawda?

Babcia Maria: Tak, w jadzie niektórych węży są związki chemiczne zwalczające substancje zawarte w innych truciznach. Natura jest bardzo mądra, ma ogromną moc uzdrawiania, ale też ranienia zarazem.

Maksym: Na szczęście dzisiaj są nowe technologie, różne sprzęty, można zbadać, prześwietlić, zajrzeć do środka i wiedzieć, gdzie jest problem.

Babcia Maria: Prawda, jednak nie we wszystkich sytuacjach medycyna tradycyjna potrafi pomóc. Wciąż jest wiele nieuleczalnych chorób, ludzie cierpią i umierają mimo postępu techniki. Lekarze nie zawsze potrafią wszystkim pomóc, dlatego chorzy często jednocześnie szukają pomocy u specjalistów medycyny naturalnej, medycyny Wschodu, które przecież mają wiele tysięcy lat tradycji, u różnych terapeutów, używających innych niż lekarstwa środków.

Maksym: A ty, babciu, dlaczego teraz pijesz zioła? Jesteś chora?

Babcia Maria: Nie, kochanie, ja tylko dbam o zdrowie, bo wierzę, że lepiej zapobiegać, niż leczyć.



V. Wybierz dobrą formę czasownika.

cebulka, masaż, naturalny, trawienie, **ziołowy**, zimno, koszyk, regulując, popękany, rozgrzewający, wspomagać

Babcia Maria zauważyła, że jej ulubione herbaty **ziołowe**⁰, maście i kremy się kończą, więc postanowiła zrobić większe zakupy w sklepie ojców bonifratrów. Weszła na stronę www.recepturybonifratrow.pl i zaczęła dodawać do¹ kolejne produkty: maść z witaminą A na przesuszoną i² skórę, sok z czarnego bzu do³ odporności, olejek rumiankowy do⁴ ciała. Dziadkowi kupiła zioła⁵ poziom cholesterolu i wspomagające prawidłowe⁶. Swojej córce kupiła ziołowy płyn wzmacniający⁷ włosów, a Oldze maść wirginijską do skóry wrażliwej na⁸ i wilgoć. Pomyślała, że w długie zimowe wieczory wnuczce na pewno przyda się także herbatka⁹. Z myślą o Maksymie wzięła¹⁰, stuprocentowy sok z malin, o który zawsze prosi, kiedy ją odwiedza.



IX. Poza lekarzami i różnego rodzaju terapeutami leczeniem ludzi od dawna zajmowali się także zakonnicy i mnisi. Przeczytaj tekst¹ o zakonie ojców Bonifratrów, który w Polsce do dziś prowadzi działalność ziołoleczniczą. Uzupełnij tekst fragmentami zdań.

Pierwszy bonifraterski klasztor ze szpitalem we Lwowie powstał poza murami miasta w miejscu, **gdzie rósł dębowy las**⁰, wzdłuż glinianej drogi, obecnej ulicy Łyczakowskiej.¹ z obrazem św. Wawrzyńca, który w krótkim czasie zasłynął w całej okolicy z cudownych uzdrowień z różnych chorób. Później kapliczkę przebudowano na mały kościół na cześć świętych męczenników Wawrzyńca i Szczepana.

Dalsze losy kościoła zmieniły się po 19 sierpnia 1659 roku². Postanowił on zrobić ośrodek leczenia swoich żołnierzy, ponieważ w polskich siłach zbrojnych nie było ośrodków szpitalnych. Tę funkcję pełnili zakonnicy w klasztorach, których było nadzwyczaj dużo. Dlatego Jan Sobieski przeznaczył pieniądze³. Potrzebował specjalistów w dziedzinie medycyny, którzy by kierowali placówką, dlatego też postanowił wybudować klasztor we Lwowie i sprowadzić zakonników opiekujących się chorymi ludźmi. O pomoc poprosił Zakon Szpitalny św. Jana Bożego – bonifratrów z Krakowa,⁴.

Ostatecznie prace nad szpitalem i klasztorem zakończyły się w 1696 r, a króla, który zmarł w trakcie budowy, upamiętniono jako fundatora dzieła,⁵, który jest tam obecny do dnia dzisiejszego.

W ciągu całego XVIII wieku wojskowy szpital i klasztor zakonu Bonifratrów udzielał cały czas pomocy lekarskiej rannym żołnierzom w czasie prowadzonych przez Polskę wojen. W roku 1772 nastąpił pierwszy rozbiór Polski,⁶. Jedenaście lat później cesarz austriacki Józef II nakazał kasatę zakonu Bonifratrów, uważając jego

¹Na podstawie www.bonifratrzy.pl.

działalność za niekorzystną, a szpital z klasztorem całkowicie przeszły w ręce armii austriackiej. Szpital otrzymał nową nazwę:⁷.

Jednym z działań, jakie podjął klasztor Bonifratrów jest fitoterapia, potocznie nazywana ziołolecznictwem. Wykorzystując swoje wielowiekowe doświadczenie⁸ zakon oferuje zestawy ziół na wiele chorób, poczynając od przeziębień, a kończąc na kuracjach w chorobach nowotworowych.

Zaletą ziół jest naturalny wpływ i bezpieczne, nietoksyczne działanie na organizm człowieka, pod warunkiem odpowiedniego komponowania mieszanek leczniczych.⁹ co umożliwia czasami uniknięcie środków chemioterapeutycznych. Preparaty ziołowe można stosować profilaktycznie, podnosząc odporność organizmu, stwarzając naturalną barierę dla choroby.

Fitoterapię oparta jest na zasadzie¹⁰ (po łacinie: *contraria contrariis curantur*). Choć kuracje ziołowe wymagają czasu, cierpliwości i systematyczności, to jednak warto próbować, ponieważ stawką jest zdrowie i życie.

Prowincja Polska Bonifratrów jest jedyną na świecie, która kontynuuje działalność zielarską.

- A. gdzie rósł dębowy las
- B. a Lwów dostał się pod rządy cesarstwa Austrii.
- C. za sprawą Jana Sobieskiego, przyszłego króla Polski.
- D. którzy wydelegowali dwóch pierwszych braci.
- E. 14 Garnizonowego Szpitala w mieście Lemberg.
- F. w dziedzinie stosowania roślin leczniczych,
- G. przeciwne leczy się przeciwnym
- H. Tam, w roku 1536, zbudowano drewnianą kapliczkę
- I. umieszczając jego herb rodowy nad głównymi drzwiami wejściowymi kościoła,
- J. Dobre rezultaty leczenia ziołami uzyskuje się w przewlekłych stanach chorobowych,
- K. na budowę nowego murowanego szpitala dla starych i zasłużonych żołnierzy – weteranów.



X. Przeczytaj tekst rozmowy i dopasuj pytania do odpowiedzi.

Chleb zmieszany z pajęczyną dobry na rany

Z Markiem Gajewskim, autorem wystawy „Wojskowa służba zdrowia 1815–1945”, rozmawia Aniela Łabanow.

- **A. Czy dzieje wojskowej służby zdrowia mają tyle samo lat, co historia sztuki wojennej?**
 - Od momentu powstania pierwszych armii w jej szeregach zawsze znajdowali się ludzie zajmujący się rannymi i chorymi żołnierzami: znachorzy, cyrulicy, balwierze, znacznie później wyspecjalizowane wojskowe służby medyczne.

-¹

- Zdecydowałem się na 1815 rok, gdyż w owym czasie zakończyły się nasze walki narodowo-wyzwoleńcze, kampanie epoki napoleońskiej, powstało Królestwo Kongresowe i zaczęła powstawać pełnowartościowa armia polska, tyle że pod berłem carskiej Rosji. Tworzono ją na wzór armii rosyjskiej, w której każdy pułk piechoty bądź kawalerii posiadał własny szpital.

Ciekawi mogą się wiele dowiedzieć o dawnej medycynie chociażby za sprawą książeczki *Diariusz medyczny z wyprawy wiedeńskiej roku 1683*. To zbiór relacji i listów pisanych przez króla Jana Sobieskiego do Marysienki.

-²

- Tak. Chorym podawano środki napotne, wymiotne, przeczyszczające, węgiel z drzewa palonego, stosowano puszczanie krwi, rany przemywano moczem. Leczono też gorzałką, choć o nią było bardzo trudno. Uważano, że cenne rezultaty, znane od dawna, dają plastry chleba zmieszanego ze śliną i pajęczyną. Pomieszczenia wykadzano jałowcem, piołunem, pomarańczowymi skórkami.

-³

- Stosowano je i pod Wiedniem. Te na wystawie są bardziej współczesne, z okresu międzywojennego.

-⁴

- Bardzo słuszne stwierdzenie. W wojsku istniała wojskowa służba weterynaryjna, były maski przeciwigazowe ludzkie, ale końskie też.

-⁵

A. Czy dzieje wojskowej służby zdrowia mają tyle samo lat co historia sztuki wojennej?

B. Ciekawi mogą się wiele dowiedzieć o dawnej medycynie chociażby za sprawą książeczki „Diariusz medyczny z wyprawy wiedeńskiej roku 1683”. To zbiór relacji i listów pisanych przez króla Jana Sobieskiego do Marysienki.

C. Dziękuję za rozmowę.

D. Przygotowując wystawę w białostockim Muzeum Wojska, wybrał Pan polską wojskową służbę zdrowia lat 1815–1945.

E. Wśród eksponatów, stanowiących wyposażenie wojskowych medyków, znajdują się i bańki.

F. Publikacja ta pokazuje dość przerażający obraz pola wiedeńskiej wiktorii: okrutny upał, straszny fetor gnijących trupów, koni, bydła i wielbłądów, po całym froncie niedawnego boju, który w linii prostej sięgał jakoweś półtorej mili. Możemy zapoznać się także z ówczesnymi metodami leczenia.

LEKCJA 20

U rehabilitanta

W lekcji można wykorzystać piosenki:

Patrycja Markowska, Marcin Urbaś – „Musisz być pierwszy”

Myslovitz - „Acidland”

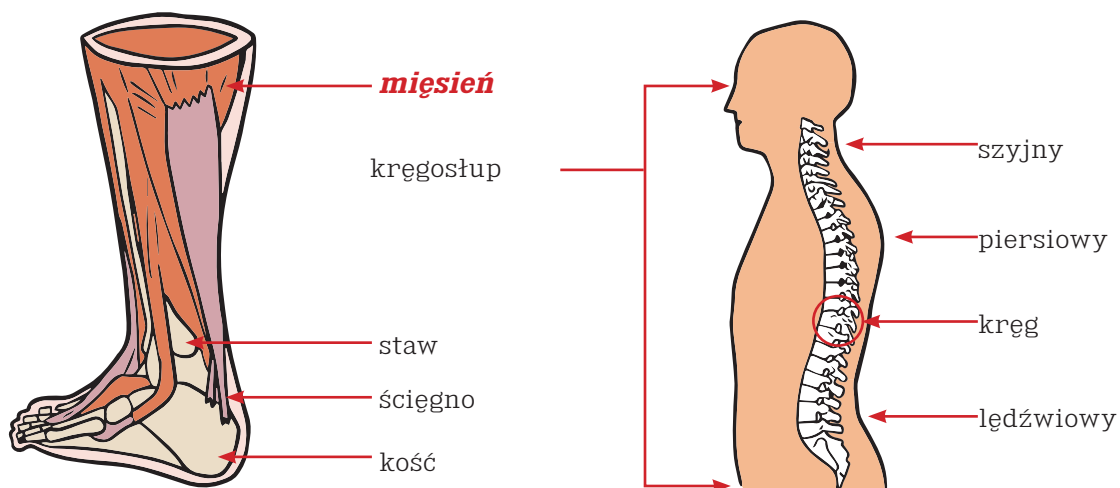


Posłuchaj rozmowy telefonicznej i zaznacz poprawną odpowiedź. Streść usłyszany dialog w trzech zdaniach.

1. a, 2. b, 3. c



II. Podpisz rysunek wyrazami z ramki.





III. Uzupełnij tabelę.

	LICZBA POJEDYNCZA	LICZBA MNOGA
MIANOWNIK	mięsień	mięśnie
DOPEŁNIACZ	mięśnia	mięśni
CELOWNIK	mięśniowi	mięśniom
BIERNIK	mięsień	mięśnie
NARZĘDNIK	mięśniami	mięśniami
MIEJSCOWNIK	mięśniu	mięśniach

	LICZBA POJEDYNCZA	LICZBA MNOGA
MIANOWNIK	kość	kości
DOPEŁNIACZ	kości	kości
CELOWNIK	kości	kościach
BIERNIK	kość	kości
NARZĘDNIK	kością	kośćmi
MIEJSCOWNIK	kości	kościach

	LICZBA POJEDYNCZA	LICZBA MNOGA
MIANOWNIK	krąg	kręgi
DOPEŁNIACZ	kręgu	kręgów
CELOWNIK	kręgu	kręgach
BIERNIK	krąg	kręgi
NARZĘDNIK	kręgiem	kręgami
MIEJSCOWNIK	kręgu	kręgach

	LICZBA POJEDYNCZA	LICZBA MNOGA
MIANOWNIK	ścięgno	ścięgna
DOPEŁNIACZ	ścięgna	ścięgien
CELOWNIK	ścięgno	ścięgnom
BIERNIK	ścięgno	ścięgna
NARZĘDNIK	ścięgnem	ścięgnami
MIEJSCOWNIK	ścięgnie	ścięgnach

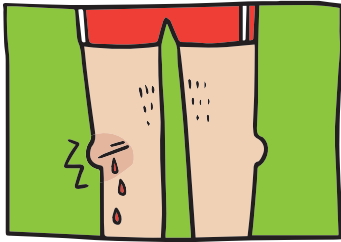


IV. Uzupełnij zdania wyrazami w odpowiedniej formie.

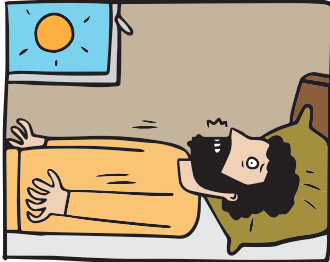
- | | |
|---------------------------|-------------|
| 1. kręgosłupem lędźwiowym | 6. kręgów |
| 2. stawy | 7. mięśni |
| 3. kośćmi | 8. kręgów |
| 4. mięśni | 9. ścięgien |
| 5. ścięgnem | 10. kości |



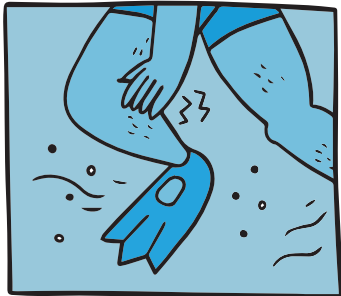
V. Połącz pytania i odpowiedzi z odpowiednimi ilustracjami.



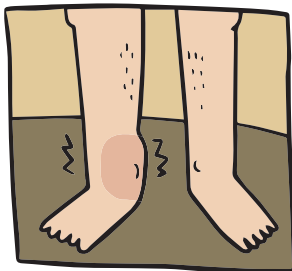
- Czy miał pan jakiś uraz?
- Tak, raz spadłem z roweru.



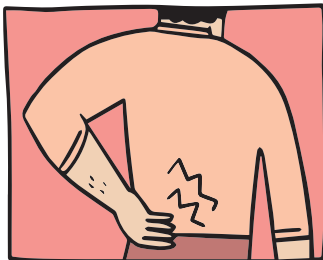
- Kiedy najbardziej dokuczają panu zakwasy?
- Bardzo bołą mnie mięśnie rano, po przebudzeniu. Nie mam siły wstać.



- Czy łąpią pana skurcze?
- Tak, zdarza się. W łądkach, na pływalni.



- Od dawna ma pan tę opuchliznę?
- Odkąd skreśliłem nogę podczas biegania.



- Czy czuje pan ból przy pochylaniu się?
- Tak, najbardziej w części lędźwiowej.



VI. Posłuchaj monologu i połącz wyrazy w związki wyrazowe, które usłyszałaś / usłyszałeś.

analiza badań
przeciążenie stawów
kręgosłup lędźwiowy
nadmierne kilogramy
odpowiednie odżywianie
węglowodany złożone
technika biegania
płaskie obuwie
przeciętny mężczyzna
połowa dystansu
wysiłek fizyczny
regeneracja mięśni
typ sportu



I. Posłuchaj rozmowy telefonicznej i zaznacz poprawną odpowiedź.

Rehabilitant: Halo?

Tata: Dzień dobry! Czy mam przyjemność z panem Wiktorem Tkaczukiem?

Rehabilitant: Tak, przy telefonie. W czym mogę pomóc?

Tata: Nazywam się Bogdan Marczenko, polecił mi pana mój kolega, pana pacjent, Winnicki. Wie pan, wróciłem do sportu po długiej przerwie. Właściwie to nigdy tyle nie ćwiczyłem... i mam sporo problemów z tym związanych.

Rehabilitant: A co pan trenuje?

Tata: Zacząłem biegać trzy razy w tygodniu, jeżdżę na rowerze do pracy, pływam i chodzę na siłownię.

Rehabilitant: O, czyżby marzył się panu triathlon?

Tata: No taaak, myślałem o tym...

Rehabilitant: Gratuluję! A co konkretnie panu dolega?

Tata: Bolą mnie kolana i stopy w kostkach, kręgosłup i nie mogę chodzić, mam ciągle straszne zakwasy.

Rehabilitant: No tak, to normalne przy takim wysiłku. Zapraszam pana do mnie do gabinetu, obejrzę pana i spróbuję coś zaradzić. Czy może pan przyjść w piątek o 18.30?

Tata: Tak, świetnie. Znam adres.

Rehabilitant: Pan Marczenko, tak? Zapisuję i czekam na pana w piątek.

Tata: Dziękuję, do zobaczenia!



VI. Posłuchaj monologu i połącz wyrazy w związki wyrazowe, które usłyszałaś / usłyszałeś.

Rehabilitant: Panie Bogdanie, po analizie badań i wywiadzie mam diagnozę: przeciążył pan stawy i kręgosłup lędźwiowy wskutek nadwagi i zbyt intensywnych treningów. Powinien pan skontaktować się z dietetykiem albo poczytać o dobrze zbilansowanej diecie, która pomoże panu zrzucić nadmierne kilogramy i równocześnie zapewni panu odpowiednie odżywianie przy tak intensywnym wysiłku. Chodzi o dostarczenie organizmowi większej ilości białka, węglowodanów złożonych i minerałów. Naderwał pan ścięgno Achillesa, gdyż ma pan niewłaściwą technikę biegania i nieodpowiednie, zbyt płaskie obuwie. Wytłumaczę panu, jak należy biegać, żeby sobie nie zaszkodzić, i jak zadbać o ścięgno. Zdecydowanie za mało pan pije wody mineralnej! 2 litry to norma dla przeciętnego mężczyzny, który nie uprawia tyle sportu, co pan. Pan powinien pić codziennie co najmniej dwa razy tyle. Pływa pan wyłącznie na brzuchu: żeby doskonalić kraula i odciążyć kręgosłup lędźwiowy, proszę połowę dystansu płynąć na plecach. Proszę też zadbać o odpowiednią rozgrzewkę przed każdym wysiłkiem fizycznym i o rozciąganie na koniec. No i najważniejsze: regeneracja mięśni! Musimy im dać czas na radzenie sobie z zakwasami – proszę nie ćwiczyć codziennie tego samego typu sportu, tylko naprzemiennie, co drugi, trzeci dzień.

LEKCJA 21

Nie duś tego w sobie!



I. Przeczytaj tekst i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy brakuje informacji na dany temat (BI).

		P	F	BI
0.	<i>Mama jest zaniepokojona zachowaniem Maksa.</i>	✓		
1.	Maksym zawsze chętnie rozmawia z mamą o tym, co go trapi.		✓	
2.	Maksym od zawsze obgryzał paznokcie.		✓	
3.	Mama bacznie obserwuje syna.	✓		
4.	Maksym jest zaskoczony intuicją mamy.			✓
5.	Maksym ma słabe stopnie w szkole.			✓
6.	Tata nie potrafi pomóc synowi w nauce.		✓	
7.	Ostap jest wzorem dla Maksyma.	✓		
8.	Ostap nigdy nie miał problemów z nauką przedmiotów ścisłych.			✓



III. Posłuchaj piosenki zespołu Blenders pt. *Poniedziałek*, a następnie opowiedz, co przytrafiło się bohaterowi tekstu. Czego według ciebie możemy się nauczyć z tej piosenki?

Dla nauczyciela: tekst piosenki oraz metrykę utworu można znaleźć pod linkiem: <http://www.tekstowo.pl/piosenka,blenders,poniedzialek.html>



IV. Dopasuj wyrazy i frazy do definicji¹.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.
<i>F.</i>	B.	A.	G.	D.	C.	E.

¹Źródło: <https://sjp.pwn.pl/sjp/samokrytycyzm;2519085.html>



V. Przeczytaj streszczenie mitu o Narcyzie. Jak interpretujesz historię o pięknym młodzieńcu?

Mit jest przestrożą przed egoizmem i nieszanowaniem uczuć innych. Historia w ironiczny sposób pokazuje, jak zgubne jest zapatrzenie w siebie. Narcyz jest symbolem samouwielbienia i egocentryzmu. Młodzieniec jest postacią tragiczną, a jego los przestregają nas przed tym, że bez drugiego człowieka nasze życie jest niepełne i samotne.



VI. Uzupełnij tabelę odmiany zaimków osobowych.

MIANOWNIK (kto? co?)	DOPEŁNIACZ (kogo? czego?)	CELOWNIK (komu? czemu?)	BIERNIK (kogo? co?)	NARZĘDNIK (kim? czym?)	MIEJSCOWNIK (o kim? o czym?)
JA	mnie	mi / mnie	mnie	mną	mnie
TY	cię / ciebie	ci / tobie	cię / ciebie	tobą	tobie
ON	go / niego / jego	mu / jemu / niemu	go / jego/ niego	nim	nim
ONA	jej / niej	jej / niej	ją / nią	nią	niej
ONO	go / niego / jego	mu / jemu / niemu	je / nie	nim	nim
MY	nas	nam	nas	nami	nas
WY	was	wam	was	wami	was
ONI	ich / nich	im / nim	ich / nich	nimi	nich
ONE	ich / nich	im / nim	je / nie	nimi	nich



VII. Uzupełnij zdania poprawną formą zaimka osobowego.

0. Ale **ci** (ty) do twarzy w tym kolorze!
1. Nie lubię **go** (on), ale z pewnością jest szalenie inteligentny.
 2. Tosia prosiła **mnie** (ja) o pomoc, dlatego nie mogę teraz z **tobą** (ty) iść na boisko.
 3. Staszek codziennie prawi **jej** (ona) komplementy, jakie to miłe!
 4. Pan Paweł powiedział **nam** (my) wczoraj, że jest z **nas** (my) bardzo dumny!
 5. Dlaczego powiedziałeś **mu** (on) tyle przykrych słów?
 6. Bardzo lubię z **nimi** (oni) podróżować, bo zawsze spotykają **nas** (my) niesamowite przygody!
 7. Rozmawialiśmy o **was** (wy) wieczorem.
 8. Chyba ktoś **mnie** (ja) obgaduje, bo mam czerwone uszy!
 9. Powinieneś **im** (one) podziękować, bo dzięki **ich** (one) wskazówkom dojechałeś na miejsce.
 10. Bardzo **je** (one) lubię, to prawdziwe przyjaciółki.
 12. Jestem zły, bo czekałem na **nich** (oni) ponad dwie godziny.



VIII. Ułóż zdania z podanych wyrazów zachowując ich kolejność.

0. *wcale / ja / to / nie podobać się*
Wcale mi się to nie podoba!
1. oddać (on) / ja / książkę / po / dwa / miesiące
Oddał mi książkę po dwóch miesiącach.
 2. Bogdan / nie / mieć / dla / my / czas
Bogdan nie ma / nie miał / nie będzie miał dla nas czasu.
 3. Móc (ja) / pokazać / ty / zdjęcie (l.mn.) / z / wakacje
Mogę pokazać ci zdjęcia z wakacji.
 4. Jedna / z / one / pokochać / on / głęboka / miłość
Jedna z nich pokochała go głęboką miłością.



III*. Przez poniesioną porażkę na klasówce z fizyki Maksym zaczął wątpić w siebie. Wiara we własne możliwości i pewność siebie są bardzo ważne. Uzupełnij tekst¹¹ poprawną formą wyrazu podanego w nawiasach.

5 sposobów na poprawę swojej samooceny

Wszyscy wiemy, że przyjemnie jest czuć się pewnym siebie, ale w **rzeczywistości**⁰ (rzeczywistość) odczuwanie tego stanu może okazać się zaskakująco trudne. Nie od dziś wiadomo, że gdy nasza samoocena jest wyższa, to nie tylko czujemy się lepiej sami ze sobą, ale stajemy się również bardziej odporni na **niepowodzenia**¹ (niepowodzenie). Badania skanów mózgu wykazały, że kiedy nasza samoocena jest wyższa, odbieramy **krzywdę**² (krzywda) emocjonalne – takie jak odrzucenie i porażki – jako mniej bolesne i szybciej się z nich otrząsamy. Kiedy nasza samoocena jest wyższa, jesteśmy również mniej podatni na **lęki**³ (lęk).

Tak jak wspaniale jest mieć wyższą samoocenę, tak jej **poprawa**⁴ (poprawa) okazuje się nie być łatwym zadaniem. Przede wszystkim nasza samoocena jest niestabilna – może się zmieniać nawet kilka razy w ciągu dnia. Sprawę jeszcze bardziej komplikuje fakt, że obejmuje ona zarówno naszą całościową ocenę samego siebie, ale także to, co myślimy o sobie w konkretnych **dziedzinach**⁵ (dziedzina) naszego życia, na przykład jako kolega, dziecko, uczeń, itd. Warto pamiętać, że posiadanie wysokiej samooceny jest dobre, ale przy **zachowaniu**⁶ (zachowanie) umiaru. Bardzo wysoka samoocena (na przykład u osób narcystycznych) jest często dość krucha.

Poprawa opinii o nas samych jest możliwa, ale tylko jeśli zrobimy to we właściwy sposób. Oto pięć sposobów, aby podbudować swoją samoocenę, gdy jest niska:

1. Nie stawiaj poprzeczki za wysoko.

Aby **wyzwania**⁷ (wyzwanie) działały, gdy samoocena jest słabsza, trzeba je dostosować, żeby były bardziej wiarygodne. Na przykład, zamień zdanie „Będę najlepszym uczniem w szkole!” na „Będę najlepszym uczniem w mojej klasie!”

2. Odkrywaj w sobie talenty i rozwijaj je.

Czym jest samoocena? Powstaje ona z naszych realnych **umiejętności**⁸ (umiejętność) i osiągnięć w istotnych dla nas dziedzinach życia. Jeśli uważasz, że ładnie malujesz – chodź na zajęcia dodatkowe albo maluj w czasie wolnym. Jeśli jesteś dobrym matematykiem – pomagaj **koleżankom**⁹ (koleżanka) i **kolegom**¹⁰ (kolega), którzy mają z nią problemy. W skrócie – określ swoje podstawowe umiejętności, znajdź możliwości i sytuacje, które je rozwiną.

¹¹Na podstawie: <http://www.centrumdobrejterapii.pl/aktualnosci/5-sposobow-na-poprawe-swojej-samooceny/>

3. Naucz się przyjmować komplementy.

Ustaw sobie za cel tolerowanie otrzymywanych komplementów, nawet jeśli sprawiają, że czujesz się niezręcznie (a zwykle tak właśnie jest). Najlepszym sposobem na uniknięcie odruchowej **reakcji**¹¹ (reakcja) odrzucenia komplementu jest przygotowanie prostego zestawu odpowiedzi, gdy ktoś wyraża pochlebną opinię na twój temat (na przykład, „Dziękuję” lub „Jak miło z twojej strony, że tak uważasz”). Z czasem impuls zaprzeczania i odrzucania komplementów ustąpi – co będzie również miłą wskazówką, że twoja samoocena jest coraz silniejsza.

4. Wyeliminuj samokrytykę i wprowadź empatię dla samego siebie.

Kiedy odzywa się twój wewnętrzny monolog **samokrytycyzmu**¹² (samokrytycyzm), zadaj sobie pytanie, co byś powiedział swojemu przyjacielowi, gdyby to on znajdował się tej samej sytuacji i skieruj te komentarze wobec samego siebie.

5. Potwierdź swoje prawdziwe wartości

Sporządź listę cech, które masz i które mają znaczenie w konkretnej sytuacji. Na przykład, jeśli zostałeś odrzucony przez osobę, z którą umówiłeś się na randkę, niech będzie to lista **cech**¹³ (cecha) które sprawiają, że stanowisz dobrą partię (np. jesteś romantyczny i kulturalny).

I zapamiętaj – poprawa samooceny wymaga pracy, ponieważ wiąże się rozwojem i utrzymaniem zdrowszych nawyków emocjonalnych. Ale ten wysiłek zwróci się z nawiązką!



III*. Porozmawiaj z koleżankami i kolegami w klasie na temat poruszony w tekście 5 sposobów na poprawę swojej samooceny. Czy zgadzasz się z jego treścią?

Materiał dla starszych uczniów.



III*. Przez poniesioną porażkę na klasówce z fizyki Maksym zaczął wątpić w siebie. Wiara we własne możliwości i pewność siebie są bardzo ważne. Uzupełnij tekst poprawną formą wyrazu podanego w nawiasach.

5 sposobów na poprawę swojej samooceny

Wszyscy wiemy, że przyjemnie jest czuć się pewnym siebie, ale w **rzeczywistości**⁰ (rzeczywistość) odczuwanie tego stanu może okazać się zaskakująco trudne. Nie od dziś wiadomo, że gdy nasza samoocena jest wyższa, to nie tylko czujemy się lepiej sami ze sobą, ale stajemy się również bardziej odporni na¹ (niepowodzenie). Badania skanów mózgu wykazały, że kiedy nasza samoocena jest wyższa, odbieramy² (krzywda) emocjonalne – takie jak odrzucenie i porażki – jako mniej bolesne i szybciej się z nich otrząsamy. Kiedy nasza samoocena jest wyższa, jesteśmy również mniej podatni na³ (lęk).

Tak jak wspaniale jest mieć wyższą samoocenę, tak jej⁴ (poprawa) okazuje się nie być łatwym zadaniem. Przede wszystkim nasza samoocena jest niestabilna – może się zmieniać nawet kilka razy w ciągu dnia. Sprawę jeszcze bardziej komplikuje fakt, że obejmuje ona zarówno naszą całościową ocenę samego siebie, jak i to, co myślimy o sobie w konkretnych⁵ (dziedzina) naszego życia, na przykład jako kolega, dziecko, uczeń, itd. Warto pamiętać, że posiadanie wysokiej samooceny jest dobre, ale przy⁶ (zachowanie) umiaru. Bardzo wysoka samoocena (na przykład u osób narcystycznych) jest często dość krucha.

Poprawa opinii o nas samych jest możliwa, ale tylko jeśli zrobimy to we właściwy sposób. Oto pięć sposobów, aby podbudować swoją samoocenę, gdy jest niska:

1. Nie stawiaj poprzeczki za wysoko.

Aby⁷ (wyzwanie) działały, gdy samoocena jest słabsza, trzeba je dostosować, żeby były bardziej wiarygodne. Na przykład, zamień zdanie „Będę najlepszym uczniem w szkole!” na „Będę najlepszym uczniem w mojej klasie!”

2. Odkrywaj w sobie talenty i rozwijaj je.

Czym jest samoocena? Powstaje ona z naszych realnych⁸ (umiejętności) i osiągnięć w istotnych dla nas dziedzinach życia. Jeśli uważasz, że ładnie malujesz – chodź na zajęcia dodatkowe albo maluj w czasie wolnym. Jeśli jesteś dobrym matematykiem – pomagaj⁹ (koleżanka) i¹⁰ (kolega), którzy mają z nią problemy. W skrócie – określ swoje podstawowe umiejętności, znajdź możliwości i sytuacje, które je rozwiją.

3. Naucz się przyjmować komplementy.

Ustaw sobie za cel tolerowanie otrzymywanych komplementów, nawet jeśli spr-

wiają, że czujesz się niezręcznie (a zwykle tak właśnie jest). Najlepszym sposobem na uniknięcie odruchowej¹¹ (reakcja) odrzucenia komplementu jest przygotowanie prostego zestawu odpowiedzi, gdy ktoś wyraża pochlebną opinię na twój temat (na przykład, „Dziękuję” lub „Jak miło z twojej strony, że tak uważasz”). Z czasem impuls zaprzeczania i odrzucania komplementów ustąpi – co będzie również miłą wskazówką, że twoja samoocena jest coraz silniejsza.

4. Wyeliminuj samokrytykę i wprowadź empatię dla samego siebie.

Kiedy odzywa się twój wewnętrzny monolog¹² (samokrytycyzm), zadaj sobie pytanie, co byś powiedział swojemu przyjacielowi, gdyby to on znajdował się tej samej sytuacji i skieruj te komentarze wobec samego siebie.

5. Potwierdź swoje prawdziwe wartości

Sporządź listę cech, które masz i które mają znaczenie w konkretnej sytuacji. Na przykład, jeśli zostałeś odrzucony przez osobę, z którą umówiłeś się na randkę, niech będzie to lista¹³ (cecha) które sprawiają, że stanowisz dobrą partię (np. jesteś romantyczny i kulturalny).

I zapamiętaj – poprawa samooceny wymaga pracy, ponieważ wiąże się rozwojem i utrzymaniem zdrowszych nawyków emocjonalnych. Ale ten wysiłek zwróci się z nawiązką!

LEKCJA 22

Nie czyń drugiemu, co tobie niemiłe



I. Przyjrzyj się uważnie obrazkowi i powiedz, co się na nim dzieje. Z którą grupą czułabyś / czułbyś się najlepiej?

Dla nauczyciela: Można rozdać uczniom czyste kartki i poprosić, żeby, pracując w grupach, narysowali nieprzyjemne sytuacje, których są świadkami, albo takie, w których nie chcieliby się znaleźć. Następnie mają opowiedzieć o tym, co narysowali i wspólnie z pozostałymi uczniami zastanowić się, dlaczego dochodzi to takich wydarzeń.



II. Uzupelnij definicje wyrazów „złość”, „agresja” i „przemoc” odpowiednią formą rzeczownika odczasownikowego.

Złość to emocja (uczucie). Jest związana z mobilizacją energii i pojawia się zazwyczaj w sytuacjach, w których napotykamy na przeszkodę w **osiągnięciu**⁰ (osiągnąć) ważnego dla nas celu. Przeżywają ją wszyscy i nie mamy wpływu na jej **pojawię się**¹ (pojawić się). Dlatego **złozczenie się**² (złozcić się) nie jest samo w sobie ani złe, ani dobre. Możemy mieć natomiast wpływ na to, co robimy, gdy czujemy złość.

Agresję definiuje się najczęściej jako świadome, zamierzone **działanie**³ (działać), mające na celu **wyrządzenie**⁴ (wyrządzić) komuś szeroko rozumianej szkody – fizycznej, psychicznej lub materialnej. Jej charakterystyczną cechą jest **używanie**⁵ (używać) przez kogoś siły fizycznej lub psychicznej wobec osoby o zbliżonych możliwościach, mającej zdolność skutecznej obrony. Agresja jest często, lecz nie zawsze, sposobem **wyrażania**⁶ (wyrażać) złości. W szczególnych warunkach agresja może przeradzać się w przemoc.

Przemoc to **wykorzystanie**⁷ (wykorzystać) swojej przewagi nad drugim człowiekiem (fizycznej, emocjonalnej, społecznej, duchowej). Mamy z nią do **czynienia**⁸ (czynić) wówczas, gdy osoba słabsza (ofiara) poddana jest przez dłuższy czas negatywnym **działaniu**⁹ (działać) osoby lub grupy osób silniejszych (sprawcy przemocy).



III. Zdecyduj, jakie emocje wyrażają poniższe sytuacje: złość (Z), agresję (A) czy przemoc (P)? Możliwe jest przyporządkowanie sytuacji do więcej niż jednej kategorii.

Dla nauczyciela: niektóre sytuacje można przyporządkować do więcej niż jednej kategorii.

	SYTUACJA	Z	A	P
0.	<i>Tonia pokłóciła się na przerwie z Mariolą.</i>	✓		
1.	Dwóch chłopców bije na przerwie młodszego kolegę.		✓	✓
2.	Maksym robi niezadowoloną minę, kiedy tata odmawia kupienia synowi nowego komiksu.	✓		
3.	Grupa osób wysyła Olegowi niemiłe SMS-y.			✓
4.	Ktoś na boisku umyślnie zniszczył plecak Staszka.		✓	
5.	Olga bardzo się zdenerwowała i kilka razy uderzyła pięścią w stół.	✓		
6.	Sławko zrobił Weronice zdjęcie, gdy ta pobrudziła się czekoladą, a następnie umieścił je w internecie wraz ze złośliwym komentarzem.			✓
7.	Koledzy nie pozwalają Jurkowi wieszać kurtki w szatni, bo mówią, że śmierdzi.		✓	✓
8.	Koleżanki z klasy od dawna ignorują Julię, udając, że nie słyszą, co do nich mówi.			✓
9.	Starszy chłopiec zmusza młodszego, żeby ten oddawał mu swoje kieszonkowe.		✓	✓
10.	Dwie dziewczynki cały czas przedrzeźniają koleżankę, która trochę sepleni.		✓	✓



V. Uzupełnij tabelę przymiotnikiem lub rzeczownikiem.

	przymiotnik	rzeczownik (nazwa cechy abstrakcyjnej)
0.	<i>dobry</i>	<i>dobro / dobroć</i>
1.	nienawistny	<i>nienawiść</i>
2.	<i>arogancki</i>	arogancja
3.	głupi	<i>głupota</i>
4.	<i>gościnnie</i>	gościnność
5.	<i>prawdomówny</i>	prawdomówność
6.	<i>szczerzy</i>	szczerłość
7.	odważny	<i>odwaga</i>
8.	nieprzyjemny	<i>nieprzyjemność</i>
9.	<i>zarozumiał</i>	zarozumiałstwo
10.	agresywny	<i>agresja</i>
11.	smutny	<i>smutek</i>
12.	biedny	<i>bieda</i>
13.	<i>przyjemny</i>	przyjemność
14.	<i>radosny</i>	radość
15.	zły	<i>złość</i>



VI. Uzupełnij zdania odpowiednim rzeczownikiem odprzymiotnikowym.

0. Bardzo się cieszę! To wielka **radość** usłyszeć taki komplement!
1. Nie można bić się na korytarzu! Taka **agresja** jest nie do przyjęcia! (agresywny)
2. **Złość** urodzie szkodzi! (zły)
3. Cała **przyjemność** po mojej stronie. (przyjemny)
4. Jej **smutek** łamie mi serce. (smutny)
5. Nie możemy spóźnić się z oddaniem plakatu, bo będziemy miały **nieprzyjemności**.
(nieprzyjemny, l.mn.)
6. **Nienawiść** to bardzo toksyczne uczucie. (nienawistny)



I. Przyjrzyj się uważnie obrazkowi i powiedz, co się na nim dzieje. Z którą grupą czułabyś / czułbyś się najlepiej?



LEKCJA 23

Co piszczy w puszczy



II. Posłuchaj nagrania i zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

1. a 2. b 3. c 4. b 5. b



III. Puszcę Białowieską zamieszkują żubry, wilki i rysie, a w Bieszczadach żyją niedźwiedzie. Dopasuj informacje do odpowiednich zwierząt.



A.
D.
F.
I.

WILKU



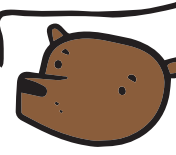
C.
E.
Ł.
M.

RYSIU



B.
G.
K.
N.

NIEDŹWIEDZIU



H.
J.
L.
O.



IV. Uzupełnij rodziny dzikich zwierząt leśnych. Jeśli masz wątpliwości, sprawdź wyraz w słowniku.

zwierzę	samiec	samica	młode
jeleń	byk	łania	cielę
sarna	<i>koziół</i>	koza	<i>koźle</i>
<i>łoś</i>	byk	<i>klepa</i>	<i>cielę</i> / łoszak
<i>żubr</i>	<i>byk</i>	krowa	<i>cielę</i>
dzik	<i>odyniec</i>	<i>locha</i>	warchlak



IV. Do podanych wyrazów dopisz wszystkie ich inne formy oznaczające zwiększenie intensywności cechy. Użyj przyrostków.

1. czysty – czyściutki, czyściuchny, czyściuteńki
2. lekki – leciutki, leciuteńki, leciuchny
3. wesoły – wesolutki, wesoluchny, wesoluteńki
4. szybki – szybciutki, szybciuteńki
5. ładny – ładniutki, ładniuteńki, ładniuchny
6. chudy – chudziutki, chudziuteńki, chudziuchny
7. suchy – suchutki, suchuteńki
8. słodki – słodziutki, słodziuśki, słodziuchny, słodziuteńki
9. żółty – żółciutki, żółciuteńki, żółciuchny,
10. jasny – jaśniutki, jaśniuteńki



V. Do podanych wyrazów dopisz wszystkie ich inne formy oznaczające zwiększenie intensywności cechy. Użyj przedrostków: *prze-*, *nad-*, *super-*, *arcy-*.

- | | |
|-----------------|----------------|
| 1. przedobry | 6. przebogaty |
| 2. prześmieszny | 7. superciężki |
| 3. przepiękny | 8. arcyciekawy |
| 4. nadzwyczajny | 9. supermocny |
| 5. przemiły | 10. superdługi |



VI. Do podanych wyrazów dopisz wszystkie ich inne formy oznaczające zmniejszenie intensywności cechy. Użyj przyrostków.

- | | |
|-------------------------------|-----------------------|
| 1. żółty – żółtawy | 9. blady – bladawy |
| 2. gorzki – gorzkawy | 10. ślepy – ślepawy |
| 3. tępy – tępawy | 11. siwy – siwawy |
| 4. mały – przymały | 12. kwaśny – kwaśnawy |
| 5. głupi – przygłupi, głupawy | 13. ciemny – ciemnawy |
| 6. nudny – nudnawy | 14. nudny – nudnawy |
| 7. słony – słonawy | 15. łysy – łysawy |
| 8. głuchy – głuchawy | |



VII. Przeczytaj informację o Simonie Kossak i uzupełnij tekst brakującymi fragmentami.

1. E. 2. B. 3. H. 4. A. 5. C. 6. G. 7. D. 8. F.



II. Posłuchaj nagrania¹ i zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

Bieszczady

Bieszczady to dla wielu najpiękniejsze góry w Polsce, najdalej na wschód wysunięta część polskich Karpat. Najwyższy tutejszy szczyt – Tarnica (1346 m n.p.m.) i inne masywy na przykład Halicza, Wielkiej Rawki czy popularnych połonin: Caryńskiej i Wetlińskiej, znajdują się w granicach Bieszczadzkiego Parku Narodowego, w którym wędrować można tylko po znakowanych szlakach turystycznych. Wiedzie tędy m.in. czerwono znakowany Główny Szlak Beskidzki.

Chociaż nie są to najwyższe polskie góry, to z pewnością najbardziej dzikie i odludne. Wzdłuż szlaków i ścieżek nie spotkamy wiosek ani miast, turyści nie pędzą tu gromadami, jak w innych częściach Karpat.

Szczególnie dotyczy to bocznych, choć nieco niższych partii gór w części zachodniej, gdzie turystyka prawie wcale jeszcze się nie wdarła, za to lasy i ich prawowici czworonożni mieszkańcy mają się bardzo dobrze.

Urokliwe, stare cerkiewki, pochylone krzyże, nieskażona przyroda, bogaty świat zwierząt i pasma górskie ciągnące się kilometrami pięknych szlaków, to cechy charakterystyczne tego pasma górskiego.

Jedno z najbardziej malowniczych i niesamowitych miejsc w Bieszczadach to Chatka Puchatka – schronisko na Połoninie Wetlińskiej, które zimą wygląda wprost bajkowo. Chatka Puchatka powstała w połowie XX wieku jako wojskowy punkt obserwacyjny, natomiast jako całoroczne schronisko istnieje tu od 1967 roku.

Kto szuka wygód, nie dla niego Chatka Puchatka. Tu przybywają tylko „prawdziwi wielbiciel gór”, gdyż nie ma tam elektryczności, kanalizacji, nawet wody bieżącej, którą wozić trzeba z odległego źródła, toteż nawet wrzątek jest płatny. W Chatce mieści się stały posterunek GOPR (Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe). Działa też świetlica i bufet z gorącymi daniami, słodyczami, zimnymi napojami, kawą i herbatą.

W Bieszczadach czekają też inne atrakcje – konie huculskie w stadninach i na górskich ścieżkach i oczywiście narciarstwo, zarówno zjazdowe, jak i biegowe oraz skiturowe (czyli połączenie jazdy na nartach z chodzeniem po górach). To ostatnie może odbywać się po szlakach pieszych czy tzw. stokówkach – drogach leśnych pokrywających całe Bieszczady.

¹Na podstawie: www.polskieszlaki.pl



V. Do podanych wyrazów dopisz wszystkie ich inne formy oznaczające zwiększenie intensywności cechy. Użyj przedrostków: *prze-*, *nad-*, *super-*, *arcy-*.

0. *śliczny* – *prześliczny*

1. dobry –
2. śmieszny –
3. piękny –
4. zwyczajny –
5. miły –
6. bogaty –
7. ciężki –
8. ciekawy –
9. mocny –
10. długi –



Uzupełnij rodziny dzikich zwierząt leśnych. Jeśli masz wątpliwości, sprawdź wyraz w słowniku.

kozy, żubr, koźle, łos, odyniec, byk, kłępa, cielę, cielę, locha

zwierzę	samiec	samica	młode
jeleń	byk	łania	cielę
sarna		koza	
	byk	 / łoszak
		krowa	
dzik			warchlak

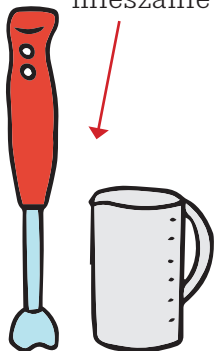
LEKCJA 24

Cukiernia „Pod Różą”



II. Podpisz rysunki wyrazami z ramki. Do czego służą te przedmioty? Użyj poniższych czasowników.

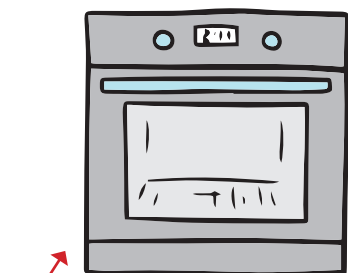
blender – miksowanie,
mieszanie



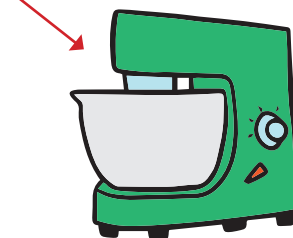
*mikser (robot kuchenny) –
do mieszania, do miksowania
koktajli, do krojenia, do
siekania, do ubijania kremu*



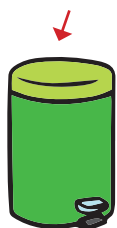
garnek –
podgrzewanie,
gotowanie,
duszenie



piekarnik – podgrzewanie,
pieczenie



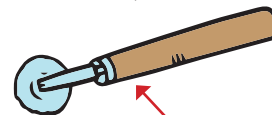
kosz na śmieci
– segregowanie,
wyrzucanie



foremki – pieczenie,
zabezpieczanie

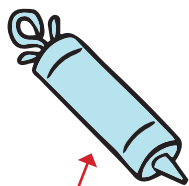
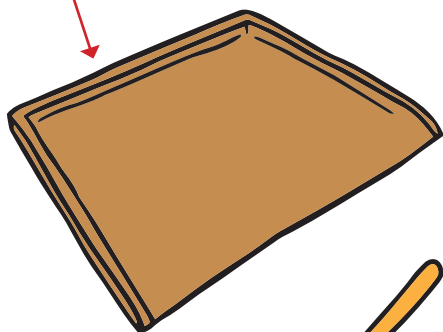


łyżka wazowa – nakładanie,
serwowanie

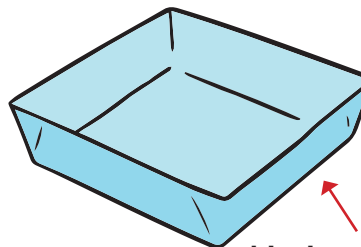


radełko – wykrawanie

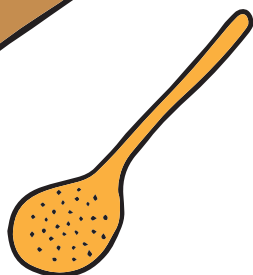
stolnica – mieszanie



szpryca – nadziewanie



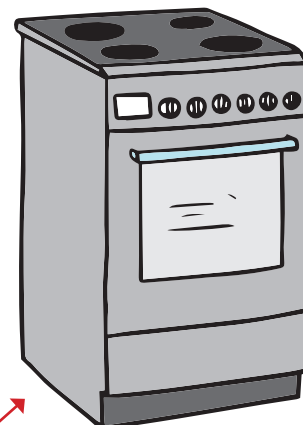
blacha – pieczenie



łyżka cedzakowa
– odcedzanie



wałek do ciasta
– wałkowanie



kuchenka – gotowanie



III. Wysłuchaj wywiadu¹, którego udzieliła w radiu mistrzyni cukiernictwa Anna Kowalczuk i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P) czy fałszywe (F).

Powiedział Bartek, że dziś tłusty czwartek, a Bartkowa uwierzyła, dobrych pączków nasmażyła – tym przysłowiem niemal każdy Polak komentuje przyjście tłustego czwartku. Dzisiaj w naszym studiu gości pani Anna Kowalczuk, która lukier ma chyba we krwi, bo od lat kontynuuje w naszym mieście rodzinną tradycję, prowadząc znakomitą cukiernię „Pod Różą”. Czy to Bartek przyczynił się do tradycji zjadania pączków w ten dzień? Tradycja tłustego czwartku w Polsce nierozzerwalnie łączy się z pączkiem, a zawdzięczamy ją Rzymianom. Starożytni świętowali jednak nie kończący się karnawał, ale okres przejścia zimy w wiosnę. I, o zgrozo, zajadali się wtedy pączkami wypełnionymi słoniną. Jednak słowo „pączek” nie zawsze oznaczało to, co znaczy dziś. Był wyrobem z ciasta chlebowego, nadziewano go boczkiem, kiełbasą albo skwarkami. W Polsce zwyczaj zajadania się słodyczami w ten dzień pojawił się dopiero w XVI wieku, więc nastąpiła zmiana jakościowa.

Kiedy obchodzimy tłusty czwartek?

Tłusty czwartek jest świętem ruchomym i zależy od tego, w jaki dzień wypadnie Wielkanoc. Inicjuje on czas zabaw, które odbywają w ostatki (czy też zapusty), czyli w ostatnie dni karnawału.

Dziś mamy tłusty czwartek, więc praca w cukierni pewnie wrze. Wciąż kochamy jeść pączki?

Zdecydowanie tak. Pracy mamy bardzo dużo, przygotowujemy tysiące pączków. Rekordziści w naszej cukierni zamawiają dla siebie nawet po trzydzieści pączków. Tak więc apetyt na jedzenie pączków wśród społeczeństwa ciągle jest.

Dzisiejsze „pączkowe święto” to dla cukierni z pewnością duże wyzwanie logistyczne...

Pączki zaczynamy smażyć już dzień wcześniej. Robimy je również przez całą noc i kolejny dzień. Każdy klient chciałby mieć pączki świeżutkie i najlepiej jeszcze ciepłe.

Na bieżąco wyrabiane jest też ciasto drożdżowe, które nie może za długo leżeć na stolnicy, bo wówczas wypiek może się nie udać. Ciasto na pączki wyrabiamy bezpośrednio przed uformowaniem pączka. Na wyrobionym pączku przed smażeniem nie może się utworzyć twarda skórka, bo później jest on zwyczajnie niesmaczny.

Tradycja jedzenia pączków jest wciąż aktualna czy jednak powoli odchodzi do lamusa? Myślę, że jest wciąż żywa, bo ludzie je chętnie kupują i jedzą. Jednak trzeba zauważyć, że klienci decydują się na bardziej różnorodne wyroby niż kiedyś. To nie jest już

¹Na podstawie: <http://www.dziennikzachodni.pl/artykul/3346947,tlusty-czwartek-2014-jedzmy-paczki-na-szczescie,id,t.html>

<https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/slodkie-tajemnice-faworkow/p5f6s>

<http://www.dzienniklodzki.pl/opinie/wywiady/a/tlusty-czwartek-2018-tradycja-jedzenia-paczkow-jest-wciaz-zywa-rozmowa,11822371/>

http://www.se.pl/wiadomosci/polska/tlusty-czwartek-2018-czemu-jemy-paczki-w-tlusty-czwartek_1039240.html

tylko tradycyjny pączek z marmoladą różaną, klienci poszukują innych, wykwintnych smaków, dlatego w dużych ilościach schodzą nam pączki nadziewane malinami, wiśniami czy toffi. W dużych ilościach klienci cukierni kupują też faworki nazywane inaczej chrustami.

Państwa firma jest zakładem ciastkarskim z rodzinną tradycją. Czy zgodnie z tradycją dziś też skosztujecie pączków?

Cukiernię założył po wojnie mój dziadek. Teraz tradycję kontynuuje kolejne pokolenie w rodzinie. Obecnie bardziej zajmuję się zarządzaniem cukiernią niż wypiekami. Pamiętam smak pączka z dzieciństwa. To pączek z różą i skórką pomarańczową. Dziś oczywiście będziemy próbować wyrobów wspólnie z pracownikami, aby wiedzieć, czy są one udane. Jeśli wciąż mają na nie ochotę, to u nas w cukierni będą częstować się do woli.

Faworki, chrust, chruściki, krepki... Jeden z najsłynniejszych przysmaków pochłanianych masowo w tłusty czwartek niejedno ma imię. I z powodzeniem rywalizuje tego dnia z pączkami na naszych stołach.

Smakują zawsze tak samo dobrze, niezależnie od nazwy. Najpopularniejsze chyba – czyli faworki – pochodzi najprawdopodobniej od francuskiego „faveur” oznaczającego wąską wstążeczkę.

Pretensje do nazwy „faworki” rości sobie także stara poznańska piekarnia Fawor, gdzie rzekomo miały zostać usmażone po raz pierwszy. W dodatku „wynaleziono” je przez przypadek, gdy początkujący cukiernik wrzucił do oleju wąski pasek ciasta na pączki.

Drugą z nazw, używana równolegle, to chrust. I ta ma zdecydowanie słowiańskie pochodzenie. Kruchość i łamliwość ciasteczek kojarzyła się bowiem z suchym opąłem, zbieranym w lesie. Nie bez znaczenia jest też charakterystyczny dźwięk, towarzyszący chrupaniu wypieków.

Jak zrobić idealne faworki?

Przepis jest bardzo prosty. Mąka, jajka, trochę tłuszczu i cukru oraz spirytusu albo octu. Ciasto trzeba porządnie stłuc wałkiem, tak, żeby pojawiły się pęcherzyki powietrza. Potem wystarczy wyciąć z niego radełkiem podłużne prostokąty, uformować z nich charakterystyczne kokardki i usmażyć we wrzącym tłuszczu. Wyławiamy łyżką cedzakową i kruche ciasteczka są gotowe do schrupania. Najlepiej delikatnie przyprószone cukrem pudrem. Warto pamiętać, że faworki czy też chrust, to nie tylko tradycyjny polski specjał. Raczą się nim także, oprócz Polaków, Ukraińców i Białorusinów, również Litwini i Niemcy.

		P	F
0.	<i>Niemal każdy Polak prosi żonę o usmażenie pączków.</i>		✓
1.	Anna Kowalczyk ma słodką krew.		✓
2.	Anna Kowalczyk założyła cukiernię „Pod Różą”.		✓
3.	Starożytni Rzymianie jadali pączki.	✓	
4.	Starożytni świętowali nadejście wiosny.	✓	
5.	Dawniej pączki faszerowano mięsem.	✓	
6.	Tłusty czwartek rozpoczyna Wielkanoc.		✓
7.	W cukierni można kupić w tłusty czwartek 30 pączków na osobę.		✓
8.	Największym powodzeniem cieszą się pączki z kruchą skórką.		✓
9.	Klienci lubią pączki o wyrafinowanych smakach.	✓	
10.	Pracownicy cukierni mogą jeść pączki w trakcie pracy.	✓	
11.	Słowo „chrust” po francusku oznacza wstążeczkę.		✓
12.	Faworki być może zostały wynalezione przypadkiem w Poznaniu.	✓	
13.	Do faworków dodajemy cukier.	✓	
14.	Chrust to specjał słowiański.		✓



IV. Uzupełnij zdania wyrazami z poprzedniego ćwiczenia.

- Starożytni** nie świętowali kończącego się karnawału, lecz nadejście wiosny.
- Pączek był wyrobem z ciasta chlebowego, **nadziwano** go boczkiem, kiełbasą albo skwarkami.
- Tłusty czwartek jest świętem **ruchomym** i zależy od tego, w jaki dzień wypadnie Wielkanoc.
- Dziś mamy tłusty czwartek, więc praca w cukierni **wrze**.
- Tradycja tłustego czwartku jest wciąż **żywa**, bo ludzie chętnie kupują i jedzą pączki.
- Ciasto drożdżowe jest wyrabiane na **bieżaco**, nie może za długo leżeć na stolnicy.
- Czy tradycja jedzenia pączków jest wciąż aktualna, czy jednak odchodzi do **lamusa**?
- Faworki, chrust, chruściki, krepki... Jeden z najsmakniejszych przysmaków pochłanianych w tłusty czwartek niejedno ma **imię**.
- Ciasto na faworki trzeba porządnie stłuc **wałkiem**, tak, żeby pojawiły się pęcherzyki powietrza.
- Rumiany chrust wyławiamy z garnka łyżką **cedzakową**.



V. Uzupełnij zdania odpowiednimi formami wyrazów w nawiasach. Użyj form niemęskoosobowych.

1. Kiedy byłem mały, nie lubiłem **kruchych faworków**.
2. **Sprzęty domowe**, niestety, często się psują.
3. Cukiernia przyjmuje zamówienia na **torty okolicznościowe**.
4. W **zakładach cukierniczych** produkcja odbywa się na zapleczu kuchennym.
5. Zjadłabym coś słodkiego! Idę do cukierni „**Ciastka i ciasteczka**”.
6. W każdej profesjonalnej kuchni powinny być **ręczniki papierowe**.
7. **Łyżki wazowe** służą do nalewania zupy.
8. Żeby zrobić pierniczki, potrzebujesz **metalowych foremek**.
9. **Ostre noże** to podstawowe narzędzia pracy kucharza.
10. Kiedy zawsze dokładnie myjesz ręce, nie musisz przejmować się **drobnoustrojami**.

LEKCJA 25

Imię po dziadku, a charakter po ...?



I. Przeczytaj wiadomość Marianny do Anastazji. Zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

		P	F	BI
0.	Marianna i Anastazja nie mogły się spotkać z powodu wypadku babci Marii.			✓
1.	Syn Marianny był niespokojny w czasie uroczystości.		✓	
2.	Na obiedzie było za dużo potraw.			✓
3.	Jako małe dziecko Marek potrzebował dużo uwagi.	✓		
4.	Ewa nie jest biologiczną matką Marianny.	✓		
5.	Rok bez regularnego snu dobrze wpłynął na zdrowie Ewy.		✓	
6.	Łukasz odwiedził wszystkie parki narodowe z całą rodziną.		✓	
7.	Fryderyk dostał niewiele prezentów.		✓	
8.	Tego dnia burza przeszła obok miasta.	✓		



II. Połącz wyrazy w pary.

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A.	D.	J.	H.	C.	E.	B.	I.	G.	K.	F.



III. Połącz rozsypane wyrazy z nazwami uroczystości.

urodziny: jubilat, tort

chrzest: ojciec chrzestny, matka chrzestna, chrzcielnica, kartka z życzeniami

ślub: panna młoda, pan młody, młoda para, świadek, obrączka, bukiet, wesele, suknia, chleb i sól, toast, pierwszy taniec, welon, przysięga

pogrzeb: zmarły, nieboszczyk, trumna, stypa, kondolencje, kir, wieniec, nekrolog, grób, konsolacja

imieniny: solenizant, impreza, życzenia

rocznica ślubu: jubilaci, życzenia, przyjęcie



IV. Uzupełnij teksty wyrazami z ramek w odpowiedniej formie.

- | | | |
|-----------------|-----------------|---------------|
| 1. pamiątką | 8. pamięci | 15. symboli |
| 2. dziecku | 9. chrztu | 16. postaci |
| 3. materialnego | 10. fotografów | 17. pasji |
| 4. zakupie | 11. niemowlęciu | 18. skrzątnie |
| 5. aspekcie | 12. minkę | 19. szkatułki |
| 6. polisy | 13. człowiekowi | 20. rzeczy |
| 7. sumę | 14. podarunkiem | 21. dnie |



V. Wybierz czasowniki, które łączą się z prefiksem *o-* / *ob-*, w razie wątpliwości sprawdź w słowniku.

- | | | |
|-----------------|------------|------|
| obejść | ożenić się | opić |
| objechać | opuścić | |
| opłynąć | obrysować | |
| obchodzić | określić | |
| omówić, obmówić | obwąchać | |
| opowiedzieć | oblizać | |



VI. Uzupełnij zdania wyrazami w odpowiedniej formie.

- | | |
|-------------------|--------------------------|
| 1. obwąchał | 6. ożeni się |
| 2. obszedł | 7. objeżdżała |
| 3. otoczyli | 8. obmyślały / obmyślają |
| 4. omija / omijał | 9. omawiali |
| 5. obszedł | 10. oczarowała |



VII. Do niektórych czasowników można dodać zarówno przedrostek *o-*, jak i *ob-*, otrzymujemy wtedy dwa nowe wyrazy. Połącz czasownik z odpowiednią definicją.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.
<i>A.</i>	D.	F.	E.	C.	B.



VIII. Wybierz odpowiednie wyrazy z podanych w nawiasach.

1. H. 2. A. 3. D. 4. G. 5. B. 6. E. 7. F. 8. C.



IX. Pomyślcie o ludziach, którzy wychowali się w innej kulturze niż chrześcijańska i europejska, wyznają inne religie, inaczej nazywają swojego Boga. A może też wierzą w kilku bogów? Jak myślisz, czy mają inne wartości? Czy dla nich nie jest ważne życie w pokoju, zdrowiu, miłości i braterstwie? Czy znasz kodeksy postępowania, mówiące o tym, jakimi zasadami powinni się kierować ludzie?

Wprowadzeniem do rozmowy niech będzie wiersz ks. Jana Twardowskiego „Drzewa niewierzące” i rozmowa z uczniami o sensie tego utworu.



X. W grupach opracujcie i zapiszcie 7 zasad, którymi powinien kierować się każdy człowiek, niezależnie od tego, czy jest wierzący, czy niewierzący. Zaprezentujcie swoje listy i porównajcie je ze sobą.

<https://polska-poezja.com/ksiazk-jan-twardowski/drzewa-niewierzace/>


VI. Uzupełnij zdania wyrazami w odpowiedniej formie.

0. W ubiegłym roku dziadkowie *obchodzili*⁰ (obchodzić) czterdziestą rocznicę ślubu.
1. Bruno¹ (obwąchać) dokładnie Maksyma, który wrócił ze szkoły.
 2. W antykwariacie dziadek Wiktor² (obejść) się smakiem, bo ktoś kupił unikalny atlas Europy.
 3. Na korytarzu wszyscy³ (otoczyć) Staszka, kiedy pokazywał zdjęcia swojego kota.
 4. Od kiedy tata przeszedł na dietę, konsekwentnie⁴ (omijać) uliczkę z swoją ulubioną cukiernią.
 5. Olgę niewiele⁵ (obejść) przegapiony maraton filmowy w kinie, skoro latem jechała na tygodniowy festiwal filmowy.
 6. Wujek Igor zawsze był pewien, że⁶ (ożenić się), ale życie potoczyło się inaczej.
 7. Ciocia Julia, poruszając się po mieście, często nadkładała drogi, bo⁷ (objeżdżać) wysokie krawężniki i miejsca nieprzystosowane do wózków.
 8. Dziewczyny⁸ (obmyślać) sposób, jakby tu zrobić chłopcom żart.
 9. Rodzice długo⁹ (omawiać) plany wakacyjne, bo chcieli odpocząć, odwiedzić rodzinę i załatwić kilka spraw.
 10. Kiedy Tonia po raz pierwszy przyszła do domu Marczenków,¹⁰ wszystkich domowników (oczarować).

LEKCJA 26

„Ręka, noga, mózg na ścianie”, czyli kilka słów o miejskiej gwarze



I. Posłuchaj nagrania i zaznacz wszystkie prawdziwe zdania.

- Bałak znali wszyscy mieszkańcy Lwowa.*
- W gwarze lwowskiej można powiedzieć więcej za pomocą krótkich fraz niż długich wyjaśnień.
- Powiedzenie: „Już te czasy minęli, kiedy na cytadeli kwitnęli moreli” opisuje, jak dawniej wyglądała ta budowla.
- Nazwa owocu pojawia się tylko w jednym bałakowym powiedzeniu.
- Powiedzenie: „Dziś żyjesz, kawę pijesz, a jutro w grobie gnijesz” oznacza, że życie jest krótkie i kruche.
- Gwara lwowska wykorzystywała wyrazy z języka ukraińskiego.
- Autor wiersza uważa, że za pomocą gwary można łatwo wyrazić, co się czuje.



II. Przeczytaj tekst i uzupełnij go fragmentami zdań.

1. I. 2. D. 3. E. 4. G. 5. J. 6. B. 7. C. 8. H. 9. F. 10. K.



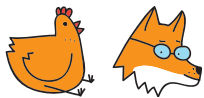
III. Uzupełnij tekst wyrazami z ramki.

- | | |
|--------------------|------------------|
| 1. wyrażali | 6. przeciągając |
| 2. przeplatały się | 7. opublikowano |
| 3. opisując | 8. zagościł |
| 4. posługiwali się | 9. prowadzili |
| 5. przekreślali | 10. przeniesiono |



IV. Przeczytaj jeszcze raz teksty o baciarach w poprzednich ćwiczeniach, a następnie zdecyduj, co oznaczają gwarowe wyrazy i wyrażenia.

1. chojrak – niezwykle odważna osoba
2. binia – dziewczyna
3. wybałakać – powiedzieć coś, wyrazić coś w gwarze lwowskiej
4. wiara – grupa osób ubierająca się, wyrażająca i zachowująca się w taki sam sposób
5. trzymać sztamę – przyjaźń, która zobowiązuje do porozumienia i pomocy w przypadku potrzeby
6. ancug – marynarka
7. lowelas – mężczyzna, chłopak flitujący z kobietami



VI. Posłuchaj wypowiedzi z ćw. IV jeszcze raz i napisz definicję wyrazu „gwara”.

Gwara to odmiana języka używana na określonym terenie lub w określonym środowisku społecznym, charakteryzująca się specyficznym słownictwem, specyficzną wymową i wybranymi zasadami gramatycznymi.



V. Posłuchaj wypowiedzi o gwarach i spróbuj wynotować wszystkie wyrazy i ich gwarowe warianty, o których jest mowa.

Czy wszyscy mówimy tak samo?

Nazywam się Monika Kresa i jestem pracownikiem Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Uczę studentów języka polskiego, ale nie tego języka polskiego, którym wy posługujecie się na co dzień, ale tego, który usłyszeć możemy w różnych regionach kraju. Jeżeli wydaje wam się, że w różnych regionach kraju wszyscy mówimy tak samo, jesteście w błędzie. Zapraszam was na wycieczkę.

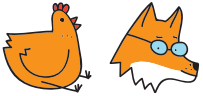
Jeżeli na wycieczkę, to tylko tramwajem. Ten środek lokomocji na pewno doskonale znacie, ale nie w każdym regionie kraju nazywa się on tak samo. Jeżeli pojedziecie na przykład do Poznania, to tam będziecie mogli jechać bimbą, a jest to właśnie ten tramwaj. Dlaczego bimba? Dlatego że dawniej tramwaje sygnalizowały swój przyjazd „bim-bam” i stąd wzięła się ta nazwa. Podobnie, bo „bimbaj” mówi się na tramwaj w Częstochowie. Nieco inaczej - „bambaj” - w Warszawie. W Warszawie znamy jeszcze dwa inne określenia na ten środek lokomocji: jest to na przykład „dzyndzaj” od dzyndzenia, czyli dzwonienia albo „przecinak” - tak mówi najmłodsze pokolenie warszawiaków. Oczywiście, tramwajem bez względu na to, jak będziemy go nazywać i bez względu na to, w jakim mieście będziemy nim jeździć, nie można jeździć na gapę. Karta, na której kodujemy bilet długookresowy to w Warszawie karta miejska, ale w Łodzi na przykład - to migawka.

Na pewno każdy z was robi zakupy. Trudno wyobrazić sobie zakupy bez - no właśnie - na ten przedmiot możemy powiedzieć torebka albo siatka, albo reklamówka. Jeżeli jednak pojedziemy do Poznania albo na Śląsk, to zakupy przyniesiecie w tytce. Warto jednak pamiętać, że tytka to torebka, ale papierowa. Jest to wyraz zapożyczony z języka niemieckiego. Dlaczego z niemieckiego? Dlatego, że na język Śląska i Wielkopolski wpływał w przeszłości właśnie język niemiecki. Jeżeli pojedziecie do Częstochowy, to tam, taka cienka reklamówka będzie nazywana zrywka. Dlaczego zrywka? Dlatego że pakowane są one po kilkaset i żeby oddzielić jedną od reszty, należy ją po prostu zerwać. Co możemy kupić? Ziemniaki albo kartofle. Ziemniaki, bo przecież wykopujemy je z ziemi. Kartofle to inne określenie, które jest zapożyczone również z języka niemieckiego i ma trochę wspólnego z truflami, czyli z podziemnymi grzybami. Jeżeli pojedziecie do Poznania, to tam zjecie nie kartofle, ale pyry. Zapewne jedliście kiedyś zmiksowane ziemniaki z masłem i mlekiem. To puree. Widzicie podobieństwo między nimi a pyrami? Jeżeli zaś pojedziecie w góry, to poczęstują was grulami. Dlaczego grulami? Bo ziemniaki przypominają właśnie grule, czyli małe gruszki.

Zrobiliśmy już zakupy, pora teraz wrócić do szkoły i zapisać wszystkie poznane przez nas słowa.

Nowo poznane słowa możemy zapisać piórem, długopisem albo ołówkiem. Co jednak zrobić, jeżeli ten ostatni nam się złamie? Możemy go naostrzyć, czyli zatemperować. Na Mazowszu przedmiot do temperowania, ostrzenia ołówków nazywa się właśnie temperówką. Jeżeli jednak pojedziecie do Poznania, to tam ołówki i kredki ostrzy się

ostrzykiem. Jeszcze więcej określeń na ten niepozorny przedmiot znajdziecie w Małopolsce, tam bowiem mamy takie nazwy jak strugaczka, zastrugaczka czy strugawka. Wszystkie one odnoszą się właśnie do tego przedmiotu. Poznaliście dzisiaj wiele nowych słów, takich, którymi posługują się mieszkańcy różnych regionów naszego kraju. Możecie je usłyszeć zarówno z ust dorosłych, jak i dzieci, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, osób w różnym wieku, mieszkających w mieście i na wsi. Jeżeli jednak pojedziecie na wieś, tam usłyszycie wiele słów, których nie znacie z codziennego języka. mieszkańcy wsi posługują się bowiem gwarami i dialektami. Co to są gwary i dialekty? Dlaczego w ogóle funkcjonują w języku? Dowiedziecie się z dzisiejszej lekcji. Serdecznie zapraszam.



VI. Posłuchaj wypowiedzi z ćw. IV jeszcze raz i posługując się słownikiem, napisz definicję wyrazu „gwara”¹.

Bałak

Nie raz już tutaj mówiłem o bałaku, gwarze lwowskiej, którą znali i którą mówili dosłownie wszyscy, od łyczakowskiego baciara począwszy, a na profesorze Uniwersytetu Jana Kazimierza czy Politechniki Lwowskiej skończywszy. Nie wspomniałem jednak dotychczas, jak mi się wydaje, o rozmaitych w tym bałaku zwrotach, idiomach, powiedzonkach i przysłowiacz, które trafnie i dosadnie użyte mówiły o wiele więcej i o wiele lapidarniej niż długi, dokładny wywód o czymś tam. Podam więc dzisiaj trochę przykładów z tej lwowskiej łączki frazeologicznej. Oto pierwszy z nich: „Już te czasy minęli, kiedy na cytadeli kwitnęli moreli”. Jest to filozoficznie ironiczna refleksja na temat czegoś, co dawno minęło i już nie powróci. Zbliżony w sensie jest inny, owocowy, że się tak wyrażę, zwrot, „a rańsze pomarańczy byli tańszy” oznaczający, że to, co było kiedyś, to się już obecnie nie liczy, było i przepadło, obecnie nieaktualne. Filozoficzną refleksję nad mijającym czasem, no i nad marnością życia, lwowianin wyrażał następującą melancholijną w tonie bałakową refleksją: „Dziś żyjesz, kawę pijesz, a już jutro w grobie gnijesz”. Nieudaną, nieopłacalną transakcję czy jakieś chybione starania o coś wyrażało się takim oto bałakowym dwuwierszem: „Cztery mili piszki za kawałek kiszki”, co znaczy dosłownie „cztery mile na piechotę za kawałek kiszki”, czyli prawie za nic. Sceptycyzm i powątpiewanie w spełnienie jakiejś obietnicy, także brak wiary w czyjeś przyrzeczenie, wyrażało się pod Wysokim Zamkiem zwykle taką sentencją: „Jo, jo, na świętego Dygdy, co go nie ma nigdy”. No, ale lekceważąca opinia o kłamcy brzmiała po lwowsku bardzo krótko i bardzo dosadnie: „co dechni, to brechni” – „co się wykłada – kłamie przy każdym oddechu”. To „brechni” wzięte zostało z ukraińskiego „brechaty”, czyli kłamać. Podobnych zwrotów, sentencji i przysłów lwowskich były dziesiątki, a może setki nawet, chyba nieraz jeszcze do nich powrócę. Dziś zaś ten oto krótki, parominutowy wykład frazeologiczny zakończę moją własną wierszowaną, oczywiście bałakową, refleksją nad gwarą mego ro-

¹<https://www.polskieradio.pl/24,Kultura/1950,Lwow-Krajobrazy-serdeczne/Balak>
Cykl felietonów autorstwa Witolda Szolgińi o Lwowie.

dzinnego miasta, nad gwarą, w której tak dosadnie, krótko, lapidarnie i filozoficznie można było wyrazić dosłownie wszystko. Jest to drobny fragment wiersza „O, bałaku lwowski” ze zbioru noszącego tytuł taki sam, jak ten oto cykl moich gawęd radiowych:

„O, mowo rodzinna,
o bałaku lwowski,
dźwięczny jak harmonia
i jak metal dzwoniący
na bruku kamiennym
mojej Łyczakowskiej.
To rozlewnie wolny,
to szwungiem pędzący,
raześ zadzierzysty,
a raz tak łagodny
jak wiaterek szemrzesz,
i jak wichur dujesz
mój bałaku lwowski,
jak jesteś tu godny
do wybałakania,
co się tylko czuje”.

LEKCJA 27

Co robimy naszej Planecie?



I. Przeczytaj tekst. Wstaw brakujące fragmenty z podanych poniżej.

Uwaga! Dla utrudnienia wszystkie pierwsze litery w zdaniach, które powinny być wielkie, zamienione są na małe.

1. H., 2. E., 3. L., 4. B., 5. J., 6. A., 7. K., 8. F., 9. D., 10. I., 11. G.



II. Wysłuchaj dwukrotnie wykładu pani ekolog. Uzupełnij zdania.

0. Trudno wyobrazić sobie w dzisiejszych czasach nabywanie produktów bez opakowań – *słoików, pudełek, butelek czy torebek*.
1. Które warto wybrać, aby *zminimalizować* negatywny *wpływ*, jaki na środowisko wywiera przeciętny konsument?
 2. Opakowania są często integralną częścią produktu i pełnią rozmaite funkcje, między innymi: *ochronną, informacyjną*, promocyjną i reklamową, wskazującą na wysoką jakość towaru, a także ekologiczną.
 3. Warto wybrać towary w takich opakowaniach, które będą miały największą szansę na ponowne *wykorzystanie* bądź *przetworzenie*.
 4. Jednorazowe pojemniki szklane – butelki, słoiki itd. – są także ekologiczne, gdyż ich recykling należy do *nieskomplikowanych i opłacalnych*.
 5. Dodatkową zaletą szklanych opakowań jest to, że są one *bezpieczne dla zdrowia*, czego nie można powiedzieć o opakowaniach metalowych czy zrobionych z tworzyw sztucznych.
 6. Wytwarzanie puszek pochłania ogromne ilości energii, a huty aluminium emitują do atmosfery *szkodliwe substancje*.
 7. więc stosować albo opakowania *wielokrotnego użytku*, albo też wykonane z takich materiałów, których recykling jest prostszy.
 8. Czym jest bioplastik? To materiał wytwarzany z roślin, ale posiadający *takie same właściwości jak* tworzywo sztuczne.
 9. Istnieje także *alternatywa dla jednorazowych* kubków czy talerzyków. Kubki, podobnie jak inne plastikowe przedmioty, mogą być produkowane głównie z kukurydzy.
 10. Wybierając opakowania zwrotne, łatwe do recyklingu oraz biodegradowalne, przyczyniamy się do *zmniejszenia ilości zalegających* na naszej planecie śmieci.



IV. Maksym przedstawił swoim kolegom prezentację o smogu w Polsce. Uporządkuj ją – ponumeruj kolejne fragmenty. Nadaj prezentacji tytuł i narysuj do niej ilustrację.

0. Polska ma najbardziej zanieczyszczone powietrze w całej Unii Europejskiej. Normy dla rakotwórczego benzo[a]pirenu są przekraczane w kraju aż o 500 proc.! Jakość powietrza wyraźnie się pogarsza w zimie,...

1. dlatego że głównym źródłem zanieczyszczeń są domowe piece na węgiel, często słabej jakości, często pomieszany ze śmieciami. A Polska węglem stoi – aż 70 proc. domów jednorodzinnych ...

2. ... ogrzewanych jest za jego pomocą. Powietrze w Polsce, zwłaszcza w dużych miastach, psuje także transport i duże zakłady przemysłowe. Co to tak naprawdę jest ten smog? Czy rzeczywiście jest tak szkodliwy? Smog tworzą drobne cząsteczki, toksyczne substancje zawarte w powietrzu. Ich stężenie zależy od warunków atmosferycznych, pory roku,...

3. ... a także od ukształtowania terenu. W czasie zimy najbardziej szkodliwy dla zdrowia człowieka jest pył zawieszony, zawierający cząsteczki o bardzo małych rozmiarach. Oddychanie zanieczyszczonym powietrzem grozi problemami...

4. ... z oddychaniem, podrażnieniami oczu, gardła i nosa, infekcjami dróg oddechowych (co skutkuje katarą i kaszlem). W przypadku długotrwałego kontaktu ...

5. ... z zanieczyszczonym powietrzem mogą wystąpić: astma, choroby płuc (w tym rak), problemy z układem krążenia (zawały, udary), a nawet zmiany w mózgu, prowadzące do szybszego starzenia się.

Z powodu fatalnej jakości powietrza każdego roku przedwcześnie umiera 45 tysięcy Polaków. Co zrobić, by poprawić jakość powietrza w Polsce? Potrzebne są decyzje...

6. ... na poziomie centralnym. Chodzi głównie o wprowadzeniu norm jakości dla węgla, wymagań emisyjnych dla nowych pieców na węgiel i drewno, a także umożliwienie ograniczania ruchu samochodowego w mieście.



II. Wysłuchaj dwukrotnie wykładu pani ekolog. Uzupełnij zdania.

Dzień dobry! Słyszałam, że już zaczęliście rozmowę w klasie dotyczącą opakowań. Trudno wyobrazić sobie w dzisiejszych czasach nabywanie produktów bez opakowań – **słoików, pudełek, butelek czy torebek**. Niestety, opakowania te, zwłaszcza niewłaściwie zagospodarowane, stale powiększają ilość produkowanych śmieci. Które warto wybrać, aby **zminimalizować negatywny wpływ**, jaki na środowisko wywiera przeciętny konsument?

Około 95% wszystkich towarów wytwarzanych przez światową gospodarkę jest w jakiś sposób zapakowanych. Opakowania są często integralną częścią produktu i pełnią rozmaite funkcje, między innymi: **ochronną, informacyjną, promocyjną i reklamową**, wskazującą na wysoką jakość towaru, a także ekologiczną. Z ekologicznego punktu widzenia opakowanie powinno być albo zdatne do recyklingu, czyli powtórnego wykorzystania, albo też biodegradowalne – czyli takie, którego proces rozkładu nie zabiera wiele czasu i nie uwalnia szkodliwych substancji.

Podczas zakupów zwracajmy uwagę nie tylko na jakość produktów, ale także na to, w co są zapakowane. Nie wszystkie opakowania nadają się do recyklingu. Warto wybrać towary w takich opakowaniach, które będą miały największą szansę na ponowne **wykorzystanie bądź przetworzenie**. Do najbardziej ekologicznych materiałów należy szkło. Kupując napoje w szklanych butelkach zwrotnych nie tylko stwarzamy możliwość do wielokrotnego wykorzystania tego samo opakowania, ale i oszczędzamy pieniądze. Jednorazowe pojemniki szklane – butelki, słoiki itd. – są także ekologiczne, gdyż **ich recykling należy do nieskomplikowanych i opłacalnych**, dzięki czemu jest np. w Polsce lepiej rozwinięty niż recykling plastiku. Dodatkową zaletą szklanych opakowań jest to, że są one **bezpieczne dla zdrowia** – żadne ich składniki nie przenikają do przechowywanej wewnątrz żywności, nawet pod wpływem wysokich temperatur, czego nie można powiedzieć o opakowaniach metalowych czy zrobionych z tworzyw sztucznych. Ekologicznym materiałem jest także papier. Wybierajmy produkty w torebkach papierowych zamiast plastikowych – papier rozkłada się bardzo szybko.

Mało ekologiczne są także kartoniki, w jakich często sprzedaje się soki. Choć osobno tworzywa, z których wykonuje się te opakowania (tektura, aluminium, plastik), są zdatne do recyklingu, to już warstwy tworzące kartonik są niemożliwe do oddzielenia – a więc nie nadają się do recyklingu. Mimo to są jednak mniej szkodliwą dla środowiska opcją niż zakup produktów w puszkach aluminiowych. Wytwarzanie puszek pochłania ogromne ilości energii, a huty aluminium **emitują do atmosfery szkodliwe substancje**. Recykling puszek również jest bardzo energochłonny.

Problemów nastręcza także recykling tworzyw sztucznych – głównie dlatego, że produkuje się ogromną różnorodność ich typów. Najlepiej więc stosować albo **opakowania wielokrotnego użytku**, albo też wykonane z takich materiałów, których recykling jest prostszy.

Inną ekologiczną opcją są systemy opakowań biodegradowalnych. Pojawia się ich na szczęście coraz więcej i są odpowiednio oznaczone. Możemy nabyć coraz szerszy wachlarz zapakowanych w nie produktów spożywczych czy kosmetycznych. Produkcja bioplastików rozwija się w bardzo szybkim tempie. Czym jest bioplastik? To materiał wytwarzany z roślin, ale posiadający **takie same właściwości jak tworzywo sztuczne**. Opakowania z bioplastiku są nie tylko biodegradowalne, ale i ich produkcja jest o wiele bardziej ekologiczna niż wytwarzanie plastiku. Emisja gazów cieplarnianych przy wytwarzaniu tworzyw bio może być o niemal połowę niższa niż w przypadku tworzyw sztucznych. Bioplastik może bazować na takich surowcach jak kukurydza, trzcina cukrowa, odpady papierowe. Istnieje także **alternatywa dla jednorazowych** kubków czy talerzyków. Kubki, podobnie jak inne plastikowe przedmioty, mogą być produkowane głównie z kukurydzy. Ciekawym pomysłem są także talerze i miski z otrębów pszennych, które po spożyciu posiłku również można skosztować.

Warto zawsze zwracać uwagę na oznakowanie zamieszczane na opakowaniach kupowanych produktów. Znany jest symbol strzałek oznaczających produkt nadający się do recyklingu. Zapamiętajmy również emblemat wyróżniający opakowania biodegradowalne – wstążkę z dwoma listkami. Wybierając opakowania zwrotne, łatwe do recyklingu oraz biodegradowalne, przyczyniamy się do **zmniejszenia ilości zalegających** na naszej planecie **śmieci**, a także wspieramy producentów dbających o środowisko. Dziękuję bardzo.

Czy są jakieś pytania?

LEKCJA 28

Blog czy vlog – oto jest pytanie!



I. Uzupełnij definicje wyrazami z ramki.

1. **vlog** – internetowy pamiętnik w postaci nagrań wideo; wideoblog
2. **blogosfera** – zespół blogów traktowany jako społeczność lub sieć społeczna
3. **wyświetlanie** – oglądanie filmów lub zdjęć na ekranie telefonu albo komputera
4. **udostępnienie** – przekazanie informacji, żeby ułatwić kontakt z czymś lub umożliwić korzystanie z czegoś
5. **hashtag** – słowo lub fraza poprzedzona znakiem „#”, ułatwiająca znalezienie i grupowanie elementów (zdjęć, tweetów, itp.)
6. **zasięg** – obszar występowania lub działania jakiegoś zjawiska albo czyjegoś wpływu
7. **podcast** – internetowa transmisja audio lub wideo z zastosowaniem technologii RSS



II. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
0. <i>Tonia i Mariola w czasie przerwy zachowują się nietypowo.</i>	✓	
1. Koleżanki przeglądają strony internetowe poświęcone modzie.		✓
2. Toni nie podoba się komentarz Staszka.	✓	
3. Maks nie ma ochoty obejrzeć z koleżankami filmu.		✓
4. Maks jest zaskoczony zasięgiem odbioru, jaki ma vlog.	✓	
5. Chłopcy nie zgadzają się na propozycję koleżanek.		✓



IV. Uzupełnij zdania poprawnymi formami wyrazu „procent” w liczbie pojedynczej lub w liczbie mnogiej.

1. Z badań wynika, że tylko trzydzieści siedem **procent** Polaków czyta książki w czasie wolnym.
2. Janek jest świetnym matematykiem i zawsze mówi o **procentach**.
3. Co roku przeznaczam jeden **procent** podatku na organizacje pozarządowe pomagające zwierzętom.
4. Ten sok jest naturalny tylko w dwudziestu **procentach**!
5. Pięć i pół **procent** respondentów nie potrafiło odpowiedzieć na pytanie.
6. Mój telefon jest naładowany tylko w dwudziestu pięciu **procentach**.
7. Zauważyłam, że siedemdziesiąt **procent** produktów, które kupuję, nie jest ekologicznych.
8. Bez tych kilkunastu **procent** studentów nie możemy zorganizować zajęć.
9. Masz rację w stu **procentach**.
10. Na wyprzedaży obniżki cen sięgają czasami aż osiemdziesięciu **procent**.



VI. Wśród wielu blogów i vlogów poświęconych modzie, sportowi, kulinariom, jest wiele ciekawych o tematyce edukacyjnej, jak wspomniany kanał na platformie YouTube – „Polski z Anią”. Uzupełnij poniższe opisy blogów i vlogów poprawną formą wyrazów w nawiasach.

Crazy Nauka – blog-portal popularnonaukowy o bardzo szerokiej **tematyce**⁰ (tematyka) sięgającej niemal wszystkich dziedzin naukowych. Prowadzony przez małżeństwo – Aleksandrę i Piotra Stanisławskich, w **formie**¹ (forma) zarówno tekstów, jak i filmików.

Uwaga! Naukowy Bełkot! – **autorem**² (autor) jest Dawid Myśliwiec, doktorant na UMCS w Lublinie. Nagrywa filmiki dotyczące głównie **nauk**³ (nauka) ścisłych, choć nie tylko – czasem także dziedzin humanistycznych.

Polimaty – vlog znanego dziennikarza, Radosława Kotarskiego, który przedstawia różnego rodzaju ciekawostki. Ma **charakter**⁴ (charakter) edukacyjny i pronaukowy.

Mówiąc inaczej – Paulina Mikuła rozwiewa **wątpliwości**⁵ (wątpliwość) językowe i pokazuje, że nauka poprawnej **polszczyzny**⁶ (polszczyzna) może być doskonałą rozrywką! Znajdziesz tu wiele nowych, zabawnych i prostych **sposobów**⁷ (sposób) na zapamiętanie zasad, którymi rządzi się język polski.



II. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Maksym: Staszek, popatrz!

Staszek: Na co?

Maksym: Raczej, na kogo. Na Tonię i Mariolę.

Staszek: No, patrzę. Tonia i Mariola. Co z nimi nie tak?

Maksym: Jak to co? One zawsze rozmawiają na przerwach. Czasami musimy czekać pięć minut, żeby pozwoliły dojść do słowa.

Staszek: Ehh. Czasem nawet zapominam, co chciałem powiedzieć.

Maksym: A teraz są cicho. Chodź, zobaczymy, co oglądają!

Staszek: Pewnie jakieś vlogi modowe.

Maksym: Hej, Tonia! Mariola!

Mariola: Maks, o co chodzi?

Tonia: Jesteśmy trochę zajęte.

Staszek: Jakież nowości na vlogach modowych?

Tonia: Chłopcze, tak się składa, że dziewczyny śledzą nie tylko blogi czy vlogi modowe. Traktujesz nas stereotypowo. Jestem tym trochę zniesmaczona.

Staszek: Yyyy...

Mariola: Słusznie cię zamurowało. Oglądamy „Polski z Anią” na YouTube.

Maksym: A co to?

Mariola: Bardzo ciekawy vlog edukacyjny. Pani dr Anna Rabczuk z UW zrobiła mini-wykłady z gramatyki języka polskiego.

Staszek: Straszne nudy!

Tonia: No tak, „Nie wiem, ale się wypowiem”. Staszek, daj spokój. Chcecie obejrzeć z nami odcinek? Na przykład o trybie przypuszczającym? Te wykłady są naprawdę fajne.

Maks: Staszek, obejrzyjmy. Krzywda nam się nie stanie. O rety! Ten filmik ma ponad 4 tysiące wyświetleń!

Tonia: Niezły zasięg, prawda? Czytałam kiedyś, że hashtagi pomagają w promowaniu tego, co umieszczamy w sieci i zależy nam na dotarciu do szerokiego grona odbiorców. Szukałam jakichś blogów o języku polskim i tak trafiłam na „Polski z Anią”.

Mariola: Pamiętajcie, że za dwa tygodnie mamy przygotować krótką prezentację w dowolnej formie o kilku ciekawostkach związanych ze Lwowem?

Maks: Chyba coś takiego zapisałem w zeszycie na marginesie.

Tonia: Nie chcecie zrobić z nami vloga na zadany temat? Maks, twój tata jest informatykiem, to pomoże nam zmontować filmy, jeżeli będziemy mieli problemy techniczne, prawda?

Maks: Jasne!

Staszek: Ale nie mamy kamery!

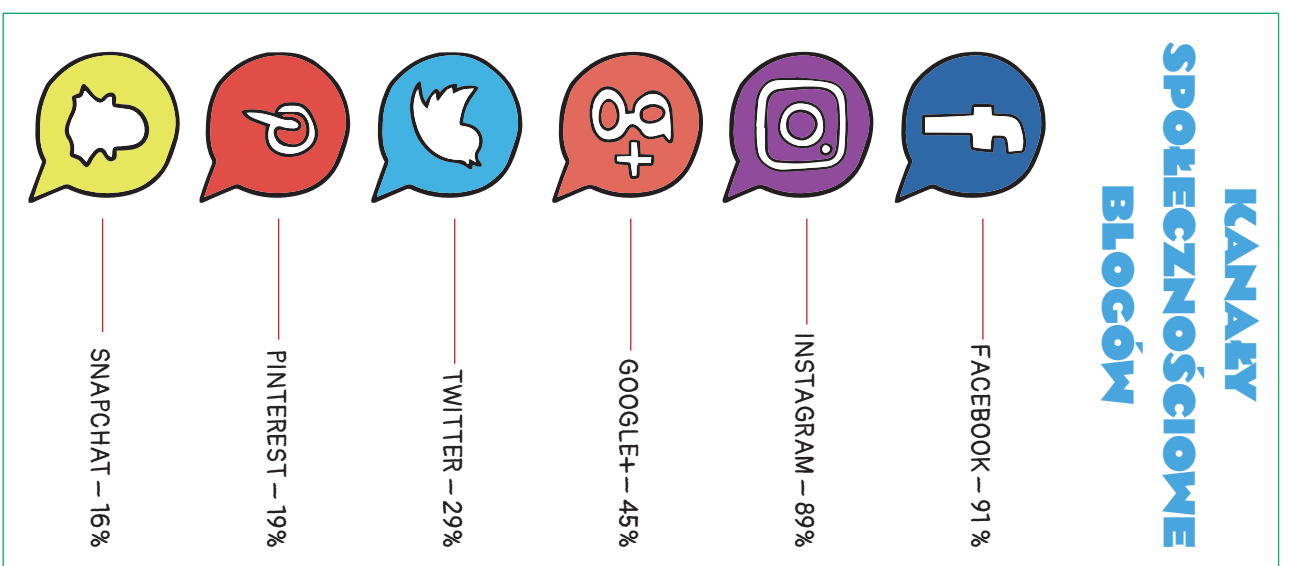
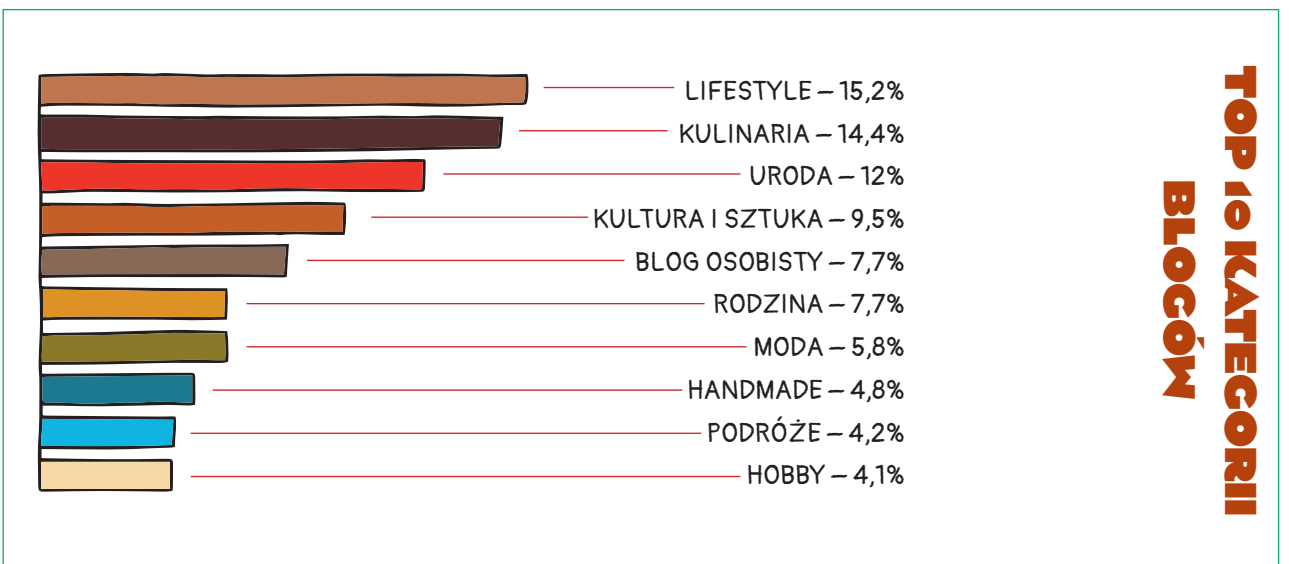
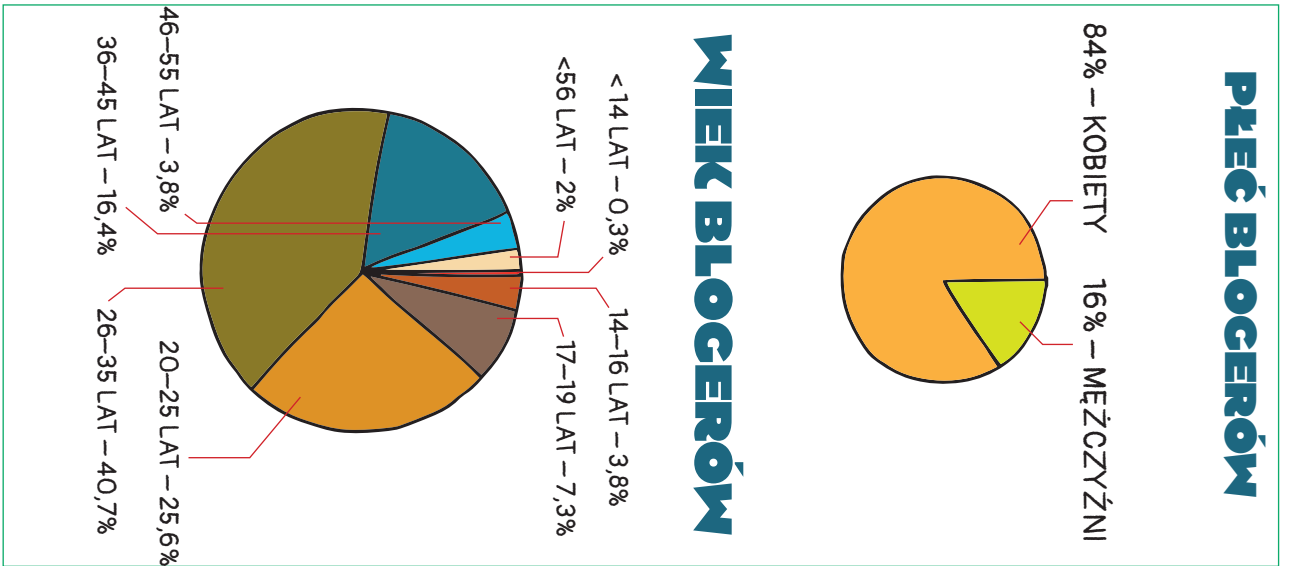
Mariola: Za to każde z nas ma telefon. On w zupełności wystarczy.

Tonia: To byłby świetny pomysł. Pan Paweł na pewno się na to zgodzi!

¹https://www.youtube.com/channel/UCOJ8InFS6bdCVzsZKIdmK4w/videos?disable_polymer=1



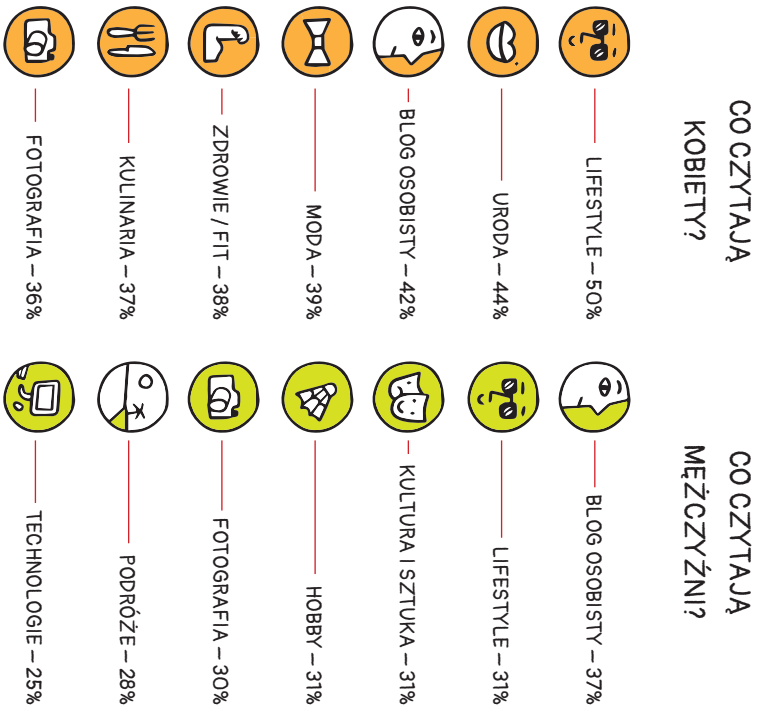
V. Utwórzcie sześć grup. Zadaniem każdej ekipy jest przeanalizowanie infogramu i przedstawienie informacji pozostałym grupom.



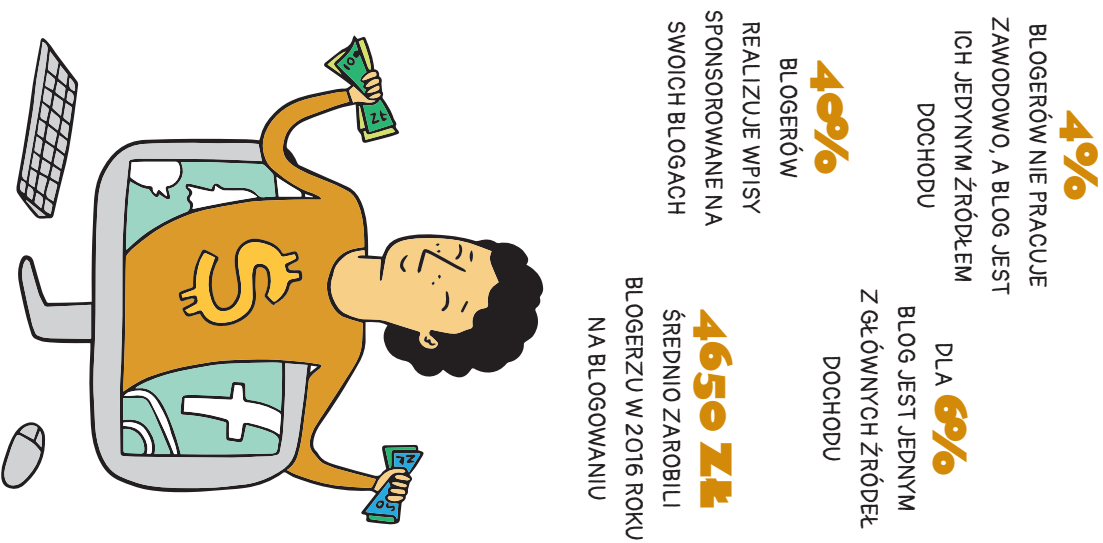


V. Utwórzcie sześć grup. Zadaniem każdej ekipy jest przeanalizowanie infogramu i przedstawienie informacji pozostałym grupom.

ANALIZA CZYTELNIKÓW BLOGÓW¹



WARTO WIEDZIEĆ



¹Źródło: Analiza czytelników blogów zBLOGowani.pl, N=14601. Respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź, dlatego suma wyników poszczególnych kategorii nie jest równa 100%

LEKCJA 29

Nieszczęśliwy wypadek czy szczęśliwy przypadek?

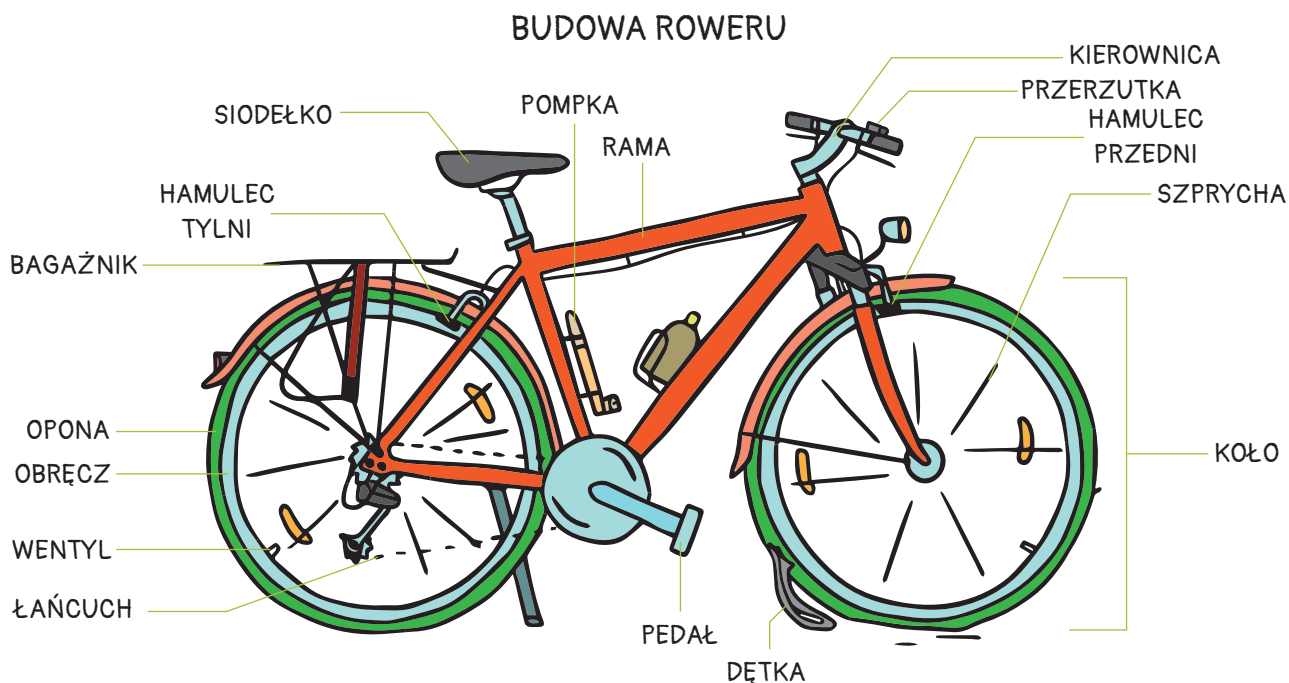


I. Posłuchaj rozmowy kuzynów, połącz wyrazy, które usłyszysz, i odpowiedz na pytania.

A.
prognoza pogody
oberwanie chmury
budowa roweru
znaki drogowe
wysłużony rower
sprawne światła
kamizelka odblaskowa
sprawne hamulce
rajd rowerowy
zasady ruchu

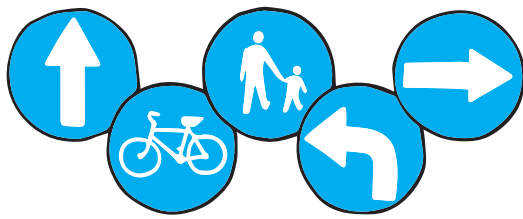


II. Podpisz elementy obrazka wyrazami z ramki.





III. Podpisz kolejne grupy znaków drogowych wyrazami z ramki.



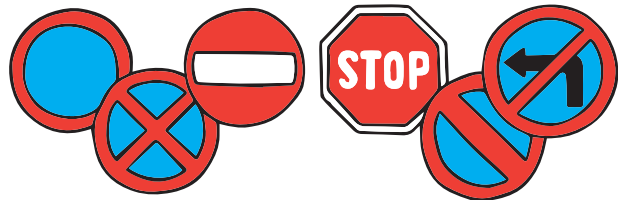
nakazu



informacyjne



ostrzegawcze



zakazu



IV. Ułóż fragmenty dialogu właściwej kolejności.

0. – Maksym, szybciej, wsiadaj na rower! Jesteśmy na szarym końcu! Co się dzieje?
1. – Ten stary grat znowu się psuje! Czuję, że mam flaka w tylnym kole.
2. – Złapałeś gumę czy zeszło powietrze? Napompuj go szybko, może to wystarczy i spróbujemy dogonić resztę, jadą szlakiem rowerowym. Ha, ha, a dlaczego usiadłeś na krzaku?
3. – Nie śmieć się dziadku z czyjegoś wypadku! Dziadek się śmiał i tak samo miał! Zakreśliło mi się w głowie przy zsiadaniu z roweru.
4. – No dobrze, już się nie unoś. Słyszałeś, co powiedział Einstein? „Życie jest jak jazda na rowerze. Żeby utrzymać równowagę, musisz się poruszać naprzód”. Pospiesz się!
5. – O nieeee, awaria! Pękła obroż, szprychy się powyginały i dziura w oponie!
6. – No i klops, nie możesz jechać, musisz prowadzić rower. Co my teraz zrobimy?
7. – My? Daj spokój, goń resztę, ja sobie poradzę. Dojdę do asfaltu i złapię stopa albo autobus. Mam odblaski, jestem dobrze widoczny na drodze. Dojadę.
8. – Myślisz, że nie mam żadnych hamulców? I tu się mylisz! Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie! Ty nie możesz pedałowac, to idziemy razem.
9. – Antek! Dzięki! W najgorszym wypadku zostało nam 5 km do przejścia.
10. – Spoko. Damy radę. Wziąłem plecak Marysi i popatrz, przez przypadek w kieszonce została cała czekolada z orzechami!



V. Uzupełnij zdania wyrazami z lekcji.

1. Nie martw się tym korkiem! W najgorszym *wypadku* spóźnimy się do kina 20 minut, stracimy tylko reklamy.
2. Zeszło powietrze z opony, nie da się jechać, jest *flak*.
3. Jadąc na rowerze, musimy pamiętać o założeniu *odblasków*, żeby kierowcy samochodów nas dobrze widzieli.
4. Żeby nie spaść z murku i utrzymać *równowagę*, musisz rozłożyć ręce na boki i pa-trzeń w jeden punkt przed siebie.
5. Samochód mojego taty ma 18 lat, ciągle się psuje. Mama mówi, żeby tata sprzedał wreszcie tego starego *grata*.
6. Anię bolało kolano, więc dobiegła na metę wyścigu na *szarym* końcu.
7. „Nie śmiej się dziadku z czyjegoś *wypadku*”.
8. W Polsce jest wiele ciekawych i dobrze oznaczonych turystycznych *szlaków* rowerowych.
9. Adam robi co, chce i nie zawaha się, by użyć wszystkich metod, by osiągnąć swój cel, nawet kosztem innych. On nie ma żadnych *hamulców*.
10. Każdy cyklista kocha swój *jednoślad* / *rower* / *swoje cztery kółka*.



VI. Uzupełnij tabelkę zwrotami i wyrażeniami z ramki. Ułóż zdania z wy-branymi sześcioma.

WYPADEK	PRZYPADEK
na wszelki wypadek	przez wypadek
na wypadek	szczęśliwy wypadek
nieszczęśliwy wypadek	coś jest dziełem przypadku
wypadek przy pracy	ktoś odmienia coś przez wszystkie
wypadki chodzą po ludziach	przypadki
z powodu wypadku	sprawa przypadku
tragiczny wypadek	od przypadku do przypadku
w najgorszym wypadku	szczególny wypadek
groźny wypadek	ciężki wypadek
nie uprzedzamy wypadków	w przypadku awarii
w przeciwnym przypadku	dzięki przypadkowi



I. Posłuchaj rozmowy kuzynów, połącz wyrazy, które usłyszysz, i odpowiedz na pytania.

Maksym: Hej, Antku, to co, jedziemy? Moi rodzice się zgodzili!

Antek: Cześć, moi też! Mama sprawdziła prognozę pogody i ma być ciepło, ale na naszej trasie wokół Puszczy Kampinoskiej może być oberwanie chmury. Ale co tam, z cukru nie jesteśmy! Na pewno zatrzymamy się podczas deszczu.

Maksym: No pewnie! A przygotowywałeś się już do egzaminu? Praktycznego się nie boję, ale teoria... Powtórzyłem na razie części roweru po polsku, bo po ukraińsku niektóre wyrazy są inne.

Antek: Ooo, to super, ja za to przejrzałem znaki drogowe.

Maksym: Martwię się, że nie mam dobrego roweru. Mój jest już stary i wysłużony, to był rower naszego sąsiada. Może jakiś wypożyczę?

Antek: No co ty, to solidny rower górski, do jazdy w terenie się nada. Ja nie mam działających świateł. Tata powiedział, że kupi mi nową kamizelkę i opaski odblaskowe. Pamiętaj o kasku? I sprawdzałeś hamulce?

Maksym: Tak, kask mam nowy, hamulce są sprawne, były sprawdzane przed zimą, na pewno u nas w piwnicy nie zdążyły się zepsuć. Muszę dokupić nowy dzwonek, bo ten oryginalny zupełnie zardzewiał. Ile kilometrów będzie miał nasz rajd rowerowy?

Antek: Prawie 100. Dziennie mamy robić około 25 kilometrów, a do tego zajęcia o zasadach ruchu drogowego, a instruktor ma nam pokazać, jak naprawiać i konserwować rower.

Maksym: A czy jest przewidziany czas na posiłki i regenerację? Czy tylko na nie-ludzki wysiłek?

LEKCJA 30

Polski teatr narodowy



II. Z czym kojarzy ci się teatr? Odpowiedz na pytania, podając jak najwięcej wyrazów.

TEATR

Jaki?

amatorski, studencki, szkolny, młodzieżowy, ogródkowy, uliczny, plenerowy;
klasyczny, nowoczesny, tradycyjny;
lalkowy, muzyczny, marionetek, pantomimy, tańca

Kto pracuje?

aktor, aktorka, artyści, gwiazda, dyrektor, kierownik literacki, tancerz, tancerka,
reżyser, scenograf, inspicjent, dekorator, charakteryzator, garderobiany, garderobio-
na, kostiumolog, rekwizytor, operator światła, operator dźwięku, montażysta,
zespół

Czego się używa?

scenografii, dekoracji, rekwizytów, kostiumów, oświetlenia, kurtyny

Co się znajduje w teatrze?

galeria, kulisy, mury, scena, ściana, widownia, foyer, loża, balkon, malarnia

Co ma miejsce w teatrze?

prapremiera, premiera, przedstawienie, spektakl, widowisko

Co się robi w teatrze?

wystawia sztukę, występuje, gra, reżyseruje, wypożycza kostiumy



III. Zagraj z koleżankami i kolegami w kalambury. Możecie rysować i pokazywać wyrazy związane z teatrem.

Kalambury służą utrwaleniu przede wszystkim nowych wyrazów, warto zweryfikować listę podanych niżej. Wybrany uczeń musi narysować lub pokazać za pomocą gestykulacji i mimiki wskazany do odgadnięcia wyraz. Można podzielić uczniów na grupy i przeprowadzić zabawę w formie konkursu.



IV. Połącz wyrazy w pary, a następnie ułóż zdania z pięcioma wybranymi strukturami.

O.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A.	G.	F.	K.	E.	B.	D.	C.	I.	J.	H.



V. Połącz aktywności z osobami. Niektóre z nich pasują do kilku osób.

aktor: zagrać rolę, nauczyć się roli na pamięć, wcielić się w postać, interpretować sztukę, przećwiczyć tekst, być ucharakteryzowanym

reżyser: założyć teatr, adaptować tekst powieści na scenę, przybyć na premierę, oceniać przedstawienie, dawać wskazówki do gry, przeprowadzić próbę, interpretować sztukę

widz: przybyć na premierę, uczęszczać do teatru, oceniać przedstawienie



VI. Wstaw w odpowiedniej formie czasowniki *przechodzić, przepływać, przebiegać, przelatywać, przenosić, przejeżdżać*.

- | | |
|---------------------------|------------------|
| 1. przepływają, przepływa | 6. przejeżdżali |
| 2. przebiegł, przeszedł | 7. przenosiła |
| 3. przelatywał | 8. Przechodzenie |
| 4. przenosi | 9. przepłynąć |
| 5. przeszedł | 10. przejechał |



VII. Połącz związki frazeologiczne z definicjami.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
<i>A.</i>	B.	E.	F.	G.	H.	C.	D.



VIII. Przeczytaj tekst o jednej z najważniejszych postaci polskiego teatru i uzupełnij go wyrazami w odpowiedniej formie. Jednego z wyrazów należy użyć dwa razy.

- | | | |
|------------------|------------------|--------------|
| 1. Przyszedł | 5. przełożonej | 9. spisał |
| 2. przebywał | 6. Przeszedł | 10. Wychował |
| 3. przeniósł się | 7. przetłumaczył | 11. stał się |
| 4. porzucił | 8. Otworzył | |



IX. Połącz części zdań w logiczne całości. Połącz części zdań w logiczne całości i przepisuj je. Następnie niech każdy z was wybierze jeden fragment i przeczytajcie na głos kompletną informację o słynnej polskiej aktorce.

<i>O.</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
<i>A.</i>	H.	F.	I.	C.	J.	B.	E.	D.	G.



III. Zagraj z koleżankami i kolegami w kalambury. Możecie rysować i pokazywać wyrazy związane z teatrem.

CHARAKTERYZACJA	KURTYNA
KOSTIUM	ŁOŻA
SCENOGRAFIA	WIDOWNIA
INSPICJENT	FOYER [WYMAWIAMY: FUAJE]



VI. Wstaw w odpowiedniej formie czasowniki *przechodzić*, *przeptywać*, *przebiegać*, *przelatywać*, *przenosić*, *przejeżdżać*.

0. W drodze do szkoły Maksym **przechodzi** obok starej biblioteki miejskiej.
1. Przez wiele europejskich stolic rzeki: przez Warszawę Wisła, przez Kijów – Dniepr, a przez Berlin – Sprewa.
2. Rano mi drogę czarny kot, a po południu obok mnie kominiarz, zauważyłam to wszystko, chociaż nie jestem przesądna.
3. Na wsi wiele razy widzieliśmy, jak nad nami klucz żurawi.
4. Firma taty się do nowego budynku, dlatego tata ma dużo pracy z porządkowaniem swojego stanowiska.
5. Dziadek jest w gorszej kondycji, ostatnio całe pole, potem musiał długo odpoczywać.
6. Rodzice wiele razy przez Zamość, ale nigdy nie mieli okazji zwiedzić całego miasta.
7. Tonia w swoim życiu się już kilka razy.
8. na czerwonym świetle przez ulicę jest zabronione.
9. W młodości dziadek Wiktor marzył, żeby Ocean Atlantycki.
10. Wujek Igor na swoim motorze niemal całą Ukrainę.

LEKCJA 31

Cudze chwalicie, swego nie znacie...



I. Przeczytaj tekst maila i uzupełnij go odpowiednimi wyrazami: przyimkami i spójnikami.

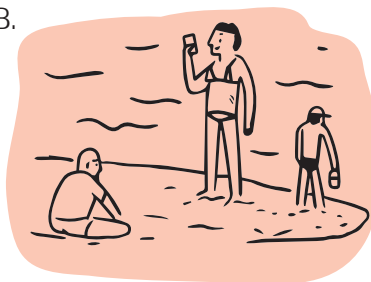
- | | | | | |
|---------|-----------------|---------------------------|---------------------------|--------|
| 1. na | 5. na | 9. że | 13. bo / kiedy / ponieważ | 17. że |
| 2. ale | 6. ale / jednak | 10. ponieważ / dlatego że | 14. ale | 18. na |
| 3. po | 7. w | 11. że | 15. pod | |
| 4. żeby | 8. na | 12. gdy | 16. jak | |



II. Przeczytaj jeszcze raz mail Antka, dopasuj tytuły do ilustracji i do odpowiednich fragmentów w tekście.

1. F. 2. A. 3. C. 4. D. 5. B. 6. E.

B.



F.



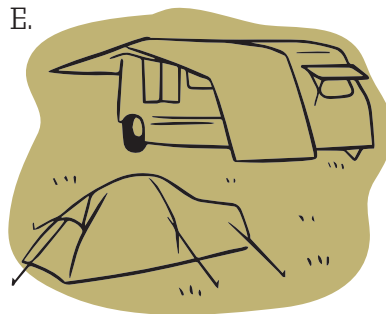
A.



C.



E.



D.



III. Połącz wyrazy w pary.

O.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A.	I.	D.	E.	K.	J.	F.	C.	H.	G.	B.



IV. Uzupełnij teksty wyrazami z ramek.

- | | | |
|--------------------|-----------------|--------------------|
| 1. ofertę | 9. wariantu | 17. zielonych |
| 2. pokładu | 10. mieszcuchom | 18. wieżowce |
| 3. kurs | 11. ścieżek | 19. rzeką |
| 4. podróżować | 12. ruchu | 20. nadwiślańskich |
| 5. łączą | 13. stuletniego | 21. wylegiwać się |
| 6. bezpłatne | 14. zachowanymi | 22. panorama |
| 7. kilkugodzinnego | 15. ceglane | 23. tłumy |
| 8. atrakcja | 16. staje się | 24. kurortem |



V. Posłuchaj informacji o innych atrakcjach turystycznych i wpisz brakujące słowa.

- | | | |
|--------------------|----------------|--------------|
| 1. ponadregionalne | 8. przydatny | 15. rozbić |
| 2. krajobrazu | 9. pieszych | 16. spiworze |
| 3. pamiątki | 10. mewę | 17. gwaru |
| 4. obronny | 11. chronionym | 18. zajmuje |
| 5. szlachecki | 12. enklawą | 19. błogą |
| 6. całorocznym | 13. układ | |
| 7. jednodniowych | 14. kąpielisko | |



VI. Z podanych wyrazów utwórz wyrazy złożone.

- | | | |
|-----------------|------------------|------------------|
| 1. wieloowocowy | 6. krwiodawca | 11. fototapeta |
| 2. pięknooki | 7. rudobrody | 12. księgozbiór |
| 3. lekkoduch | 8. ciemnozielony | 13. meblościanka |
| 4. łamigłówka | 9. przeciwciąło | 14. cudotwórca |
| 5. neogotycki | 10. gwiazdozbiór | 15. chlebowdawca |



VII. Określ, który z wyrazów to zrost, który zestawienie, a który złożenie.

zrosty: dusigrosz, zamążpójście, okamgnienie

zestawienia: wieczne pióro, Biały Dom, Boże Ciało, Jelenia Góra, czarna jagoda, Kaspro-
wy Wierch, biały kruk

złożenia: samoobrona, obcokrajowiec, klubokawiarnia, księgozbiór, długopis, równo-
noc, autobiografia



V. Posłuchaj informacji o innych atrakcjach turystycznych i wpisz brakujące słowa.

Główny Szlak Puszczy Kampinoskiej ma znaczenie ponadregionalne, wiedzie przez cały Kampinoski Park Narodo-wy ze wschodu na zachód. Na trasie wszystkie charakterystyczne typy krajobrazu Puszczy, z wyjątkowo efektownymi odcinkami na pograniczu wydm i bagien. Wczesnośrednio-wieczne grodzisko „Zamczysko” i kilkusetletni Dąb Profesora Kobendzy. Słynna Sosna Powstańców 1863 r, pamiątki z okresu II wojny światowej: cmentarz-mauzoleum Palmiry i cmentarz partyzancki w Wierszach. W Brochowie obronny kościół renesansowy z XVI wieku, a w Tułowicach szlachecki dwór klasycystyczny z ok. 1800 roku.

Na pokonanie całego szlaku potrzeba co najmniej dwóch dni. Przenocować można we własnym namiocie na polu biwakowym w Roztoce albo w całorocznym schronisku młodzieżowym PTSM we wsi Łubiec (20 minut drogi od szlaku). Korzystając ze szlaków łącznikowych można podzielić trasę na kilka wycieczek jednodniowych i przebyć ją na raty.

Trasa jest interesująca przez cały rok, najpiękniejsza wczesną wiosną, kolorową jesienią, śnieżną zimą. Szlak jest przydatny dla turystyki rowerowej, zimą narciarskiej, lecz przede wszystkim jest przeznaczony dla pieszych.

Rezerwat w środku miasta

Czy widzieliście kiedyś mewę, kuropatwę, słowika albo czapłę siwą?

Czy wiecie, co to jest moczarka kanadyjska, strzałka wodna czy zabiściek pływający? Nie? W takim razie zapraszamy do rezerwatu przyrody nad Jeziorkiem Czerniakowskim. W środku Warszawy na tym chronionym terenie występuje 46 gatunków drzew i 27 gatunków krzewów, nie mówiąc o gatunkach ptaków, wielu płazach i gadach. Teren otoczony rozrastającym się miastem jest enklawą przyrodniczą stolicy. Jeziorko Czerniakowskie to naturalny zbiornik wodny o powierzchni ponad 14 hektarów. Jest ono jednym z wielu starorzeczy tworzących wyjątkowy układ wodny w dorzeczu Wisły. Latem w części południowej działa kąpielisko.

Kemping z widokiem na Pałac

Uważasz, że w mieście nie można rozbić namiotu, ani spać w śpiworze pod gołym niebem? Nic bardziej mylnego! Przekonaj się, że nawet w sercu takiej metropolii jak Warszawa, możesz poczuć się jak na wakacjach. Możesz zupełnie odciąć się od gwaru ulic i wypocząć w spokojnym i cichym miejscu, zaledwie kilka kroków od błyskawicznego życia tego ogromnego miasta.

Kemping zamuje aż 2 hektary ziemi pełnej zdrowej zieleni, drzew i roślin, które pozwolą ci poczuć błogą ciszę. Na terenie znajdują się domki kempingowe, sanitariaty, kuchnia.

LEKCJA 32

Polska wielowyznaniowa



I. Uzupełnij tekst odpowiednimi zdaniami tak, by tworzył logiczną całość.

- | | | |
|-------|-------|-------|
| 1. F. | 3. C. | 5. D. |
| 2. E. | 4. G. | 6. B. |



II. Przeczytaj tekst, a następnie odpowiedz na pytania.

- Wydarzenie to miało przełomowe znaczenie w dziejach naszego kraju, który w ten sposób wszedł w krąg kultury zachodnioeuropejskiej.
- Był kapłanem strajkujących.
- Karol Wojtyła



III. Połącz datę z nazwą świąt państwowych i kościelnych.

- | | | |
|-------|-------|-------|
| 1. D. | 4. A. | 7. I. |
| 2. B. | 5. F. | 8. C. |
| 3. E. | 6. G. | |



IV. Połącz obrazki z nazwami obiektów.

0.	<i>Cerkiew Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy w Warszawie – cerkiew greckokatolicka oraz monaster ojców bazylianów</i>	D.	
1.	Ewangelicko-Augsburski Kościół Jezusowy w Cieszynie	A.	
2.	Meczet w Kruszynianach	F.	
3.	Synagoga Remu w Krakowie	E.	
4.	Sobór metropolitalny Świętej Równiej Apostołów Marii Magdaleny – katedra prawosławna w Warszawie	B.	
5.	Kościół Ewangelicko-Reformowany w Warszawie	C.	

Źródła zdjęć:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Cerkiew_i_monaster_Za%C5%9Bni%C4%99cia_Naj%C5%9Bwi%C4%99tszej_Marii_Panny_w_Warszawie_2015.jpg
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_Jezusowy_w_Cieszynie3.JPG
- https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Meczet_w_Kruszynianach_front_side.jpg
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Krakow_Synagoga_Remuh_20071014_1143.jpg
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Warsaw_07-13_img38_Russian_church.jpg
- https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_ewangelicko-reformowany_w_Warszawie_01.jpg



V. Posłuchaj i uzupełnij zdania.

1. podpisaniem Unii polsko-litewskiej.
2. Tatarzy.
3. funkcje wojskowe.
4. mogli swobodnie wyznawać swoją religię i wychowywać w niej dzieci.
5. nadał Tatarom ziemię.
6. Tatarzy brali udział w powstaniach niepodległościowych.
7. Tatarzy zaczęli przenosić się do większych miast.



VI. Uzupełnij tekst odpowiednimi wyrazami z ramki.

Warto wejść na stronę internetową ZOO w Warszawie i zapoznać dzieci z tematem.
<http://zoo.waw.pl/willa-zabinskih/historia>

- | | | |
|-------------|-----------------|----------------|
| 1. zapłaty | 4. tożsamość | 7. konspiracje |
| 2. kara | 5. siatkę | 8. kryjówki |
| 3. najmniej | 6. sierocińcach | 9. tytuł |



IV. Połącz obrazki z nazwami obiektów.

0.	<i>Cerkiew Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy w Warszawie - cerkiew greckokatolicka oraz monaster ojców bazylianów</i>	A	
1.	Ewangelicko-Augsburski Kościół Jezusowy w Cieszynie	B	
2.	Meczet w Kruszynianach	C	
3.	Synagoga Remu w Krakowie	D	
4.	Sobór metropolitalny Świętej Równiej Apostołów Marii Magdaleny – katedra prawosławna w Warszawie	E	
5.	Kościół Ewangelicko-Reformowany w Warszawie	F	



V. Przeczytaj i uzupełnij zdania.

Muzułmanie w Polsce obecni są od ponad 600 lat. Ich historia rozpoczyna się w wieku XIV, wraz z początkami osadnictwa muzulmanów w Wielkim Księstwie Litewskim, związanym z polską unią. Pierwszymi muzulmanami byli Tatarzy ze Złotej Ordy, którzy zostali wzięci do niewoli przez księcia Witolda lub sami dobrowolnie osiedlali się na ziemiach, uciekając przed prześladowaniami ze strony swoich rodaków. Ciekawostką mało znaną jest fakt, że w 1410 roku w bitwie pod Grunwaldem Polaków i Litwinów wsparł również kandydat do tronu chanów, Dżelal-ad-din. Po bitwie wielu jego wojowników pozostało na Litwie. W XVII wieku na terenach Rzeczypospolitej Obojga Narodów zamieszkiwało blisko 15 tysięcy muzulmanów, byli to głównie Tatarzy. W zamian za służbę wojskową władcy nadawali Tatarom ziemię. Mogli oni swobodnie wyznawać swoją religię i wychowywać w niej dzieci. W czasie kontrreformacji sytuacja prawna wyznawców islamu pogorszyła się na skutek wojen i prześladowań. Państwo przestało wypłacać żołd żołnierzom tatarskim, dlatego wielu z nich się zbuntowało. By pozyskać dla wojska polskiego rozgoryczonych Tatarów Jan III Sobieski w porozumieniu z sejmem przywrócił Tatarom dawne prawa, a w zamian za zaległy żołd przyznał ziemię w 1679 roku w Studziance, Kruszynianach, Nietupach, Łużanach, Drahlach, Malawiczach, Bohonikach. Dało to początek osadnictwa tatarskiego w obecnych granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Po utraceniu przez Polskę niepodległości, Tatarzy razem z Polakami brali udział w powstaniach niepodległościowych.

Po jej odzyskaniu w granicach polskich zamieszkiwało około pięć i pół tysiąca Tatarów, przeważnie w województwie nowogródzkim, wileńskim i białostockim. Mała społeczność muzulmańska mieszkała również w Warszawie. Natomiast po II wojnie światowej znaczna część muzulmanów zaczęła się przenosić do większych miast, szczególnie zaś do Gdańska, Gorzowa Wielkopolskiego, Szczecina. W latach siedemdziesiątych zaczęli dołączać nowi przybysze z krajów muzulmańskich, zwiększając liczebność wyznawców islamu. Byli to głównie Arabowie podejmujący studia na polskich uczelniach, w mniejszym stopniu imigranci.¹

¹<http://mzr.pl/historia-islam-u-w-polsce/>; <https://ekai.pl/muzulmanie-w-polsce-2/>

LEKCJA 33

Nie takie muzeum straszne, jak je malują



I. Przyjrzyj się dwóm obrazom i powiedz, jakie wywołują w tobie emocje, co według ciebie przedstawiają i jak je interpretujesz?

Fotografie użyte w tym ćwiczeniu zostały pobrane z:

- <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Malevich.black-square.jpg>
- https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:J%C3%B3zef_Mehoffer,_Dziwny_ogr%C3%B3d.jpg



III. Przeczytaj definicję i powiedz, do którego nurtu w sztuce i do którego obrazu z ćwiczenia I możemy ją odnieść? Uzasadnij swoją wypowiedź.

Abstrakcjonizm – kierunek we współczesnych sztukach plastycznych, który charakteryzuje się wyeliminowaniem wszelkich przedstawień mających bezpośrednie odniesienie do form lub przedmiotów obserwowanych w rzeczywistości. Malarze abstrakcyjni szukali nowych form i opierali się na opozycjach: linia – plama, pion – poziom, odrzucając figuratywność na rzecz wewnętrznej konstrukcji obrazu, układu linii, barwnych plam, prostych form geometrycznych. Malarstwo to pragnęło wyzwolić się od tematu, odejść od rzeczywistości, zrezygnować z naśladowania natury. *Abstrakcyjny* znaczy *oderwany, ogólny*. W sztuce oznacza niepodobny do żadnego tworu natury. Dzieło abstrakcjonizmu nie przedstawia więc niczego konkretnego. Forma dzieła ma zależeć tylko od artysty.



IV. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
0. <i>Wszyscy uczniowie są zafascynowani obrazem Malewicza.</i>		✓
1. Staszek uważa, że obraz nie ma żadnego sensu.	✓	
2. Maks niedawno był w Muzeum Narodowym.	✓	
3. Maksowi podoba się, że dzieła nie mają konkretnego tytułu nadanego przez artystę.		✓
4. Pan Paweł uważa, że warto poszukać informacji o ekspozycji.	✓	
5. Tonia ma odmienne zdanie od Staszka i Maksa.	✓	
6. Staszek ma talent plastyczny.		✓
7. Maks mówi, że sztuka nie ma większego znaczenia w codziennym życiu człowieka.	✓	
8. Tonia niebawem leci do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.		✓
9. Pan Paweł udowadnia, że inni artyści, np. projektanci mody, odwołują się do twórczości innych artystów.	✓	
10. Sztuka użytkowa polega na projektowaniu przedmiotów, z których korzystamy na co dzień, na przykład mebli.	✓	



V. Uporządkuj fragmenty artykułu *Designerzy czerpią inspiracje z czarnego kwadratu Malewicza.*

0. *Na wystawie „Black2” w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie pokazano zaskakujący zbiór markowych gadżetów i produktów. Od klocka Lego do chipów iPhone'a i iPada – pisze Monika Kuc.*
5. Pięćdziesiąt zebranych produktów, których twórcami są znani designerzy i producenci. Czarna gitara elektryczna to dzieło Steinbergera, specjalizującego się w innowacyjnym wzornictwie instrumentów muzycznych. Jay Horowitz jest autorem kostki do gry Sudoku inspirowanej kostką Rubika. Producentami elektroniki są IBM, BASF, Sony, Apple. Na wystawie można zobaczyć także jeden projekt Konstantina Grcica - czarny minimalistyczny stół z prostych modułów. Wystawa „Black2” w Muzeum Sztuki Nowoczesnej odbywa się w ramach festiwalu WARSZAWA W BUDOWIE, czynna do 30 października.
2. *A jednak wszystkie te produkty łączy kształt i kolor. Elementarna geometryczna figura – czarny kwadrat – powielany w nieskończoność. Z jednej strony forma oszczędna, z drugiej pełna tajemniczej siły. Świadczy o inteligencji człowieka, gdyż została przez niego wymyślona i użyta. Autor wystawy przypomina, że XX-wieczną sztukę zrewolucjonizował czarny kwadrat Kazimierza Malewicza, który został uznany przez artystę za współczesną ikonę.*
4. *Czarne pudełko stało się dziś przede wszystkim symbolem ludzkiego umysłu. Nic dziwnego, że jednym z pierwszych kwadratowych obiektów wyprodukowanych z czarnego plastiku była kasetka do nagrań z 1960 roku. Dała początek wielu innym nośnikom prezentowanych na wystawie – od twardego dysku i dyskietek do laptopa i tabletu.*
1. Ich zestawienie nieraz zakrawa na żart, bo co wspólnego może mieć czarny, prostokątny notes Moleskine z akordeonem, twardego dysku z brykietem węgla, torebka Chanel z laptopem, kasetka BASF z tabliczką czekolady?
3. Projektant znajduje wiele dowodów fascynacji czarnym kwadratem w dawnych kulturach: w tradycji chińskiej ceramiki, w poszukiwaniach kamienia filozoficznego europejskich alchemików, w islamskiej Kaabie – świątyni w Mekce, celu rytualnych pielgrzymek muzułmanów, czy w okładkach Biblii.



VII. Pierwszym zrealizowanym projektem architektonicznym, który zmienia wyobrażenie tego, czym jest muzeum, było paryskie Centrum Pompidou. Uzupełnij tekst o tym niezwykłym miejscu odpowiednimi wyrazami. Czy tytuł artykułu pasuje do jego treści? Odpowiedź uzasadnij.

Autorem fotografii jest Yann Caradec. Źródło: https://www.flickr.com/photos/la_bretagne_a_paris/5995530090

- | | | |
|--------------------------|------------------------|----------------------|
| 0. a) miejsce | b) <i>budynek</i> | c) projekt |
| 1. a) improwizację | b) ekspozycję | c) <i>kolekcje</i> |
| 2. a) nad | b) <i>ponad</i> | c) mniej |
| 3. a) <i>skomentował</i> | b) oświadczył | c) krytykował |
| 4. a) polecił | b) ośmieszył | c) <i>zlecił</i> |
| 5. a) kompleksy | b) <i>kontrowersje</i> | c) podziw |
| 6. a) mechanicznymi | b) <i>ruchomymi</i> | c) jeżdżącymi |
| 7. a) <i>temu</i> | b) tamtemu | c) innemu |
| 8. a) projektów | b) przedmiotów | c) <i>eksponatów</i> |
| 9. a) <i>urząd</i> | b) stan | c) obiekt |
| 10. a) tymczasowe | b) <i>czasowe</i> | c) sezonowe |



VIII. Uzupełnij tabelę odpowiednim przymiotnikiem lub wyrażeniem przyimkowym.

	wyrażenie przyimkowe	przymiotnik	przymiotnik od wyrażenia przyimkowego
0.	bez snu	senny	bezsenny
1.	bez domu	<i>domowy*</i>	bezdomy
2.	bez troski		<i>beztroski</i>
3.	bez wiatru	wietrzny	<i>bezwietrzny</i>
4.	<i>bez wiedzy</i>		bezwiedny
5.	<i>bez celu</i>	celowy	<i>bezcelowy</i>
6.	<i>bez kresu</i>		bezkresny
7.	<i>bez roboty</i>		bezrobotny
8.	bez skutku	<i>skuteczny</i>	<i>bezsuteczny</i>
9.	<i>bez użytku</i>	użyteczny	<i>bezużyteczny</i>
10.	<i>bez krytyki</i>	krytyczny	<i>bezkrytyczny</i>
11.	bez pieczy		<i>bezpieczny</i>
12.	<i>bez przewodu</i>	<i>przewodowy</i>	bezprzewodowy



IX. Zastąp podkreślone elementy odpowiednim przymiotnikiem.

0. Dzisiaj jest piękna pogoda bez wiatru.

Dzisiaj jest piękna, bezwietrzna pogoda.

1. Twoje argumenty przyjmujemy *bez sporu*.

Twoje argumenty są **bezsporne**.

2. Maks uważa, że sztuka współczesna jest *bez sensu*.

Maks uważa, że sztuka współczesna jest **bezsensowna**.

3. Staszek nigdy nie ma żadnych uwag, do wszystkiego podchodzi *bez krytyki*.

Staszek nigdy nie ma żadnych uwag, jest **bezkrytyczny**.

4. Olga spędziła noc *bez snu*, bo uczyła się do egzaminu.

To była dla Olgi **bezsenna** noc, bo uczyła się do egzaminu.

5. Ten tablet jest dla mnie *bez użytku*.

Ten tablet jest dla mnie **bezużyteczny**.



X. Napisz, od jakiego wyrażenia przyimkowego pochodzą poniższe przymiotniki. Wpisz przyimki: *do, między, na, pod, od, przed, poza, za* i *przy* do odpowiedniej tabeli.

<i>do</i>	<i>pod</i>	<i>przed</i>	<i>przy</i>	<i>poza</i>
0. dostowny – <i>do słowa</i>	4. podziemny – <i>pod ziemią</i>	8. przedwojenny – <i>przed wojną</i>	10. przydomowy – <i>przy domu</i>	14. pozalekcyjny – <i>poza lekcją</i>
1. dozgonny – <i>do zgonu</i>	5. podmiejski – <i>pod miastem</i>		11. przygraniczny – <i>przy granicy</i>	
<i>na</i>	<i>między</i>	<i>ponad</i>	<i>od</i>	<i>za</i>
2. nasenny – <i>na sen</i>	6. międzywojenny – <i>między wojnami</i>	9. ponadczasowy – <i>ponad czasem</i>	12. odautorski – <i>od autora</i>	15. zagraniczny – <i>za granicą</i>
3. naziemny – <i>na ziemi</i>	7. międzymiastowy – <i>między miastami</i>		13. oddolny – <i>od dołu</i>	



IV. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Maksym: Proszę pana, nie podoba mi się ten *Czarny kwadrat na białym tle*.

Staszek: Mnie też nie! Uważam, że ten obraz jest bezsensowny. Nic nie przedstawia!

Tonia: Jak to nic, przedstawia czarny kwadrat na białym tle. Uważam, że jest całkiem fajny!

Pan Paweł: O gustach się nie dyskutuje. Każdy z was ma prawo do tego, żeby powiedzieć, że jakieś dzieło mu się nie podoba.

Maksym: Ostatnio byłem z mamą w galerii sztuki i nic mi się nie podobało. Były tam same dziwne instalacje, krótkie filmy, zdjęcia i bezkształtne rzeźby. A na dodatek wszystkie prace miały tytuł „Bez tytułu”. Okropne!

Pan Paweł: Ha, ha, ha! Maks, dobrze cię rozumiem. Ja sam czasami czuję się zagubiony podczas oglądania wystaw sztuki współczesnej. Wydaje mi się jednak, że czasami warto przeczytać opis wystawy albo jakiejś pracy. Wtedy to, co oglądamy, nabiera sensu.

Tonia: A ja nawet lubię sztukę współczesną, bo mogę wyobrazić sobie, co obiekt muzealny przedstawia. Malarstwo klasyczne też jest w porządku, ale jest takie...

Staszek: Normalne i zrozumiałe?

Tonia: Chciałam powiedzieć dosłowne. Ludzie to ludzie, a zwierzęta to zwierzęta.

Staszek: Nie widzę problemu w tym, żeby pies był psem, a nie jaszczurką. Czasami odnoszę wrażenie, że sam lepiej bym coś namalował, chociaż nie mam talentu plastycznego.

Pan Paweł: I tu, Staszku, sztuka współczesna zaprasza cię do twórczego działania! To, jak widzisz jakąś rzecz, twoje skojarzenia z jakimś kształtem – świadczą o twojej kreatywności. Pablo Picasso potrafił malować piękne, rzeczywiste obrazy, ale uznał, że to mało ciekawy sposób na patrzenie na świat. Malewicz był pierwszym malarzem na świecie, który namalował obraz czegoś niekonkretnego. Nie ma też jednego, właściwego sposobu, by na jego dzieło patrzeć. Najważniejszy jest w nim kolor.

Maksym: W porządku, ale czy sztuka jest nam w ogóle potrzebna do życia? Jest zamknięta w czterech ścianach nudnych muzeów. Myślę, że mógłbym bez niej żyć, zwłaszcza bez tej współczesnej, bo jest bezużyteczna i bezsensowna.

Pan Paweł: Maks, czy możesz pokazać swój telefon komórkowy? Chciałbym go położyć obok telewizora, który stoi obok mojego laptopa.

Maksym: Jasne, proszę.

Pan Paweł: Spójrzcie na te wszystkie przedmioty – obraz Malewicza, mój komputer, telefon Maksa. Czy coś je łączy?

Staszek: Są czarne, mają cztery boki.

Pan Paweł: Sztuka od dawna inspirowała projektantów tak zwanej sztuki użytkowej, czyli na przykład krzesła albo lamp.

Tonia: I projektantów mody! Co roku w The Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku jest nowa wystawa, która pokazuje, jak projektanci czerpią inspirację z malarstwa, rzeźby czy architektury.

Pan Paweł: Toni, niestety nie uda nam się polecieć do Nowego Jorku, ale w przyszłym

KARTA PRACY - LEKCJA 33

tygodniu wybierzemy się na lekcję muzealną do Lwowskiej Galerii Sztuki!¹

Maksym: O nie!

Pan Paweł: Maks, zobaczysz, że lekcja ci się spodoba! Czekają nas bardzo ciekawe warsztaty plastyczne.

¹Pełna nazwa to Lwowska Galeria Sztuki im. Borysa Woźnickiego.

LEKCJA 34

TEST KOŃCOWY

..... / 60 p.



I. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

..... 5 p. (5 x 1 p.)

	P	F
0. <i>W ramach budżetu partycypacyjnego nie można realizować projektów związanych z zielenią miejską.</i>		✓
1. Międzynarodowy znak obiektu zabytkowego jest dwukolorowy.		
2. Autorem znaku jest architekt, który zdobył wykształcenie w Polsce.		
3. Jan Zachwatowicz niechętnie brał udział w pracach związanych z zabytkami.		
4. O międzynarodowości znaku zdecydował przypadek.		
5. Olga wie wszystko na temat Jana Zachwatowicza.		



W KOŃCU MNIE
POSADZILI.

WIEŚZ,
O CO
CHODZI?



PODOBNO JAKIŚ
BUDŻET...



II. Posłuchaj nagrania i zaznacz, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

..... / 5 p. (10 x 0,5 p.)

	P	F
0. <i>Warszawiacy mogą przez cały rok zwiedzać Filtry.</i>		✓
1. Stacja Filtrów jest wyjątkowym dziewiętnastowiecznym zabytkiem.		
2. Inne stolicy europejskie też mogą poszczycić się podobnymi budowlami.		
3. Stacja Filtrów jest usytuowana w dzisiejszym centrum Warszawy.		
4. O Filtrach opowiada ich dyrektor.		
5. Filtry zostały wybudowane w ciągu 113 lat.		
6. Filtry powstały w drugiej połowie XIX wieku.		
7. Stację Filtrów zaprojektowali Rosjanie: ojciec i syn.		
8. Filtry i kanalizacja w Warszawie powstały m.in. dzięki światłemu filozofowi-generałowi.		
9. Przed powstaniem kanalizacji ścieki płynęły ulicami miasta.		
10. Wybór lokalizacji Filtrów był podyktowany ukształtowaniem terenu.		



III. Przeczytaj tekst¹ i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

..... / 5 p. (10 x 0,5 p.)

Rzekę od miasta wciąż oddziela ruchliwa Wisłostrada, ale coraz śmielej ją pokonujemy. Schodzimy nad Wisłę, by obejrzeć spektakl, uprawiać sporty wodne, dotknąć miejskiej sztuki. Po obu stronach ulicy podglądamy ciekawą architekturę.

Dzielnica Wisła – tak o brzegach rzeki mówią stołeczni wodniacy. To dzielnica bez urzędu i własnego burmistrza, za to ze sporą społecznością, własną infrastrukturą, kinem i teatrem działającym pod chmurką, dziesiątkami klubokawiarni, atrakcji sportowych i oczywiście z plażami. Takiej rzeki, nad którą w środku miasta można wyłożyć się na piasku, nie ma w całej Europie.

Jeszcze kilka lat temu były tu tylko odpychające betonowe bulwary i miejska autostrada. Lewy brzeg Wisły służył co najwyżej za scenerię polskim filmom sensacyjnym, ale nie warszawiakom jako miejsce spędzania wolnego czasu. Wisłostrada wciąż dzieli, brakuje przejść dla pieszych nawet na ponaddwukilometrowych odcinkach, ale daje się ją sforsować. Przebijamy się przez morze samochodów i jesteśmy jakby w innym świecie. Po budowie oczyszczalni ścieków Czajka nad rzekę wróciły zwierzęta, a teraz masowo wracają ludzie. Dojeżdża tu metro, którego stacja wychodzi wprost na rzekę, pieszych i rowerzystów przyciągają bulwary. Aby zwiedzać lewy brzeg, możemy iść tuż nad wodą lub zachodnią stroną Wisłostrady, gdzie nie brakuje zabytków i ciekawej architektury.

Zaczynamy na północy, przy Centrum Olimpijskim z restauracją „Moonsfera” na dachu, skąd rozciąga się piękny widok na miasto. Mieści się tu Muzeum Sportu i Turystyki, jedna z najstarszych tego typu placówek w Europie. Przed budynkiem rzućmy okiem na rzeźby, m.in. „Ikaro Alato” światowej sławy artysty Igora Mitoraja.

Możemy przeprowić się stąd na drugą stronę Wisłostrady, w pobliże parku Fosa, który otacza Cytadelę Warszawską. W parku są dwie fontanny i dwa place zabaw. Czasem pojawiają się tu łosie wędrujące z Puszczy Kampinoskiej. Na teren Cytadeli wejdziemy przez Bramę Straceń. To tu powstaje Muzeum Historii Polski, które ma zostać otwarte na stulecie odzyskania niepodległości. Idąc na południe, trafimy na fort zwany dziś Fortecą. W surowej ceglanej budowli otoczonej fosą działa klimatyczna restauracja Kręgllickich, a w każdą środę odbywa się targ lokalnej żywności.

Pokazy ze światła i wody, czyli Multimedialny Park Fontann, powstający wśród protestów (bo część mieszkańców Starówki sprzeciwiała się wycince drzew, które musiały ustąpić miejsca fontanom) jest dziś atrakcją przyciągającą tysiące osób. Przy fontannach mieści się stacja Veturilo, a wzdłuż nich biegnie ścieżka rowerowa. Ka-

¹Na podstawie: www.wyborcza.pl

miennymi schodkami można wejść na Stare Miasto, m.in. na taras widokowy na Górze Gnojnej. Rozpościera się z niego piękny widok na rzekę i praski brzeg.

U podnóża Zamku Królewskiego ciągną się Arkady Kubickiego, które powstały w 1817 roku, a pomysłodawcą długiej na 200 metrów budowli był Jakub Kubicki. Dziś to preżny ośrodek kulturalny. Odbywają się tu koncerty, wystawy, przedstawienia teatralne, targi mody. Tutaj właśnie w towarzystwie 500 osób kolację zjadł był prezydent USA, Barack Obama. Na dachu Arkad Kubickiego znajduje się Ogród Górny Zamku Królewskiego, gdzie wśród różowych i niebieskich niezapominajek, szpalerów krzewów bukszpanowych, można pospacerować i przysiąść na jednej z wielu ławek. Wejść może każdy, nie trzeba kupować biletu.



Przy Centrum Olimpijskim możemy też zostać na brzegu Wisły. Idziemy dalej i przestajemy wierzyć, że jesteśmy w mieście. Oto wiejska stajnia Agmaja, w stylu angielskim, z niewielkim hipodromem. Słychać pianie koguta, są konie, chlewik ze świnką Albertem. Możemy tu umówić się na indywidualną przejażdżkę albo zorganizować dziecku przyjęcie urodzinowe.

Przed nami rozległy teren klubu sportowego Spójnia. Można tu spotkać szkutników remontujących łodzie (sekcja żeglarska jest najliczniejsza w klubie), zagrać w tenisa na trzech wysypanych mączką ceglaną kortach lub w minigolfa.

Na trawniku na wysokości Wisłostrady możemy zobaczyć potwora z Loch Ness. A może węża-rybę? Bez obaw, to tylko rzeźba Maurycego Gomulickiego „Ślizg”, która pojawiła się nad rzeką w ramach projektu „Asocjacje” Fundacji Nowej Kultury „Bęc Zmiana”. Niedaleko, bliżej ulicy, znajduje się kolejna stacja Veturilo.

		P	F	BI
0.	<i>W tekście jest mowa o terenach nad Wisłą w Warszawie.</i>	✓		
1.	Wisła jest jedną z dzielnic Warszawy.			
2.	W ciągu ostatnich lat lewy brzeg Wisły stał się centrum życia kulturalnego.			
3.	Na brzeg prowadzi wiele przejść przez Wisłostradę.			
4.	Nad Wisłą i w pobliskim parku żyją łosie.			
5.	Na terenie Cytadeli otwarto sklep spożywczy.			
6.	Niektórzy mieszkańcy Starego Miasta protestowali przeciwko wycince drzew.			
7.	Arkady Kubickiego to budowla pod Zamkiem Królewskim.			
8.	W stajni Agmaja odbywają się imprezy okolicznościowe.			
9.	W klubie sportowym Spójnia można uprawiać wszystkie wodne dyscypliny sportu.			
10.	Tereny nad Wisłą służą tylko celom sportowym.			



IV. Dopasuj tytuły akapitów do opisu¹¹ Bazy Cyrkowej w Julinku.

- A. Minigolf Cyrkowy
- B. Park Rozrywki
- C. Wystawa Sztuki Cyrkowej
- D. Hotel Julinek
- E. Kraina Dmuchańców
- F. Twój Julinek
- G. Cyrkowa Strefa Animacji i Plac Zabaw
- H. Julinek – sztuka, rozrywka i... tradycja**
- I. Urodziny w Cyrkowym Parku Rozrywki
- J. Sport w Sercu Puszczy
- K. Podniebny Cyrk
- L. Restauracja „Foccacia Pop-Up”

O. Julinek – sztuka, rozrywka i... tradycja

Podwarszawski Julinek to miejsce jedyne w swoim rodzaju, nie tylko na mapie Mazowsza i Polski, ale także w skali całego świata. Przesada? Bynajmniej!

Prawie 70 lat temu powołano do istnienia w Julinku wyjątkową w skali światowej stacjonarną Bazę Cyrkową. Ośrodek stał się nie tylko stałym centrum dla ekip cyrkowych działających w całej Polsce, ale również zapleczem ich postojów i zimowania. Baza była przede wszystkim miejscem treningów artystów oraz ośrodkiem doskonalenia sztuki cyrkowej. To tutaj powstała i istnieje do dziś Państwowa Szkoła Sztuki Cyrkowej. Szkoła oraz zachowane do dziś budynki ośrodka są świadectwem najwyższego poziomu polskiej sztuki cyrkowej oraz częścią naszego narodowego dziedzictwa, o którym warto wiedzieć i z którego także można być dumnym. Wszak sztuka cyrkowa – przy całej swojej lekkości i ulotności – to część naszej kultury. Kultury popularnej, masowej, ludowej, dostępnej i zrozumiałej dla każdego, w tym dla każdego dziecka.

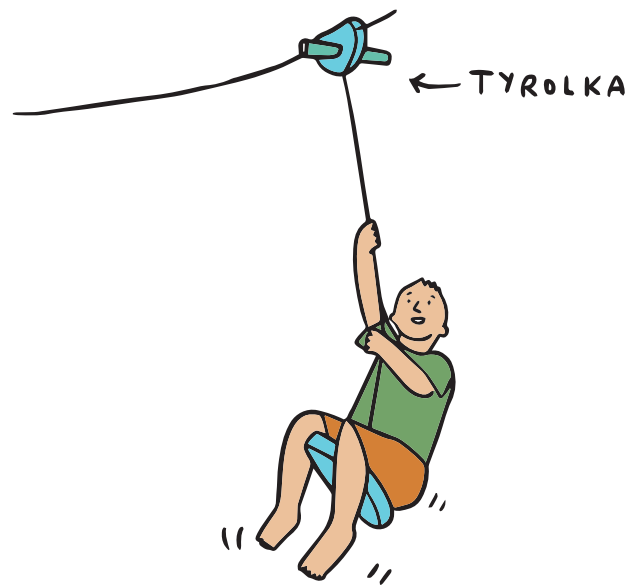
1.

Istnieje od 2015 roku na terenie dawnej Bazy Cyrkowej. Oferuje – zaledwie 30 km od Warszawy, w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego – połączenie wypoczynku w naturze z beztroską zabawą dla całej rodziny. Park stara się także chronić dziedzictwo polskiej sztuki cyrkowej oraz upowszechnić wiedzę o niej wśród swoich gości. W Julinku znajdziemy więc wyjątkowe w skali kraju połączenie wypoczynku w naturze z rozrywką i edukacją. Nic dziwnego, że w ciągu zaledwie trzech sezonów z oferty skorzystało ponad 500 tysięcy osób!

Nasze najważniejsze atrakcje:

¹¹Na podstawie: <https://www.julineck.com.pl/pl-o-nas>

..... / 5,5 p. (11 x 0,5 p.)



2.

Jeden z najrozleglejszych w kraju i zdecydowanie największy na całym Mazowszu park linowy. Liczy ponad kilometr długości i jest podzielony na 7 tras o różnych stopniach trudności. Aby przemierzyć całość, trzeba pokonać aż 138 przeszkód. Cały obiekt spełnia rygorystyczne wymogi bezpieczeństwa oraz zapewnia doskonałą zabawę zarówno początkującym adeptom, jak i doświadczonym miłośnikom mocnych wrażeń.

3.

Zespół kilkunastu obszernych obiektów przeznaczonych dla dzieci i młodzieży. To gwarancja doskonałej zabawy, która poprawia sprawność fizyczną i koordynację ruchową. Rozrywkę dla dorosłych zapewnia również Hippo Slide – olbrzymia, 30-metrowa zjeżdżalnia wodna.

4.

Pola do gry można spotkać wszędzie. Ale nie każde ma powierzchnię aż 1000 metrów kwadratowych i aż 18 torów. A przede wszystkim – żaden tor na Mazowszu i w całej Polsce nie ma charakteru cyrkowego i na żadnym z nich nie trzeba stawiać czoła klaunom i dzikim zwierzętom broniącym dostępu do dołków.

5.

W pełni sezonu, czyli od maja do października, gości codziennie zabawiają animatorzy. Chętnych nauczą chodzenia na szczudłach i żonglerki. Przecież jesteśmy w najbardziej cyrkowym miejscu w Polsce! Dzieci mogą także spędzać czas w piaskownicy, na huśtawkach czy tyrolce.

6.

To atrakcja absolutnie wyjątkowa w skali kraju! W budynku Małej Areny znajdziemy prawdziwe muzeum – z plakatami, zdjęciami i autentycznymi rekwizytami – dokumentujące historię polskiego cyrku od XIX wieku do czasów współczesnych. Znajdziemy tam także dokumenty obrazujące rozwój sztuki cyrkowej w wielu krajach świata.

7.

Park Rozrywki oferuje specjalny tor do wyścigów ekologicznymi samochodami elektrycznymi (typu jeep, quad i buggy). Na terenie Parku działa także wypożyczalnia rowerów i sprzętu sportowego: kijów do nordic walking, a zimą także nart biegowych. Park oferuje również swoim gościom – do bezpłatnego korzystania – dobrze utrzymane boiska do piłki nożnej, piłki siatkowej i badmintonu.

8.

Przy Parku Rozrywki, w sercu Puszczy, można zatrzymać się na dłużej. Obiekt liczący 140 komfortowych miejsc z wygodnymi łózkami jest właśnie po gruntownym remoncie i zapewnia całodzienne wyżywienie. Elementy dekoracyjne nawiązują do historii i klimatu miejsca.

9.

Znajduje się w budynku Małej Areny. Oferuje potrawy kuchni włoskiej, zaś w plenerowej strefie gastronomicznej zlokalizowanej w sąsiedztwie głównych atrakcji zostaniemy nakarmieni świeżymi polskimi daniami bądź grillowanymi potrawami i napojami. Na łasuchów czekają też pyszne słodkości.

10.

Obsługa Parku organizuje imprezy z elementami cyrkowymi. To gwarancja wyjątkowej zabawy w niepowtarzalnej atmosferze dla Waszych gości.

11.

Park, który dysponuje wieloma budynkami, w tym unikalnymi architektonicznie budynkami, jest miejscem wydarzeń artystycznych, koncertów, imprez rozrywkowych, spotkań firmowych, konferencji a także programów telewizyjnych. Służymy wszelkim możliwym wsparciem i pomysłami. Zaplanuj sobie na naszych kilkudziesięciu hektarach wszystko, o czym tylko możesz zamarzyć!



V. Wybierz poprawną formę^{III}.

..... / 10 p. (20 x 0,5 p.)

Krótką historią Warszawy

Nazwa Warszawa pochodzi od **B**⁰ rycerza z rodu Rawów. Warsz, bo tak miał ten rycerz na imię, był właścicielem¹ istniejącej od XII/XIII wieku, na terenie obecnego Mariensztatu. Warszawa jako poważny już ośrodek² w skali Mazowsza, zostaje³ a w 1526 roku do Korony. Równocześnie wiele przywilejów i ułatwień podatkowych uzyskuje mieszczaństwo⁴.

W 1546 roku Królowa Bona, wdowa po Zygmuncie Starym,⁵ w dworze jazdowskim w Warszawie, aż do czasu⁶ wyjazdu do Włoch w 1556 roku. Bieżąca polityka skłaniała Zygmunta Augusta do coraz⁷ wizyt w Warszawie. Podczas obrad sejmów w Lublinie w 1569 roku podjęto decyzję o stałej siedzibie sejmów walnych Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego w Warszawie, a także że od 1573 roku Warszawa będzie miejscem elekcji królów polskich.

Pierwsza wolna elekcja odbyła się pod⁸ wsią Kamion w 1573 roku. Była to elekcja Henryka Walezego. Po pożarze Zamku Królewskiego na Wawelu zapadła decyzja,⁹ etapami, przeniesienia stolicy do Warszawy. Król¹⁰ z wojny moskiewskiej w 1611 roku wprowadził się na stałe do uprzednio przebudowanego zamku. Należy jednak zaznaczyć, że faktyczna¹¹ nie została potwierdzona żadnym aktem prawnym, gdyż Warszawa oficjalnie nie była stolicą.

^{III} Źródło: <http://warszawa.info-miasto.pl/wiecej.html>

Okres panowania Zygmunta III Wazy to czas, kiedy Warszawa była jednym z większych miast w Polsce i liczyła około¹² tysięcy mieszkańców. W pierwszej połowie XVII wieku przebudowano Zamek Królewski, który zyskał charakterystyczną postać nieforemnego¹³, a siedziba króla została bogato wyposażona w dzieła sztuki.

Najazd szwedzki w 1655 roku to koniec sielankowego okresu Warszawy.¹⁴ działań wojennych zrujnowane zostały bogate rezydencje, a ich wyposażenie jak: meble, dzieła sztuki, archiwa i biblioteki zostało wywiezione do Szwecji.

Panowanie króla Jana III Sobieskiego to ponowny rozkwit Warszawy.¹⁵, króla Jana III Sobieskiego zostały zagospodarowane w szczególności południowe tereny stolicy. Co więcej, w 1677 roku król nabył dobra Milanów i rozpoczął budowę reprezentacyjnej podmiejskiej rezydencji,¹⁶ jej nazwę Villa Nova. Na początku był to skromny dwór szlachecki,¹⁷ z czasem przeistoczył się w pałac.

W 1770 roku wzniesiono wokół miasta¹⁸ okopy Lubomirskiego czyli wały, które miały wzmocnić kontrolę sanitarno-policyjną w obawie przed grasującą w Polsce dżumą. Komunikacja między prawo- i lewobrzeżną częścią Warszawy odbywała się promami, a w czasie zimy po lodzie. Aż 97¹⁹ warszawiaków korzystało z tego typu transportu, dlatego w 1776 roku²⁰ ul. Bednarzkiej wybudowano, likwidowany na zimę, most na łodziach.

<i>0. imieniu</i>	<i>imienia</i>	<i>imię</i>	<i>imiona</i>
1. wsi	wsią	wieś	wsiach
2. miejski	miastowy	miasta	miejscowy
3. przyłączono	przyłączając	przyłączony	przyłączona
4. warszawska	warszawski	warszawskie	Warszawa
5. dosiada	przysiada	siada	osiada
6. swego	swój	swej	swojej
7. częściej	częstszych	najczęstszych	częściowych
8. podwarszawską	pod Warszawą	za warszawską	przy warszawską
9. podejmowana	podjęta	podejmująca	podjąwszy
10. wracany	wracający	wracając	wróciwszy
11. stolica	stołeczność	stoliczność	stołowa
12. trzynaście	trzynastu	trzynaścioro	trzynastoma
13. pięciokątny	pięć kąta	pięciu kątów	pięciokąta
14. W skutek	W celu	Wbrew	Mimo
15. Przy sprawie	Za sprawą	W sprawie	Dzięki sprawie
16. dając	dawszy	rozdając	dany
17. którego	czyj	który	jaki
18. tj.	tzw.	np.	itp.
19. procentu	procentów	procent	procenta
20. przy	na	od	w



VI. Uzupełnij tekst poprawnym przymikiem.

..... /9,5 p. (38 x 0,25 p.)

„Sen o Warszawie” Niemena pokochali kibice, fani hip-hopu i rocka

Jedna ^{z⁰} najbardziej znanych piosenek Czesława Niemena co roku jest grana i śpiewana¹ mieszkańców² popularnych Wianków³ Wisłą. Nie⁴ razu jednak „Sen o Warszawie” stał się wielkim przebojem i symbolem stolicy. Renesans piosenki rozpoczął się stosunkowo niedawno, biorąc⁵ uwagę fakt, że utwór ma już przeszło pół wieku.

Pod koniec lat 60. Niemenowi zaproponowano nagranie płyty⁶ francuskiej wytwórni AZ. „Można powiedzieć, że był pierwszym rozrywkowym artystą polskim, który nagrał płytę⁷ Zachodzie.” – opowiada Marek Gaszyński, autor tekstu⁸ piosenki „Sen o Warszawie”. Zaangażowano doskonałą orkiestrę Michela Colombiera, widać pokładano⁹ Niemenie nadzieje. Zaangażowano mu również wspaniałego tekściarza, Pierre'a Delanoë, który pisał m.in.¹⁰ Edith Piaf czy Joe Dassin. Tekst utworu „A Varsovie”, który był francuskim pierwowzorem „Snu o Warszawie”, nie przypadł Niemenowi¹¹ gustu. Artysta błyskawicznie skontaktował się¹² Markiem Gaszyńskim,¹³ którym się przyjaźnił. Ten¹⁴ kilka dni napisał swoją wersję tekstu.

Piosenka „Sen o Warszawie” znalazła się¹⁵ płycie¹⁶ tym samym tytule, wydanej¹⁷ 1966 roku¹⁸ Polskie Nagrania. Utwór trafił¹⁹ listy przebojów, był grany²⁰ radiu i został uznany²¹ przebój roku²² miesięcznik „Jazz”. Jednak największą popularność zyskał dopiero 40 lat później.

Początek lat 90. to wielka rewolucja nie tylko gospodarcza w Polsce, ale także społeczna i kulturowa. Dla młodego pokolenia ważna staje się subkultura hiphopowa. Młodzi raperzy próbują odnaleźć się²³ nowej Warszawie i sięgają²⁴ Czesława Niemena. W ten sposób²⁵ 1998 roku powstaje nowa wersja – piosenka grup Wzgórze Ya-Pa3 i Warszawski Deszcz – „Mam tak samo jak ty”. Siła „Snu o Warszawie” okazała się²⁶ tyle duża, że numer osiągnął gigantyczny sukces, raperzy sprzedali 20 tys. płyt.

Dlaczego tak trudna²⁷ wykonania piosenka stała się obowiązkowym elementem każdego meczu²⁸ ul. Łazienkowskiej? Piosenka miała zostać wykonana raz,²⁹ meczem³⁰ Odrą Wodzisław, 12 marca 2004 roku, dwa miesiące³¹ śmierci Czesława Niemena. Zaskoczyło, tłum załapał melodię i³² tego czasu, „Sen o Warszawie” stał się nieoficjalnym hymnem Legii Warszawa.

Piosenka³³ stadionu przeszła³⁴ Ratusza. W 2008 roku jeden³⁵ radnych zaproponował, by „Sen o Warszawie” stał się oficjalnym hymnem

miasta. Komisja Kultury dostała odpowiedni wniosek, ale³⁶ wielu dyskusjach okazało się, że wybór był już dawno przesądzony. Oficjalnym hymnem miasta³⁷ lat była słynna „Warszawianka”, skomponowana tuż³⁸ powstaniu listopadowym. Radni nie chcieli wywoływać sporu wśród mieszkańców, dlatego zdecydowali, że utwór Niemena i Gaszyńskiego będzie odtwarzany przy okazji ważnych uroczystości, a „Warszawianka” pozostanie hymnem.



VII. Wybierz jeden z podanych tematów i napisz tekst.

..... / 20 p.

1. Tysiące turystów co roku odwiedzają stolicę Polski. Wyobraź sobie, że jesteś mieszkańcem Starówki, który ma już serdecznie dosyć codziennych wycieczek pod oknami. Napisz apel do prezydenta Warszawy z prośbą o ograniczenie ruchu turystycznego w Warszawie. (200 słów)
2. „Miejsce, którego brakuje w moim mieście”. Napisz do urzędników swojego miasta list z prośbą o zrealizowanie twojego pomysłu. (150 słów)
3. Jerzy Waldorff-Preyss, polski pisarz, publicysta, krytyk muzyczny i działacz społeczny, w 1982 roku wydał książkę pt. *Muzyka łagodzi obyczaje. Artykuły, recenzje, felietony*. Napisz esej, który mógłby stać się częścią wspomnianej książki. (250 słów)



LEKCJA 34

TEST KOŃCOWY



I. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
0. <i>W ramach budżetu partycypacyjnego nie można realizować projektów związanych z zielenią miejską.</i>		✓
1. Międzynarodowy znak obiektu zabytkowego jest dwukolorowy.	✓	
2. Autorem znaku jest architekt, który zdobył wykształcenie w Polsce.		✓
3. Jan Zachwatowicz niechętnie brał udział w pracach związanych z zabytkami.		✓
4. O międzynarodowości znaku zadecydował przypadek.		✓
5. Olga wie wszystko na temat Jana Zachwatowicza.		✓



II. Posłuchaj nagrania i zaznacz, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

	P	F
0. <i>Warszawiacy mogą przez cały rok zwiedzać Filtry.</i>		✓
1. Stacja Filtrów jest wyjątkowym dziewiętnastowiecznym zabytkiem.	✓	
2. Inne stolice europejskie też mogą poszczycić się podobnymi budowlami.	✓	
3. Stacja Filtrów jest usytuowana w dzisiejszym centrum Warszawy.	✓	
4. O Filtrach opowiada ich dyrektor.		✓
5. Filtry zostały wybudowane w ciągu 113 lat.		✓
6. Filtry powstały w drugiej połowie XIX wieku.	✓	
7. Stację Filtrów zaprojektowali Rosjanie: ojciec i syn.		✓
8. Filtry i kanalizacja w Warszawie powstały m.in. dzięki światłemu filozofowi-generałowi.		✓
9. Przed powstaniem kanalizacji ścieki płynęły ulicami miasta.	✓	
10. Wybór lokalizacji Filtrów był podyktowany ukształtowaniem terenu.	✓	



III. Przeczytaj tekst i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), fałszywe (F), czy w tekście brakuje informacji na dany temat (BI).

	P	F	BI
<i>0. W tekście jest mowa o terenach nad Wisłą w Warszawie.</i>	✓		
1. Wisła jest jedną z dzielnic Warszawy.		✓	
2. W ciągu ostatnich lat lewy brzeg Wisły stał się centrum życia kulturalnego.	✓		
3. Na brzeg prowadzi wiele przejść przez Wisłostradę.		✓	
4. Nad Wisłą i w pobliskim parku żyją łosie.			✓
5. Na terenie Cytadeli otwarto sklep spożywczy.		✓	
6. Niektórzy mieszkańcy Starego Miasta protestowali przeciwko wycince drzew.	✓		
7. Arkady Kubickiego to budowla pod Zamkiem Królewskim.	✓		
8. W stajni Agmaja odbywają się imprezy okolicznościowe.	✓		
9. W klubie sportowym Spójnia można uprawiać wszystkie wodne dyscypliny sportu.			✓
10. Tereny nad Wisłą służą tylko celom sportowym.		✓	



IV. Dopasuj tytuły akapitów do opisu Bazy Cyrkowej w Julinku.

1. B. Park Rozrywki
2. K. Podniebny Cyrk
3. E. Kraina Dmuchańców
4. A. Minigolf Cyrkowy
5. G. Cyrkowa Strefa Animacji i Plac Zabaw
6. C. Wystawa Sztuki Cyrkowej
7. J. Sport w Sercu Puszczy
8. D. Hotel Julinek
9. L. Restauracja „Foccacia Pop-Up”
10. I. Urodziny w Cyrkowym Parku Rozrywki
11. F. Twój Julinek



V. Wybierz poprawną formę.

- | | | | |
|------|-------|-------|-------|
| 1. a | 6. a | 11. b | 16. a |
| 2. a | 7. b | 12. b | 17. c |
| 3. d | 8. a | 13. d | 18. b |
| 4. c | 9. b | 14. a | 19. c |
| 5. a | 10. d | 15. b | 20. a |



VI. Uzupełnij tekst poprawnym przyimkiem.

- | | | | |
|------------|-----------|-----------|--------|
| 1. przez | 11. do | 21. za | 31. po |
| 2. podczas | 12. z | 22. przez | 32. od |
| 3. nad | 13. z | 23. w | 33. ze |
| 4. od | 14. w | 24. po | 34. do |
| 5. pod | 15. na | 25. w | 35. z |
| 6. dla | 16. o | 26. na | 36. po |
| 7. na | 17. w | 27. do | 37. od |
| 8. do | 18. przez | 28. przy | 38. po |
| 9. w | 19. na | 29. przed | |
| 10. dla | 20. w | 30. z | |



I. Posłuchaj dialogu i zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Maksym: Olga, mam pytanie.

Olga: Strzelaj śmiało.

Maksym: Powiedz mi, co to za znak na niektórych budynkach.

Olga: Który? Takie niebieskie koło zębate? To informacja o tym, że inwestycja, na przykład remont kamienicy, niewielki skwer albo łąki kwietne, została zrealizowana w ramach budżetu partycypacyjnego.

Maksym: Nie, nie ten. Taki mały biało-niebieski.

Olga: Aaa! To międzynarodowy znak zabytków.

Maksym: To dlatego widziałem go też w innych krajach i u nas, we Lwowie!

Olga: Niedawno byłam na spacerze z przewodnikiem po Żoliborzu i dowiedziałam się wielu ciekawych rzeczy, w tym o autorze tego logo.

Maksym: Opowiedz!

Olga: Autorem był Jan Zachwatowicz, polski architekt i profesor Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Zaraz po wojnie pełnił funkcję generalnego konserwatora zabytków. Co ciekawe, nie studiował w Warszawie, tylko w Petersburgu.

Maksym: Chyba był fanem zabytków, skoro wymyślił to logo.

Olga: Fan to za mało powiedziane! Przed wojną, jako jeden z członków Zakładu Architektury Polskiej, zajmował się pogłębianiem wiedzy na temat zabytków w Polsce. Powiedziałabym, że był raczej pasjonatem niż tylko fanem starej architektury. Tak naprawdę, to dzięki jego pracom, które prowadził ze studentami, udało się uratować albo odbudować wiele zabytków, które ucierpiały w czasie wojny.

Maksym: A jak to się stało, że znak nie jest tylko polski?

Olga: Bo Zachwatowicz wygrał w 1954 roku w Hadze międzynarodowy konkurs na znak obiektu zabytkowego.

Maksym: Hmm... To pewnie miał też związek z odbudową Starego Miasta w Warszawie.

Olga: Tak i to olbrzymi. Jest jednym z autorów projektu odbudowy archikatedry św. Jana, czy inicjatorem i autorem odbudowy Zamku Królewskiego. Jak pójdziemy na Starówkę, to możemy się przejść po Międzymurzu Jana Zachwatowicza. Może będzie tam jakaś tabliczka i dowiemy się o nim jeszcze czegoś ciekawego.



II. Posłuchaj nagrania¹ i zaznacz, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

Dziennikarka: W sierpniowe soboty warszawiacy mają okazję zwiedzić starą warszawską stację Filtrów. Jest to unikalny zabytek dziewiętnastowiecznej architektury przemysłowej. Podobne urządzenia mają jeszcze tylko Londyn i Berlin. Stacja Filtrów zajmuje spory obszar niemal w centrum miasta. Od ulic odgradza ją mur, zza którego widać charakterystyczną czerwoną wieżę ciśnień i stare drzewa. Zapraszam państwa do zajrzenia, co znajduje się za tym murem. Naszym przewodnikiem będzie pan...

Przewodnik: Stanisław Zdanowicz, jestem zastępcą kierownika zakładu do spraw technicznych.

Dziennikarka: Warszawskie Filtry zawdzięczamy właściwie dwóm cudzoziemcom: Rosjaninowi, Sokratesowi Starynkiewiczowi, który był prezydentem Warszawy, carskim prezydentem jeszcze w czasach zaborów, i Anglikowi, inżynierowi Williamowi Lindleyowi, który zaprojektował Filtry, zbudował je wraz z synem. Zbudował je zresztą w rekordowym tempie!

Przewodnik: Historia wodociągów ma 113 lat, bowiem oddany do użytku wodociąg warszawski był w 1886 roku, i można powiedzieć, że we wrześniu będzie 113 rocznica powstania. Rzeczywiście, twórcy wodociągów to ojciec i syn Lindleyowie, Sokrates Starynkiewicz, jak pani powiedziała, prezydent Warszawy, mimo że przedstawiciel zaborcy, to bardzo światły i mądry człowiek. Był generałem i inżynierem i dzięki niemu, można powiedzieć, Warszawa ma nie tylko wodociąg, ale i kanalizację, bo w tamtych czasach równolegle powstawał program zlikwidowania ścieków ulicznych i odprowadzenia ścieków kanałami. Z tego okresu są też najwspanialsze budowle związane z inżynierią sanitarną. Rekordowy czas – to cztery lata budowy wodociągu, który się nazywa centralnym, który powstał w obrębie ulic Filtrowej, Koszykowej, dawnej Suchej, dzisiaj Krzywickiego i Raszyńskiej.

Dziennikarka: Jest to rozległy teren niemal w centrum miasta...

Przewodnik: Dzisiaj w centrum miasta, w ówczesnej Warszawie nie było to centrum, ale miejsce nie było przypadkowe, ponieważ było to miejsce najwyżżej położone wtedy w Warszawie i wybrane w sposób specjalny, po to, by zasilanie w wodę już uzdatnioną mogło odbywać się bez przeszkód, by, za pomocą pomp parowych w wieży ciśnień woda, pod ciśnieniem, wypływała do odbiorców.

¹Źródło: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1165436,Filtry-Lindleya-%E2%80%93-perfekcyjna-mysl-technologiczna>